

MILITAIRE SPECTATOR

De dwangbuis van 'Davids'

- Hybrid peacebuilding
- Behavioural change as the core of warfighting

MILITAIRE SPECTATOR

Vooruitblik

In *Militaire Spectator* 11-2017 verschijnt onder meer: *Veteranenombudsman*, geschreven door Nationale ombudsman Reinier van Zutphen en coördinator Matthijs van der Hoeven.

Veteranen hebben soms met gevaar voor eigen leven een belangrijke taak vervuld voor Nederland. Voor een deel van hen blijft dat helaas niet zonder consequenties en zij raken verstrikt in klachten- en juridische procedures met de overheid. De auteurs schetsen hoe het ambt van Veteranenombudsman terechtgekomen is bij de Nationale ombudsman en zij laten zien wat het belang is van een onafhankelijke ombudsman bij geschillen tussen veteranen en de overheid.

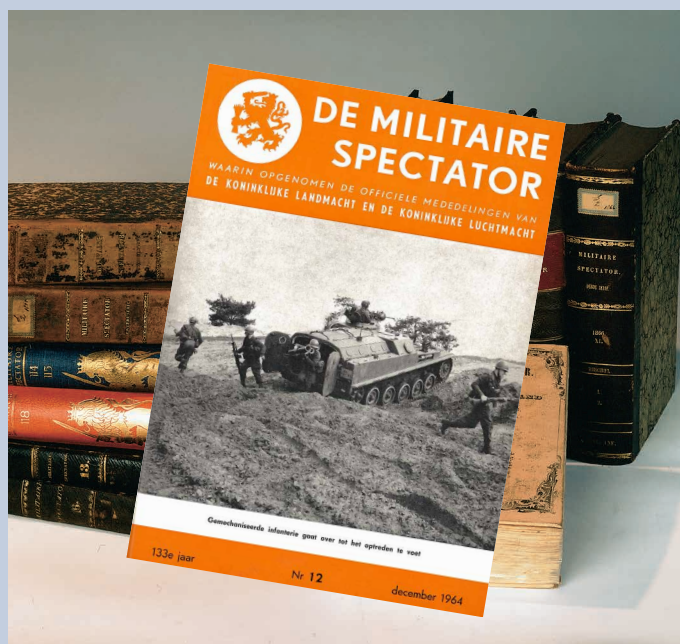
De instelling van een Veteranenombudsman maakt het helder voor de veteraan waar hij of zij met een klacht terecht kan en de toegang tot een onafhankelijke instantie verlaagt de drempel. Door de Veteranenombudsman onder te brengen bij de Nationale ombudsman is die onafhankelijkheid gegarandeerd en heeft de (aanvullende) rechtsbescherming van veteranen een gezicht gekregen.

De *Militaire Spectator* is sinds 1832 het militair-wetenschappelijk tijdschrift voor en over de Nederlandse krijgsmacht. Het maakt relevante kennis, wetenschappelijke inzichten, ontwikkelingen en praktijkervaringen toegankelijk en slaat zo een brug tussen theorie en praktijk.

De *Militaire Spectator* stimuleert de gedachtevorming over onderwerpen die de krijgsmacht raken en draagt zodoende bij aan de ontwikkeling van de krijgswetenschap in de breedste zin van het woord.

Op deze wijze geeft het tijdschrift inhoud aan zijn missie: het bijdragen aan de professionalisering van het defensiepersoneel en het verhogen van het kennisniveau van overige geïnteresseerden.

Daarmee bevordert de *Militaire Spectator* ook de dialoog tussen krijgsmacht, wetenschap en samenleving.

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl
www.facebook.com/kvbk nederland
twitter: @kvbk1

Secretaris en ledenadministratie

Majoor drs. D. Boissevain
D.Boissevain.01@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)
Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
ledenadministratie@kvbk.nl

REDACTIE

luitenant-generaal b.d. ir. R.G. Tieskens
(hoofdredacteur)
luitenant-kolonel Marns drs. G.F. Booij EMSD
kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester
dr. A. ten Cate
drs. P. Donker
brigade-generaal prof. dr. mr. P.A.L. Ducheine
cdre KLu b.d. F. Groen (plv. hoofdredacteur)
kolonel ir. M.P. Groeneveld
eInt KL mr. J. van Haaster (e-outreach)
cdre KLu D.J. Traas MSc
mr. drs. A. van Vark KMar

BUREAU REDACTIE

mw. drs. A. Kool
dr. F.J.C.M. van Nijnatten
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 - 316 51 20 of
070 - 316 51 95
E redactie.militaire.spectator@mindef.nl
www.militairespectator.nl

De Militaire Spectator is aangesloten bij
de European Military Press Association

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij Ten Brink
ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto: Air Task Force 4 van de Koninklijke
Luchtmacht tijdens de voorbereiding van F-16-
missies boven Irak in de strijd tegen IS, september
2015

Foto MCD, E. Klijn

MILITAIRE SPECTATOR

424 Behavioural change as the core of warfighting

M. Duistermaat, A.J. van Vliet (TNO), R.A.E. van der Boor and A.F. van Daalen

Research focused on a more behaviour-oriented view on military operations shows how military actions can influence behaviour and thereby achieve military goals, by integrating traditional with non-traditional military responses.

439 De dwangbuis van 'Davids'

C. Schoofs

Nederland worstelde sinds het begin van de oorlog in Syrië in 2011 met de vraag of een militaire inzet juist was: een spook uit het verleden, de politieke steun voor de invasie van Irak in 2003, zat het kabinet hierbij dwars.

454 Hybrid peacebuilding

W.P. Ruedisulj

De huidige aanpak van peacebuilding neigt naar symptoombestrijding, waarbij de hoofdoorzaken van conflicten niet worden weggenomen en er geen duurzame vrede komt in falende staten.

En verder:

Editoriaal	422
Tegenwicht	468
Verslag kick-off onderzoek	
dekolonisatieoorlog Indonesië	470
Column John Jansen van Galen	473
Boeken	475
Andere ogen	479

Verantwoordelijkheid nemen: *That's what we can do*

Tenenkrommend was het wel, de manier waarop de minister van Defensie op 3 oktober door quasi-verontwaardigde parlementariërs in de Tweede Kamer onder vuur werd genomen bij de behandeling van het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV) over het mortierongeval in Mali. Politiek theater van de bovenste plank. Met bergen boter op het hoofd verweet een rij woordvoerders opeens deze ene minister en de huidige zittende Defensietop de gebrekkige staat van mens en materieel bij de krijgsmacht, en het feit dat dit collega's uiteindelijk het leven heeft gekost.

Hoewel het terecht en volgens de regels van het spel zuiver was dat minister Hennis politiek verantwoordelijk werd gehouden en aftrad, was de wijze waarop zij werd geïsoleerd en geofferd dat niet. De politieke 'executie' kwam immers uit de hoek van vertegenwoordigers van politieke partijen die de afgelopen 25 jaar zonder uitzondering – en zonder scrupules – het bezuinigingsmes in Defensie hebben gezet, dan wel dezelfde of nog forsere miljardenkortingen in hun verkiezingsprogramma's hadden ingeboekt.

Het OvV-rapport over het ongeluk in Mali was vlijmscherp met passages als 'Het onderzoek toont aan dat bij de missie in Mali risico's onvoldoende werden verkend of werden weggeredeneerd. Gedurende de jaren die aan het ongeval vooraf gingen, is de defensieorganisatie er niet in geslaagd de veiligheid van de betreffende munitie te waarborgen. Signalen van ongeruste medewerkers zijn niet benut. Eerder is een papieren werkelijkheid gecreëerd waarin de zaken op orde leken.' Meer in het algemeen zag de Onderzoeksraad een verband met de jarenlange hoge druk op Defensie en een daaruit voortvloeiende onkritische cultuur bij de

krijgsmacht en constateerde 'een weinig responsieve omgang met signalen en meldingen van gebreken.' Het lerend vermogen van Defensie was ver te zoeken, aldus het rapport. En: 'Door de kenmerkende 'can do-mentaliteit' zijn militairen bereid met gevaar voor eigen leven risico's aan te gaan, ook wanneer de omstandigheden verre van optimaal zijn. Waar die operationele gerichtheid in het veld een belangrijke toegevoegde waarde vormt, bergt deze houding bij de besluitvorming op hoger niveau het risico in zich dat missies worden aanvaard waarbij op voorhand de risico's niet voldoende kunnen worden beheerst.'

Het moeten vooral deze laatste woorden zijn geweest die Commandant der Strijdkrachten Middendorp hebben doen besluiten op te stappen. In zijn dagorder maakt hij duidelijk dat er met het accepteren van dit rapport twijfel bestaat over zijn militair advies en integriteit.¹ Niet eerder in de recente geschiedenis hebben wij kennis kunnen nemen van zo'n bijzondere dagorder in een zo persoonlijke stijl. Middendorp geeft ons na de uitzendingen van Coen Verbraak nogmaals, maar nu wel heel specifiek, een kijkje in zijn ziel. Het oordeel van de OvV dat 'een bepaalde opzet of nalatigheid suggereert en heeft geleid tot twijfel aan de kwaliteit en de integriteit van het door mij gegeven militair advies' is hard bij hem binnen gekomen. Zo blijkt ook als hij verder gaat in de memorabele dagorder: 'Iets wat mij diep raakt omdat het onnodig op het spel zetten van de levens van mijn militairen wel het laatste is wat ik zou doen.' Waar zagen wij eerder dat een commandant zich in een dagorder bedient van spreektaal als 'ik weet dus donders goed wat er op het spel staat en wat de prijs van ons werk kan zijn.' Het gebaar van een commandant die op deze manier

afscheid neemt van zijn mannen en vrouwen kunnen wij niet afdoen als symboolpolitiek. Dit is een commandant die tot op het bot is geraakt door de kritiek en hoe kan hij die anders weerspreken dan door op te stappen? Immers, de enige die de twijfel aan zijn militair advies en zijn integriteit zou kunnen wegnemen was zojuist afgetreden. Daarom heeft Middendorp de enige juiste beslissing genomen door ook op te stappen. Het siert hem dat hij op geen enkele manier schuld bij zijn adviseurs of ondergeschikten legt. Er is er slechts één verantwoordelijk. Daarmee geeft Middendorp nog één keer het voorbeeld voor en het vertrouwen aan zijn zo geliefde mannen en vrouwen. Door die verantwoordelijkheid zo duidelijk zelf te nemen en naar niemand anders dan zichzelf te wijzen, toont hij zich een groot commandant en geeft hij alle ruimte aan zijn opvolger om de tekortkomingen die de Onderzoeksraad zo pijnlijk blootlegt te repareren.

Een belangrijke tekortkoming zit opgesloten in een van de aanbevelingen van de onderzoeksraad, dat de organisatiestructuur en -cultuur moeten veranderen, waarbij men open moet staan voor kritische signalen van medewerkers en voorvallen moet benutten om van te leren.² De OvV zal daarbij ook hebben gedacht aan het dodelijk schietincident in Ossendrecht, dat de raad eerder onderzocht.³ Wat er ook zij van de oorzaken van dit en andere ongelukken, de buitenwereld wijst massaal naar de ‘can do-mentaliteit’, die een probleem vormt voor het veiligheidsbesef. Daar moeten we naar willen luisteren. In een sterk hiërarchische organisatie met een duidelijke ‘niet-lullen-maar-poetsen-cultuur’ is het voor elk individu lastig om te zeggen: ‘is dit nu eigenlijk wel veilig wat we doen?’ Dat heeft niets te maken met jarenlange bezuinigingen, maar het is een *intern* probleem, waarvoor we de oplossing niet *buiten* de organisatie moeten zoeken of leggen. Waarom zijn we elke keer zo loyaal? En waarom lijkt het alsof we ‘eigen verantwoordelijkheid’ ontlopen? Waarom grijpen we niet in als de munitie of de schietbaan niet voldoet? Is hier sprake van een

doorgeschoten bedrijfscultuur, waardoor militairen minder kritisch zijn geworden: ‘Bek houden, want we hebben geen tijd om hier uitgebreid bij stil te staan. We staan nu midden in een crisis en die moet *asap* worden opgelost!’ Maar geldt dit ook voor elke situatie in vredes-tijd...? Zit er angst in de organisatie? Zo ja, waarom? Zijn het de carrièrekansen die op het spel staan? Of zijn er andere overwegingen?

De veiligheidskunde leert dat ongelukken en zeker die met fatale afloop zelden het gevolg zijn van één probleem. Uit vrijwel alle onderzoeken naar grote en/of fatale ongelukken blijkt dat deze het gevolg zijn van een opeenstapeling van fouten en gebreken. De veiligheid van complexe systemen vereist dat op verschillende punten controlemechanismen zijn aangebracht. Deze moeten voorkomen dat er binnen dat systeem iets fout gaat, met aan het eind mogelijk fatale gevolgen. Als één zo’n mechanisme faalt, functioneert het systeem niet meer optimaal, maar werkt nog wel. Pas als meerdere controlemechanismen niet meer werken loopt de zaak in het honderd. In organisaties waar mensen een belangrijk deel van het systeem uitmaken, vormen zij vaak de controlemechanismen. Om deze rol te kunnen spelen worden ze opgeleid en getraind en daarbij gestuurd en geholpen met procedures en regels. Bij Defensie zijn we er terecht trots op dat we op elk niveau goed opgeleide mensen (specialisten) hebben. Iedereen kan dan ook een bijdrage leveren aan de veiligheid door zijn of haar verantwoordelijkheid te nemen. De ultieme verantwoordelijkheid nam de CDS door op te stappen. Eenvoudigweg omdat hem niet anders meer te doen stond. Maar met zijn opstappen gaf hij het vertrouwen aan hen die achterbleven. Dat vertrouwen mogen wij niet beschamen. Laat een ieder op zijn eigen niveau en op zijn eigen manier zijn verantwoordelijkheid nemen: *that’s what we can do!* ■

1 Dagorder Commandant der Strijdkrachten, 2 oktober 2017.

2 Persbericht OvV, 28 september 2017.

3 OvV, *Veilig oefenen. Lessen uit schietongeval Ossendrecht*, juni 2017.

Behavioural change as the core of warfighting

So now what?

This article focuses on understanding human behaviour by providing an insight into its underlying mechanisms, and aims to widen the view on the military possibilities for achieving mission goals. The article intends to trigger a more behaviour-oriented view on military operations: how military actions can influence behaviour and thereby achieve military goals, by integrating traditional with non-traditional military responses. It describes what the authors think needs to change in the military mindset and the process of design in order to effectively employ military means to affect cognitive processes and change human behaviour in traditional and non-traditional ways. Manoeuvre is also psychological influence, and psychological engagement is also playing hardball. Incorporating all methods in military actions is inevitable.

*Maj (r) Drs. M. Duistermaat (TNO, 1CMI Co), Dr. A.J. van Vliet (TNO), Lkol R.A.E. van der Boor (LWC) and Lkol A.F. van Daalen (LWC)**

The Dutch military doctrine on Land Operations states that commanders should design and plan operations to influence relevant actors' behaviour that forms the basis for executing military activities.¹ In other words, mission goals need to be operationalised in terms of the behavioural change desired of actors. Modern-day conflicts and military

success are measured not just in terms of seized terrain or the physical destruction of an opponent, and as such, require a broader take on the concept of fighting, in which all aspects of modern operations are brought to bear.² However, recognising this principle does not automatically answer the question *how* to influence behaviour.

Determining an effective approach to influence behaviour depends on many factors, such as the type of conflict, cultural and historical context, and the type of actors involved in the conflict. Learning that a solely traditional military approach is ineffective, or even counter-effective, is often done the hard way. For instance, as Tate (2014) describes, the Nigerian government's initial response to Boko Haram, which was characterized by reliance on

* Maj (res) Drs. M. Duistermaat is programmaleider Militaire Gedragsbeïnvloeding bij TNO. Tevens werkzaam als reservist specifieke deskundigheid in de functie van Operationeel Analist bij 1CMI Co; dr. A.J. van Vliet is a senior scientist op het gebied van gedragsbeïnvloeding at TNO; Lkol A.F. van Daalen is Special Advisor to the NATO Senior Civilian Representative, HQ RS, Kabul and former staff member of CLAS LWC, bureau Trends & Concepts; Lkol R.A.E. van der Boor is a staff member of CLAS LWC, bureau Trends & Concepts. The authors would like to thank brigadier general prof. dr. P.A.L. Ducheine (NLDA) for his contribution to this article.

1 NLD Ministry of Defence (2014), *Doctrine Publication on Land Operations* (DPLO), DP3.2, par.4104.

2 Including the use of cyber- and social space.

PHOTO MCD, G. VAN ES

As the Dutch Land Operations Doctrine states, influencing and changing behaviour of actors (involved) in conflict, is key to military operations

traditional military responses, failed because it empowered rather than defeated the organization.³ Examples like these highlight the importance of the human landscape.⁴ Understanding the actors involved requires more than a contextual understanding of history, culture and religion, challenges and grievances. It also requires psychological understanding of human behaviour as the result of cognitive processes.⁵ Understanding these processes, how they lead to behaviour, and how (or by what) they are affected, opens a world of possibilities to influence and change actors' behaviour in traditional and non-traditional military ways.

This article focuses on understanding human behaviour by providing an insight into its underlying mechanisms, and aims to widen the view on the military possibilities for achieving

mission goals. The article intends to trigger a more behaviour-oriented view on military operations: how military actions can influence behaviour and thereby achieve military goals, by integrating traditional with non-traditional military responses. To achieve this, several engagement points are described: elements one can alter to affect behaviour by understanding the cognitive processes underlying behaviour.

- 3 Pate, Amy, 'Boko Haram: An Assessment of Strengths, Vulnerabilities, and Policy Options,' *Report to the Strategic Multilayer Assessment Office, Department of Defense, and the Office of University Programs, Department of Homeland Security* (College Park MD: START, January 2014).
- 4 The Netherlands Land Warfare Centre describes a conceptual framework of the world consisting of a physical, human and information landscape. See Ascalon, *Future Land Operating Concept*, May 2016. Par. 1.5, 3.3, 4.0
- 5 Such as attention, information processing, problem solving, memory, reasoning, abstract thinking, pattern recognition, decision making and learning.

The article concludes with the authors' view on how the Armed Forces should apply deliberate behavioural influence in military operations.

Changing human behaviour

Changing human behaviour is the core of conflict intervention. Whatever a conflict is about,⁶ when (groups of) people show unacceptable behaviour to achieve their goal – e.g. violence, violation of human rights or territorial integrity – intervention can be deemed necessary to stop that unacceptable behaviour.⁷ As the Land Operations Doctrine says: influencing and changing behaviour of actors (involved) in conflict, is key to military operations.⁸ Whether in combat operations or as part of a comprehensive⁹ effort.

Military operations are about conducting military activities to influence actors to change their behaviour. Desired behavioural change can range from military forces withdrawing, clans ending violent clashes, or community leaders ending their support of violence. For the military, behavioural change usually entails inhibiting actors' negative and/or extreme

behaviour that disrupts the community's or society's 'normal' or 'civil'¹⁰ pattern of life. This can be done by eliminating the actor as a whole; soldiers may use legitimate force to change actors' behaviour. However, soldiers can influence behaviour by means other than use of force, which still falls within the realm of military operations. Soldiers can therefore be seen as 'behavioural change agents of a special kind'.¹¹ This article specifically explores the 'other' options the military has to change actors' behaviour.

The example of Boko Haram shows the importance of the human landscape, in which psychological processes are the central element. Such processes are characterised by the emergence of the group (e.g. recruitment by addressing people's ideology, ethnic and religious sentiments, grievances and needs; by eroding social trust and coercion) and in the strategy to counter terrorism. Military forces should not only contribute to these types of integrated strategies, but also consider employing military means differently, to be effective in inhibiting undesired behaviours and stimulating desired behaviours.

The conflict environment, the actors, and the interactions between them, are a system. Conflict intervention is aimed at changing a system state to a more desirable state. When entering the area of operations, either physically or in cyberspace, military forces become part of that system: they become actors, interacting with the environment and all other actors. There is a large quantity and variety of actors to interact with and to engage in order to achieve objectives. All of these actors are important for system balance – not just 'the enemy'. Based on a solid understanding of actors,¹² the environment¹³ and the conflict,^{14,15} military activities should be focused on changing those behaviours crucial to (the restoration of) the balance in the system.¹⁶ Orchestration¹⁷ of military activities has always been a prerequisite for effective campaigns: manoeuvring the right units towards the right target at the right time. Traditionally, that target is a person, area or object. Taking

6 Conflicts arise from differences or inequality between people. This can be with regards to nearly everything: territory, money, power, drugs, norms, ideology, religion, identity, self-worth, et cetera.

7 The question of who determines what is unacceptable, if intervention is necessary, and by whom, is outside the scope of this article.

8 NLD Ministry of Defence (2014) *Doctrine Publication on Land Operations* (DPLO). DP3.2 Par.4104: 'Commandanten moeten activiteiten zo ontwerpen en plannen dat deze, in samenhang met activiteiten van andere organisaties, het gedrag van significante actoren beïnvloeden. Het beoogde gedrag van een actor vormt daarmee de basis voor het uitvoeren van activiteiten'. Par 2407: 'Dwang (coercion of compellence) is de dreiging met inzet van militaire middelen met als doel een opponent onder druk te zetten zijn opstelling of gedrag te veranderen'.

9 Large scale conflict intervention is almost always a multidisciplinary concern. Other terms that are used are Whole of Government approach or 3D approach.

10 What is 'normal' is of course culture or community dependent (what is normal in one culture or society might be different for another society).

11 People in sales or marketing are also behavioural change agents but the legitimate use of force is what makes the military 'special'.

12 Obtained through Target Audience Analysis (TAA).

13 Obtained through several Intelligence techniques.

14 Obtained through analyses such as root cause or drivers of conflict analysis.

15 More on 'Understanding' can be read in UK JDP04, *Understanding – DCDC*, December 2010.

16 This systems-view is also described in Ascalon in Section 4.2 about the conflict environment as an ecosystem and 'flow-based operations'.

Actors: can be individuals, (human-machine) teams, groups, organisations, communities, societies, governments, states. Actors can be 'adversaries', (para)military units, criminal organisations, gangs, terrorists or guerrilla groups, but also employees of the local government, the security apparatus (police, army), members of local charity organisations, and citizens or 'civilians' in all types of communities.

Behaviours: are actions of actors that change the state of their 'world'. These can be involuntary or voluntary in nature, subconscious or conscious, unintentional or deliberate, overt or covert. Undesired behaviours can be of various nature and impact, ranging from discrimination to genocide; from corruption to trafficking people, drugs or weapons; from intimidation to slavery. On a more concrete level, behaviours can be about (the actor's ability to) move/relocate, provide information, coordinate/command, process information or communicate.

System: the physical, social and digital environment, the actors in that environment, and the behavioural dynamics between those actors (including conflict) can be seen as a system.

Understanding behaviour

Behaviour is the result of a continuous interaction between an actor and his environment. The actor, as part of the environment, constantly receives and perceives input – information – from the environment, for instance: hearing a helicopter, feeling heat, seeing expressions of other actors. In addition, the actor perceives internal information such as his heart racing, a 'gut feeling', certain thoughts or desires.

Behaviour is the result of a decision how to act on the perceived information. This decision can be made consciously or subconsciously. Behaviour is generated in three different ways:²²

- **Automatic:** this is the reflex to an observed stimulus (e.g., startle from a loud noise), or conditioned responses ('Pavlovian reaction').²³
- **Rule-based, heuristic:** these are so-called 'if-then' rules, based on experience and/or training. People (implicitly) learn 'in situation X', 'behaviour Y is most appropriate'.²⁴
- **Conscious decision making (novel engagement):** there are situations in which available heuristics do not seem appropriate. This novel

behavioural change as a basic principle changes this. In this view the *behaviour* of the actor is the target, not the actor himself. In a few cases does 'the whole actor' (and thus all of his¹⁸ behaviour) need to be eliminated;¹⁹ however in most cases only specific behaviour needs to be changed.²⁰ In addition, engagement of terrain or objects (e.g. destroying weaponry, infrastructure) is not a goal in itself, but a means to influence and change actors' behaviour.

Seeing behaviour as the target requires knowledge of human behaviour and behavioural dynamics. The difficulty of engaging behaviour is in the specificity – inhibiting some, eliciting or not changing other behaviours – and the unpredictability: uncertainty cannot wholly be eliminated as many factors play a role. This article shows how the art of warfighting and managing complexity can benefit from social scientific insights. Therefore, it focuses on the psychology of individual human behaviour.²¹

-
- 17 NLD Ministry of Defence (2014), *Doctrine Publication on Land Operations* (DPLO). DP 3.2, par 6201: 'Orkestreren van operaties is gericht op het plannen, voorbereiden en uitvoeren van tactical activities, inclusief verstrekken van de hiervoor benodigde opdrachten, beoogd om directe effecten te realiseren. Het orkestreren van operaties doorloopt een cyclisch proces waarbij opdrachten en resultaten continu worden gemonitord, beoordeeld en weer worden bijgestuurd. Dit gehele proces staat bekend als het operations process (ook wel genoemd action – decision cycle of battle procedure)'.
- 18 Actors can be individuals but also groups of people. For simplicity, we speak of an actor in male singular.
- 19 This is of course an effective way of changing behaviour, which can be necessary in some cases (e.g., self defence, with certain targets, or in certain situations). It is however also quite definitive, irreversible and indiscriminate.
- 20 Like with Boko Haram, it's the violent behaviour of the group that is undesired, not necessarily the existence of the group in itself.
- 21 People are part of groups or, vice versa, groups consist of multiple individuals. A detailed discourse on group dynamics and (changing) group behaviour, however, is outside the scope of this article.
- 22 Based on the work of Rasmussen on skill-based, rule-based, and knowledge-based behaviour. See for instance: Rasmussen, J. (1983) 'Skills, rules, and knowledge; signals, signs, and symbols, and other distinctions in human performance models. Systems, Man and Cybernetics', *IEEE Transactions on*, (3), 257-266.
- 23 See for instance https://en.wikipedia.org/wiki/Classical_conditioning.
- 24 When these rules are applied inappropriately they form the basis for biases.

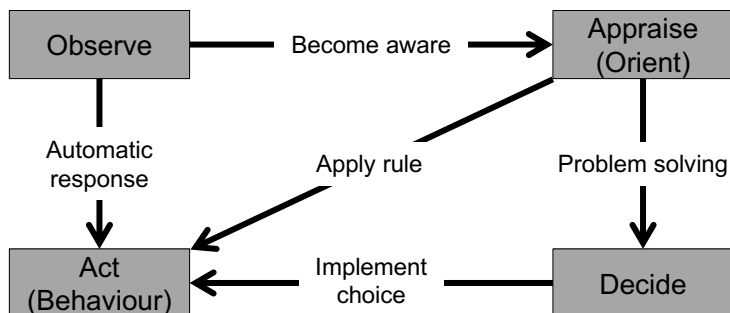

Figure 1 The cognitive functions and pathways that define behaviour, related to the OODA loop

brains.²⁸ This is interesting, because the use of heuristics and the influence of emotions on human behaviour make people susceptible to being influenced – either consciously or subconsciously.

To influence actors’ behaviour via the three pathways described above, one needs to understand the cognitive functions needed for these pathways: observing, appraising, and deciding. These functions relate to the OODA loop as developed by John Boyd, which is well, known in the military context²⁹ (see figure 1).

situation involves formulating alternative ways of dealing with the situation, weighing alternatives, and deciding which alternative to use.²⁵

Within the field of social psychology the distinction between rule-based action (heuristic) and conscious decision making (novel engagement) is sometimes also referred to as system 1 versus system 2 thinking,²⁶ or the peripheral route versus the central route of information processing.²⁷

People hardly behave according to rational thought and conscious decision processes – although they like to think they do. In practice, human behaviour is based much more on automatic and rule-based responses, and more influenced by emotions than people realise. This appears to be founded in evolution in combination with the neural structures of our

Observe: The first step is perceiving the information from the environment and/or oneself: see, hear, smell, taste, feel, think. If nothing is perceived, there is little to act on. Attention plays a large role in perception; information is easily missed without attention for it. Perception is done via the senses (that can be augmented by technology).
 Appraise:³⁰ After perceiving and becoming aware of the information, the information is appraised.³¹ The primary appraisal question is ‘am I in danger, or am I challenged?’ If the answer is ‘no’, the information is ignored. If the answer is ‘yes’, a secondary appraisal follows in which the information is processed, filtered, and emotional value is attributed. In other words, the determination what the information means to a person, and how it impacts, is made by that person. In addition, the perceiver evaluates the information whether a situation can be dealt with as in previous situations. If the situation coincides with a prior one, an unconscious rule pushes a person to act. This is called a heuristic. When a situation needs more and particular attention, a person starts with conscious decision making and problem-solving. Rules can be based on coping style, culture, doctrine, experience, etc. The appraisal process regulates behaviour to a large extent, and is thus the most interesting process to influence when behavioural change is desired.
 Decide: Information that cannot be adequately dealt with by means of heuristics requires conscious effort. Rational weighing of facts, arguments and alternative actions takes place. This requires time and cognitive effort – in

25 This pathway has a lot in common with second loop learning: Argyris, C. 2015, *Double-Loop Learning* (Wiley Encyclopedia of Management) 11:1–2.

26 See for instance Kahneman, D. (2011), *Thinking fast and slow* (New York, Farrar, Straus and Giroux).

27 Petty, R.E and Cacioppo, J.T. (1986), ‘The elaboration likelihood model of persuasion’ in: *Advances in experimental social psychology*, Vol. 19.

28 Korteling, J.E., Brouwer, A.M., van den Bosch, K. (2016), *Neurowetenschappelijke mechanismen van cognitieve bias* (TNO 2015 R11707).

29 Boyd, J. R. (1996), *The essence of winning and losing* (Unpublished briefing). Retrieved from <http://dnipogo.org/john-r-boyd/>.

30 Boyd uses the term ‘Orient’. In psychology literature however the term orient is used to denote an immediate response in a change in the environment (the ‘orienting response’ or ‘reflex’). The way Boyd uses the term orient is more closely related to the psychological term ‘appraise’.

31 Lazarus, R.S., & Folkman, S. (1984), *Stress, appraisal and coping* (New York, Springer Publishing).

most cases people try to avoid this. In addition, individual factors such as personality or upbringing influence how people decide,³² and procedures such as random choice or compromise, and cultural or societal norms such as democratic or authoritarian, play a role.

Act: This is the behaviour in response to the information. It is done via actuators,³³ which can also be augmented (by technology). Behaviour is the only element visible to the outside world and to other actors. What takes place in *observe*, *appraise* and *decide* has to be inferred. This can be done by hypothesizing³⁴ and by testing, through ‘probing actions’: do something to the actor or his environment, monitor and analyse how he acts, understand this action and use that knowledge for your next action (learning).

As said, behaviour is a dynamic and continuous interaction between an actor and his environment. Information from within the actor and/or his environment is the input and the actor’s behaviour is the output. This output changes the environment and becomes input (information) for other actors. Behaviour thus consists of sequences of interactions: ‘*action chains*’. This interaction cycle is visualised in figure 2.

The actors in the system continuously interact and influence – and are influenced by – others in the system, deliberately or not, including the military forces present in that system.

Influence the mind

Understanding the cognitive functions and pathways leading to behaviour (as visualised in figure 2), raises the next questions: How can behaviour be changed? With the goal to change specific behaviours, how can we intervene in the OODA loop? How can cognitive processes be affected, which all occur in the mind? Many ways exist and social sciences provide multiple theories on human behaviour, decision making, and influence techniques or strategies³⁵ that can be used.³⁶ The influence principles described by Robert Cialdini in his 1984 book on persuasion and marketing are well-known.³⁷ These psychological theories and influence

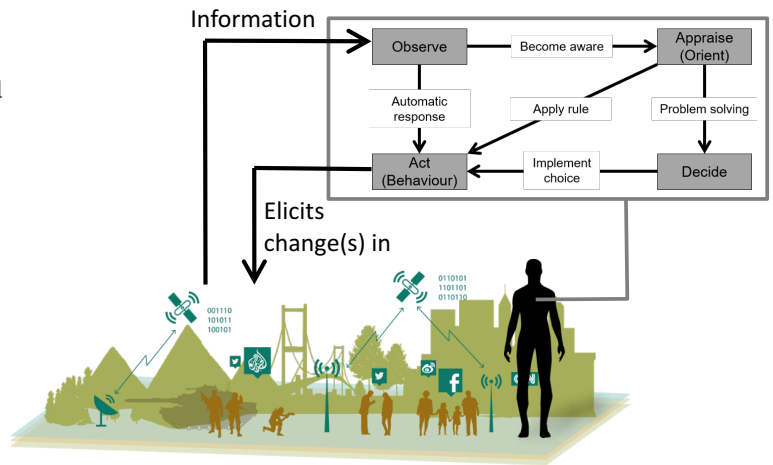

Figure 2 Behaviour as result of the continuous interaction cycle between actor and environment, consisting of (behaviour of) actors, physical/digital ‘objects’ and information

tactics, applied in marketing, behavioural economics, public policy,³⁸ and clinical psychology, need some adaptation when applied to the military domain, because they do not specify what can be physically or directly ‘gripped’, ‘manipulated’ or ‘attacked’ to psychologically influence an actor to change his behaviour. Ideally one would like to be able to directly alter an actor’s cognitive and emotional processes, but as long as people are not able to directly control and manipulate the brains of others, different ways are needed to influence cognitive processes and behaviour.

- 32 For instance risk avoidance (‘if something induces fear I will move away from it’), conscientiousness (‘if I don’t have all the information I will not act’), or agreeableness (‘I will only act if my group has consensus about the decision’).
- 33 Limbs, voice, facial expression, for automatic/robotic systems this could be a print head or gripper.
- 34 Reasoning about why an actor behaves the way he does and what his future behaviour will be based on knowledge of the actor and assumptions.
- 35 Van de Pligt, J., Vliek, M. (2014), *Overreden en verleiden – de psychologie van beïnvloeding* (Pearson Benelux, ISBN 9789043028929; or Levine, T. R., Wheelless, L. R. (1990), ‘Cross-situational consistency and use/nonuse tendencies in compliance-gaining tactic selection’ in: *The Southern Communication Journal*, 56, 1-11.
- 36 A short and insightful overview is written by the World Bank: *Theories of behavior change*. Communication for Governance & Accountability Program (CommGAP). <http://siteresources.worldbank.org/EXTGOVACC/Resources/BehaviorChangeweb.pdf>.
- 37 Cialdini, R.B. (2009), *Influence: The Psychology of Persuasion* (New York, Harper Collins).
- 38 Dolan, P., Hallsworth, M., & Halpern, M. K. D. and Vlaev, I. (2010) *MINDSPACE: Influencing behaviour through public policy* (London, The Cabinet Office, Institute for Government).

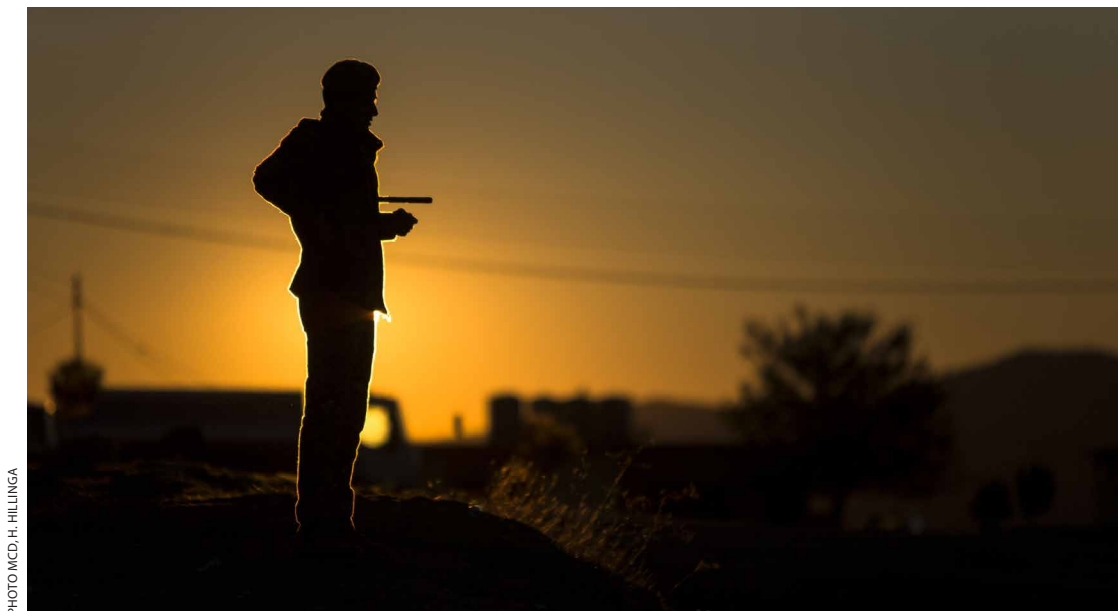

PHOTO MCD. H. HILLINGA

For practical military use the main elements that can be 'grabbed'/manipulated in order to influence the cognitive functions and pathways to change behaviour are body, means and environment

Emotions play a large role in human behaviour. This strong influence of emotions is largely related to people's inherent drives and needs. Many needs are of a psychological nature: the need for simplicity and ease; freedom of action and/or choice; fairness; ambiguity reduction; risk and regret avoidance; a positive self-image; consistency; closure; the need to be right; and to reduce uncertainty. Sometimes people change quite radically their attitudes, beliefs, and behaviour, in order to meet these needs. Cognitive dissonance,³⁹ rooted in the need for consistency, is a good example of this. The relationship between emotions and behaviour makes people susceptible to influence.

People strive to have their needs met.⁴⁰ Unfulfillment of needs results in negative feelings (anger, frustration). Engaging these psychological needs is a powerful tool by, for example, inducing desired behaviour by fulfilling these needs (reward), instead of punishing undesired behaviour. Threatening the fulfilment of needs also works. In addition, humans tend to resist changing their behaviour. Consequently, forcing change leads to reactance, scepticism and inertia.⁴¹ Providing people with a sense of freedom reduces this inherent resistance. By offering choices, but making sure the alternatives are pre-fixed, desired behaviour can be induced. Implementation intentions can also help reduce resistance: having people define 'if-then' rules about when and why they will change their behaviour.⁴²

Humans' states of mind affect behaviour. People under stress are less open to change, as stress inhibits problem-focused coping. Priorities, goals or desires change under stress, and basic needs such as survival and self-preservation become more salient.⁴³ Fear and stress reduce the ability to reflect on one's own and others' behaviour.⁴⁴ Moreover, stress induces: (1) a

39 Festinger, L. (1962), *A theory of cognitive dissonance* (Vol. 2) (Redwood City, Stanford University Press). For a simple explanation of cognitive dissonance: McLeod, S. A. (2014), *Cognitive Dissonance*. Retrieved from www.simplypsychology.org/cognitive-dissonance.html.

40 Both the basic physical, such as food and shelter, and the psychological needs.

41 <http://www.drknowles.com/resistancepersuasion.html>.

42 Gollwitzer, P.M., Sheeran, P. (2006), 'Implementation Intentions and Goal Achievement: A Meta-analysis of Effects and Processes' in: *Advances in Experimental Social Psychology*, Volume 38, Pages 69-119.

43 This is one of the reasons why changing the behaviour of people in conflict- or warzones is even more difficult than changing for instance consumer behaviour in our own society.

transition from slow, thoughtful responses to more rapid emotional responding; (2) attention focused more towards immediate cues, causing tunnelling; (3) decision making without considering all available alternatives, and (4) shallower search for information, and reduced accuracy of judgements.⁴⁵ Bringing people into a positive state of mind can be important to changing behaviour, though stress can still be useful in the context of, for example, deception or ‘forcing’ certain decisions.

It is important to take the role of individual traits into consideration, for instances personality, and individual differences such as people’s (life) experiences. Eliciting these can trigger a memory (*appraise*) which leads to a physiological response (increased heart rate, palms sweating) generating a ‘fight or flight’ response (*heuristic*), which in turn stimulates behaviour (e.g. flight). The same kind of effect of experiences is seen in communities or societies which have endured war or poverty for long periods of time: it has made them either more sensitive, or insensitive, to specific events, activities, actions or actors.

People differ in their basic behavioural functions. Some are better ‘equipped’ to observe, whereas some have less tolerance for ambiguity, are more intelligent, more susceptible to opinions, more extravert, have less tolerance for unfairness (conscientiousness), or have better motor skills needed to act. These traits are stable, i.e. more or less fixed, and help explain why different people react differently to the same event or situation,⁴⁶ or why the same person reacts differently to the same event over time. Although personality, coping style, ethnicity, gender, et cetera cannot really be changed, taking these into consideration is of great value. Understanding an actor – his norms and values, what makes him tick – enables the design of the most effective influence strategy.⁴⁷

Engagement points to change behaviour

As said, as long as direct control of the brain is impossible, methods such as emotional state or stress induction, information overload, disrupt-

tion of attention and logical reasoning – altering the mind – have to be used indirectly. For practical military use three main categories⁴⁸ are described of elements that can be ‘grabbed’/ manipulated, in order to influence the cognitive functions and pathways to change behaviour (figure 3). These engagement points are:

- An actor’s **body**. Altering (parts of) the body, for example by killing, capturing, etc. has direct physical effects on the ability to act, as well as psychological effects.
- An actor’s **means**. Altering personal resources, means or tools, for example by removing, destroying etc. has an effect on the ability to act, and having personal items being touched or manipulated has psychological effects.
- An actor’s **environment**. The way the environment is set up can support or prohibit an actor from acting in a certain way. In addition, the way the environment is perceived⁴⁹ affects an actor’s emotional state and cognitive processing. Alterations can be made to both the physical, social and digital elements of the environment.

Between (alteration of) the engagement points, one can discover mutual interactions. For instance, changes to an actor’s body (e.g. mutilation) can influence his role or position in a group (becoming an outcast, isolated, thus

44 Van den Berg, H., van Hemert, D.A., ‘t Hart, M.H.E., de Koning, L. (2014), *Stop Reflect & Switch: Reflectoreren in complexe omstandigheden* (TNO 2014 R11564).

45 Van den Berg et al. (2016) have summarised literature that shows this in: Van den Berg, H., Van Hemert, D.A., Van Beurden M.H.P.H., Van der Kleij, R. (2016), *The role of Person Insight when influencing in (stressful) social interactions* (TNO 2016 R11590).

46 Similar traits can also be formulated for groups, organizations and even societies. Hofstede has done this with his six cultural dimensions: Power Distance, Individualism, Uncertainty avoidance, Masculinity, Long Term Orientation, and Indulgence. See Hofstede, G. (2001), *Culture’s Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*, 2nd Edition (Thousand Oaks, Sage Publications); also see <https://geert-hofstede.com/national-culture.html>.

47 This stresses the importance of a solid Target Audience Analysis (TAA). For instance when a person is not used to making decisions on his own because he is part of an authoritarian group (dictatorship) or collectivist society, influencing his behaviour could be done by isolating him, taking away his social reference and by doing so disrupting his (normal) decision making process.

48 A categorisation can be done in different ways and can always seem somewhat arbitrary as ‘hard boundaries’ cannot always be made. The framework we use (body, means, environment; see figure 3) seemed the most fitting to military practice.

49 Seen, felt, heard, smelled, tasted.

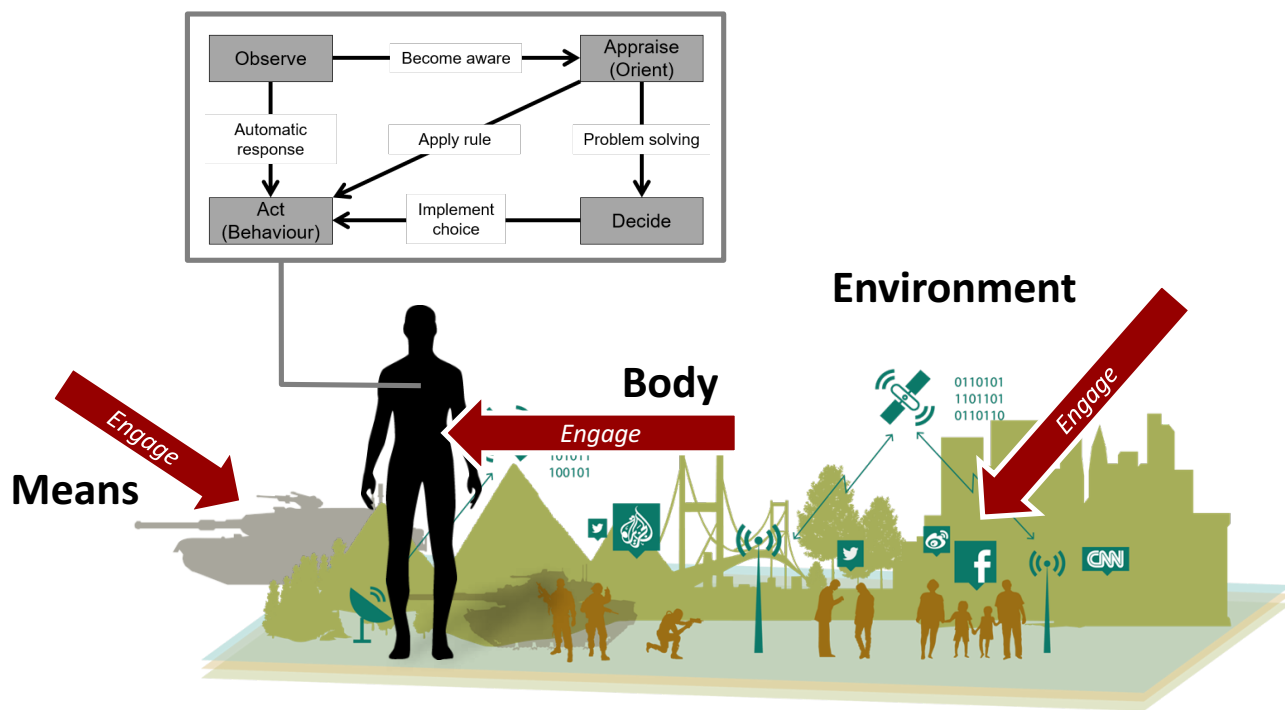

Figure 3 Engagement points to change an actor's observation, appraisal and decision making processes – in order to change his behaviour

changing his social environment) in turn affecting his mind (frustration, depression, limited attention or information processing), altering his behaviour (a reduced influence on his community). Many more examples show that cognition interacts with emotion,⁵⁰ individual characteristics interact with cognition and emotion,⁵¹ physical characteristics interact with psychological processes,⁵² and so on. This sounds complex, and it is; however,

using the knowledge about these processes⁵³ can change behaviour, also by means of military operations.

Altering the engagement points can influence a person's cognitive functions and pathways, and thus change behaviour. How this can be done is described in the following sections. For each category (body, means, environment) a selection of relevant contexts from the social sciences is provided, with ideas on what can actually be engaged and how to influence and change behaviour. This overview is obviously not exhaustive, and not to be used as a fixed template or mould – rather as thinking guidance.

Engage the body

The direct way to change behaviour is to debilitate the actuators of the body that are needed to act, for instance, the use of tasers to paralyse the muscular system, or the use of flashbang grenades to blind, deafen, and disorient, and to capture, or confine people. But engaging the body also has psychological

50 Understanding or 'knowing' (e.g. how something works) often reduces fear/anxiety and emotion influences logical reasoning (e.g., people choose a lower but short-term reward over a higher but longer-term reward).

51 The type of personality one has influences which problem-solving approach is used (e.g. meticulous calculating options versus following instinct) or one's previous experiences influence the emotional charge of and reaction to stimuli (e.g. frightened for (hearing the sound of) a helicopter or other loud noises, when having experienced an air attack).

52 Physical postures can induce emotional states (e.g., frowning induces depressed feelings) and mental stress can cause physical symptoms such as headache or (muscle) fall-out.

53 For individuals this is (cognitive) psychology/physiology, for teams social psychology, for populations sociology, history, economy, etc.

effects. The three main bodily elements that can be manipulated are: *physiology*, such as heart rate, perspiration, respiration, blood pressure; *physical needs*, such as food, clothing, shelter, procreation; and *physical 'state'*, such as pain, hunger, sleepiness, body size, posture, muscle strength.

An actor's physical state influences his cognitive functioning by, for instance, impairing his memory, alertness, or reasoning. It can induce emotional states, such as anger, confusion, depression or happiness. Enduring noise not only desensitizes and disrupts information processing, it also agitates and frustrates. In addition, painful or harmful stimuli can elicit an automatic response, a reflex (see figure 1). They evoke the fright, flight or fight response. People avoid harmful situations, which is an evolutionarily developed survival mechanism that is quite persistent, and can be used in influencing techniques.

When people get hungry or suffer from pain, the information is filtered and processed differently.⁵⁴ Sleep deprivation, for instance, deteriorates cognitive performance considerably.^{55,56,57} As Simons et al. (2013) indicate, 'it is generally considered that negative effects of sleep deprivation on alertness and cognitive performance become significant when total sleep time is less than 6 hours per 24 hours.' It is also interesting to note that fatigue appears to cause an actor's underestimation of his own capabilities,⁵⁶ suggesting that fatigue changes the actor's psychological state. Furthermore, high physical strain contributes to a decrease in cognitive performance.⁵⁸

Body temperature can negatively influence physical performance.⁵⁶ As mentioned by Anderson (2001):⁵⁹ 'Heat-induced discomfort makes people cranky. It increases hostile effects (e.g. feelings of anger), which in turn primes aggressive thoughts, attitudes, preparatory behaviours (e.g. fist-clenching) and behavioural scripts (such as 'retaliation' scripts).' Manipulating or hacking digital climate control systems can thus be an effective way to influence performance and psychological state.

Engage means

Taking, destroying, disrupting or manipulating an actor's means is not a goal in itself, but part of a comprehensive plan to change behaviour. It can directly limit abilities to act, but can also put an actor in a certain emotional state: anger, frustration, or feelings of distrust towards his materiel. The fact that these items are personal, with personal value (either practical or emotional), strengthens these psychological effects.⁶⁰ For instance manipulating the control system of an actors' vehicle or weapon system, can decrease his trust in that system and therefore influence his 'will' or ability to use that system.⁶¹ This goes for tangible objects and tools as well as for digital ones, such as bitcoins, software, or virtual real estate.

Engage the environment

As explained, people act on information from their environment, consciously and subconsciously. The environment can be manipulated to change the ability to act directly, for instance by roadblocks or enclosures. Furthermore, characteristics of the environment can be manipulated to induce a physical and/or emotional state in people, influencing their cognitive functions and pathways. For instance, people feel more anxious in enclosed (looking) spaces. In other words, the environment can be used and manipulated to affect feelings and behaviour. An example is the use of enclosure

-
- 54 For instance when hungry, information related to food becomes more salient than other types of information (it draws attention).
- 55 Kahol K, Leyba MJ, Deka M, Deka V, Mayes S, et al, *Effect of fatigue on psychomotor and cognitive skills*, Am J Surg 2008; 195: 195 – 204.
- 56 Daanen, H.A., van Ling S., Tan T.K. (2013), 'Subjective ratings and performance in the heat and after sleep deprivation' in: *Aviation, Space, and Environmental Medicine*, Vol. 84, No. 7, July 2013.
- 57 Simons, M., Valk, P.J.L., Vrijkkotte, S., Veenstra, B.J. (2013), *Performance and Health monitoring during a Marines Training Course* (TNO 2013 R11469).
- 58 Vrijkkotte, S., Valk, P.J.L., Raymann, R.E.M., Simons, M., Veenstra, B.J. (2010), *Measuring physical strain and cognitive performance in the field during an Air Mobile Brigade training course* (TNO-DV 2010 A249).
- 59 G.A. Anderson (2001) 'Heat and violence' in: *Current Directions in Psychological Science*, Volume 10, No.1, February 2001.
- 60 It is why it was chosen to include this as a separate category in the framework (separate from the category of 'Environment').
- 61 See for instance the online article 'Hackers can disable a sniper rifle – or change its target': <http://www.wired.com/2015/07/hackers-can-disable-sniper-rifle-or-change-target/>.

since being inside or outside matters,⁶² and consider narrow traffic roads to induce slow driving. Even visual illusions can be used. This use and manipulation of the physical environment can be applied in a military context, for instance, in deception warfare; in the design of checkpoints, compounds and access roads; or in putting up street lighting to increase feelings of security.

In addition to the physical elements of the environment (e.g., infrastructure, buildings, vehicles) it is also possible to manipulate digital/informational elements, such as (design of) websites, social fora/platforms, games and social elements, such as groups that people belong to, social networks, and organisational ties.

Governments increasingly try to change behaviour using a process called ‘nudging’.⁶³ It is used to encourage, for instance, health behaviour, garbage separation, public transport

usage. Nudging is about slight influences and capitalizes on the attractiveness of alternative options. Nudging efforts often address people’s need for simplicity or ease: choosing the option that costs the least effort results in the desired behaviour (e.g. putting healthy foods at close distance and eye level in stores). It is used in areas such as marketing, public policy, and traffic regulation.⁶⁴

Focusing or diverting attention can facilitate if and how something is perceived,⁶⁵ as well as manipulate appearances.⁶⁶ Non-verbal communications (body posture, attitude) and how one behaves (PPP,⁶⁷ events organised, friendships, dress) can induce certain emotional states which influence behaviour. Humans are affected by information: emotionally charged information attracts attention and is remembered better than neutral information.⁶⁸ This is, for instance, used in news feeds and in social engineering techniques, and increasingly in military Public Affairs and/or Strategic Communications. The way information is presented affects cognitive processes by framing,⁶⁹ hiding or changing information and information overload. Other examples include: disrupting or ‘frustrating’ digital information and communication systems, by changing interfaces, shuffling information, using disruptive sounds, changing the sound of voice (in phone calls). Computer and information systems can be hacked and disruptive messages can be sent. Cyber-attacks that manipulate data/information impede the utility of people’s external memory, debilitating *appraisal* and *rule-based action*.

People’s social environment affects their behaviour considerably. A number of psychological needs originate from the fact that people live in groups:⁷⁰ the need to be liked, to belong, to have a position in a group; the need for consistency and for having an identity and for social support (either emotional, instrumental, informational support, or social companionship). These social needs affect behaviour, sometimes contrary to knowledge, opinions, or motivations. They strengthen bonds between people,⁷¹ but also generate vulnerabilities.

62 Experience showed that inside a bunker enemy fire was more frightening than outside, even though outside the risk is higher. Gal, R., Dayan, H., ‘The psychological effects of intense artillery bombardment: The Israeli experience in the Yom-Kippur war (1973)’, The Israeli institute for Military Studies, May 1992.

63 Thaler, R. H., Sunstein, C.R. (2008), *Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth, and Happiness* (New Haven, Yale University Press).

64 Another example is the Dutch experiment with ‘Bruna signs’, which made use of road signs with a picture of the Dick Bruna character Nijntje (Miffy), rather than text. Because these characters are associated with children, car drivers subconsciously slow down. See <http://nos.nl/artikel/2135859-dick-bruna-verkeersbord-moet-leiden-tot-minder-ongelukken.html>.

65 A principle that is often used by magicians. The process of attention is described in much psychology literature, for example in *Cognitive Psychology and its Implications* (3rd ed.). A series of books in psychology (1990) by John R Anderson.

66 Things can appear bigger, smaller, nicer, scarier, et cetera, by changing physical appearance. For instance: the specific shape, colours, noises/sounds of military vehicles, but also compounds/FOBs can be designed/built either ‘inviting’ (open, approachable appearance) or ‘deterrent’ (frightening, non-appealing).

67 Presence, Posture and Profile.

68 Bradley, Margaret M. (2000), ‘Emotion and Motivation’, in: *Handbook of Psychophysiology*, 3rd ed, ed. John T. Cacioppo, Louis G. Tassinary and Gary Berntson (Cambridge, Cambridge University Press) pp. 581–.

69 Elisabeth Wehling (2016), *Politisches Framing: Wie eine Nation sich ihr Denken einredet – und daraus Politik macht*. Edition medienpraxis, 14; Cologne, Halem (<http://www.elisabethwehling.com/books/>).

70 The evolutionary perspective explains this with the fact that being in a group was useful for humans and necessary for survival (e.g. forming a crowd and being in the middle of a crowd, enhances chances of survival when under attack by a predator).

71 Of which the nature will depend on the quality and frequency of social interactions and ties can be strong or weak.

PHOTO: MCD, G. VANES

Social support within a group reduces the effects of stress, including those on cognitive functioning, such as the narrowing of attention, information processing, and mentalisation

Ongoing social interactions generate emotional states, and sometimes even stress, in an effort to satisfy needs.

The need to be liked makes people susceptible to peer pressure and persuasion, and being confronted with inconsistencies can induce stress. Both can lead to behaviour one is not intrinsically convinced about, or is even contradictory to one's opinions or attitudes. People are inclined to match actions with words (and vice versa), and stick to promises made. This can be exploited by making agreements or addressing inconsistencies.

The need to have an identity, and the need to belong are important reasons why 'ingroups' and 'outgroups' arise.⁷² The rationale for defining what is ingroup can be diverse,⁷³ but the core is commonalities between people. Being part of an actor's ingroup or outgroup matters: people prefer ingroup to outgroup; outgroup can be perceived as threatening. People are more easily influenced by ingroup

members and will shift their beliefs in line with ingroup social norms.⁷⁴ These social biases and ingroup-outgroup dynamics can be exploited, for instance, to surprise or deceive. Showing or addressing commonalities or shared identity with another actor can make a person ingroup, increasing the potential to influence that actor.

Social support reduces the effects of stress, including those on cognitive functioning, such as the narrowing of attention, information processing, and mentalisation. This can be used to improve one's own performance or to diminish intimidation or coercion of another

72 An ingroup is a social group of which a person psychologically identifies himself as being a member. An outgroup is 'the rest' to which a person doesn't relate. People belong to multiple ingroups depending on the shared characteristics (e.g. sport, religion, job position, parenthood).

73 People can form self-preferencing ingroups within a matter of minutes and such groups can form even on the basis of seemingly trivial characteristics, such as preferences for certain paintings. See for instance Henri Tajfel, 'Social identity and intergroup behaviour' in: *Social Science Information*, April 1974 13: 65-93.

74 See for instance Aronson, E., Wilson, T. D. & Akert, R. D. (2009) *Social Psychology* (7th ed.).

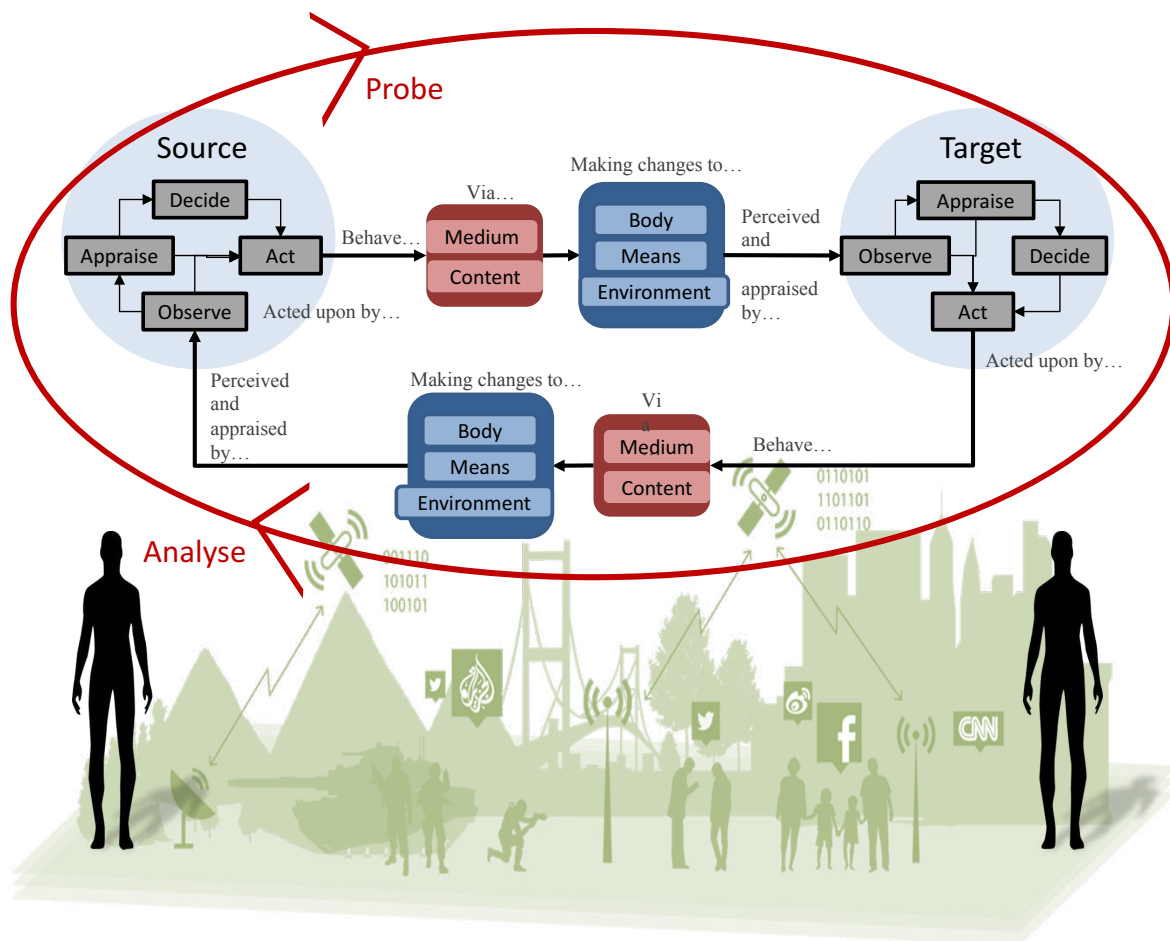

Figure 5 Continuous interaction between source and target

actor via isolation. Social support also strengthens the need for fairness, on which the principle of reciprocity is based,⁷⁵ which can be used in the context of enhancing an actor’s adherence and inclination to support by giving gifts, food, information or status. People are sensitive to status and power, influenced by that of others , and tend to desire to increase their own. Finally, people are likely to follow people with authority,⁷⁶ which can be used by adjusting appearance and behaviour according to what is regarded as

‘authority’ in the area of operations.⁷⁷ Peer pressure, authority, ‘herding behaviour’, the fear of being left out and scarcity are all principles that can be used to form crowds or change group behaviour. Crowds can be useful to hamper freedom of movement, divert attention or deceive a target actor. Being part of a crowd also influences cognitive processes: in the midst of a group, for instance, it is impossible to see or hear what is going on outside the crowd. This can be useful in deception or covert activities.

75 Reciprocity is one of six influence mechanisms described in: Cialdini, R.B. (2009), *Influence: The Psychology of Persuasion* (New York, Harper Collins).

76 Authority can be based on many different factors: appearance, money, expertise, role in society, job position, et cetera.

77 Leong, Bond, & Fu (2006) state that culture may have an impact on the meaning of an influence strategy, on the context in which the strategy is successful, and on the susceptibility of its members for influence tactics. So, it seems that the specifics of the influence strategy (e.g. what is considered to be ‘authority’), determine its effectiveness in different cultures. Leong, J. L., Bond, M. H., & Fu, P. P. (2006) ‘Perceived effectiveness of influence strategies in the United States and three Chinese societies’, *International Journal of Cross Cultural Management*, 6(1), 101-120.

In this age, many social bonds take place in digital space: digital social communities and networks, and also digital versions of people, the so-called cyber identities, come into being. Today, avatars and the use of social media and other media are paramount. This part of the environment can also be used: preventing access to Facebook or Twitter accounts, isolating people digitally, or ‘digital character

assassination' all have psychological effects and can induce emotional states. One can change and assume different digital appearances or identities (bigger, smaller, nicer, scarier), for instance, by manipulating the amount, type and content of digital identities or profiles.⁷⁸

Designing deliberate behavioural influence

Military operations are activities to deliberately change other actors' behaviour. With intentional influence, there is a *source* actor and a *target* actor. To effectively change the target's behaviour, the source needs to make the dynamic patterns of behavioural interaction explicit. This enables the source to learn what lies beneath the visible behaviour of the target, which is necessary for influencing and changing the target's behaviour.

The source *observes* the target's behaviour (*act*), analyses how this behaviour came about (*appraisal*),⁷⁹ designs an influence strategy (*decide*) and proceeds to execute that strategy (*act*). This designed action in turn is *observed* by the target, who *appraises* and *decides* (how) to *act* upon the behaviour of the source. This target's action is again observed, analysed and evaluated by the source (*observe* and *appraise*), to learn about it and, if necessary, adjust his influence strategy (*decide* and *act*). This continuous influence cycle is depicted in figure 5. By continuously monitoring the target's behaviour in relation to the status of the environment and the source's own activities, the source can 'learn by doing', and become predictive about the actor and the system as a whole.⁸⁰

It is important to realise that sources are also targets: actors continuously influence each other. This means that the notions and processes described in this article (and more) are also used by opponents against one's own forces. The armed forces, its units and its commanders therefore also need to monitor and understand their own behaviour, how that influences the system, how others (could) influence them, and how this should be dealt with.

To be effective in military operations, understanding is needed to hypothesise which

behavioural functions (*observe, appraise, decide, act*), and which combination of engagement points (*body, means, environment*) are most suitable for building an influence strategy. Understanding can be achieved by probing,⁸¹ that is, engaging actors via multiple avenues of approach and exploiting the successful ones.

Planning effective (military) operations is difficult as many different types of activities can be executed, and many factors exist that affect the outcome on actors' behaviour. Effects cannot be 100% predicted, as human behaviour is complex and context related. Much is known about cognitive, emotional, and social functioning, but fixed 'if-then' rules cannot be given. This is why probing, learning by doing, and explorative operations are so important. This means:

- Embrace complexity. Accept the unpredictable nature of the operational environment, the actors in it and the fact that having full knowledge and certainty is impossible.
- Know the objectives. What are (long term) mission goals, what is the desired balance in the system? Which actors are crucial for achieving this and what behaviour is desired from them? These things cannot always or easily be defined beforehand. But the commanders intent should at least describe the *undesired* behaviour of actors that has to be changed.
- Acquire knowledge of social sciences⁸² either

78 See P. Ducheine & J. van Haaster (2014). Fighting power, targeting and cyber operations. In P. Brangetto, M. Maybaum & J. Stinissen (Eds.), *2014 6th International Conference on Cyber Conflict: proceedings* (pp. 303-328). Tallinn: NATO CCD COE publications.

79 In addition to observing the behaviour of the target actor, all other available means should be employed to understand the behaviour of the target (e.g. analyse historic events, inquire the actor by for instance conversation, questionnaires, focus groups, analyse linguistic and cultural outings of norms and values, et cetera).

80 The systematic unravelling of patterns by means of behavioural pathways, functions, the actors involved and the context in which this behaviour takes place, can be annotated in knowledge bases. Various organisations are developing these with various levels of sophistication. Examples are Google, Facebook, Twitter. TNO also researches the military applications of this way of knowledge storing and supporting decision making with system dynamics. A 'Big Data' approach is imperative for applying this effectively.

81 doing something to the actor or his environment, monitoring and analysing how he acts on this, understanding this actors' action and using that knowledge (learning) for your own next action.

82 Specifically psychology, sociology, anthropology.

- by learning or by using expert advisors. Knowledge varying from generic principles to detailed relationships between influencing factors and behaviour can improve strategy.
- Know the actor(s) in order to provide the right stimulus.⁸³ The amount of information and stimuli that people receive is enormous. People act on a combination of a set of those stimuli. In deliberate influence the source has to compete with other sources and other information. He needs to provide the most weighty, influential stimulus that is the hardest for the target to ignore. Success will be a combination of timing, dosage, and learning (trial & error).
 - Plan small interventions. Learn about the system (the conflict, the environment, the actors) by assessing those interventions and be adaptive.⁸⁴ Use this understanding to plan the next small intervention. The Netherlands doctrine on Land Operations briefly addresses this *adaptive campaigning*.⁸⁵
 - Be creative. Change behaviour by engaging targets physically *and* psychologically. Use all of the engagement points, the whole scale of means and strategically combine them in order to change the target's behaviour. Effectiveness of interventions starts with strategic thinking, which is only limited by the boundaries of creativity.

All instruments of power, including all military means, can be employed to engage an

actor's body, means and environment, and influence his behaviour. All means can be used to strengthen or enable an actor,⁸⁶ as well as to weaken or disable him.⁸⁷ Each of the military means – ranging from manoeuvre, combat, fires, to engineering, stakeholder engagement, PsyOps, and cyber – can be used to support the whole spectrum. In the authors' view, a categorisation of means does not exist: no distinction can be made between 'physical means' and 'psychological means' or 'hard' versus 'soft' power. Weapon systems can be used to create positive psychological states in people and psychological influence techniques can have equal or more destructive effects than combat or dropping bombs.⁸⁸ In the human domain there is no distinction: all means of power contribute in their own way to behavioural change.⁸⁹

Concluding

This article aims to provide an understanding of how social scientific insights can be used in military operations to change behaviour by influencing the underlying cognitive processes. It describes what the authors think needs to change in the military mindset and the process of design in order to effectively employ military means to affect cognitive processes and change human behaviour in traditional and non-traditional ways. Manoeuvre is also psychological influence, and psychological engagement is also playing hardball. Incorporating all methods in military actions is inevitable. It is already all around us, being the core of hybrid threats. Our actions in the physical, social and digital/information landscapes shape the behaviour of other actors, including the opponent. This article provides starting points for these actions, feeding into (future) capability development and doctrine. But what do you think? How do you think our armed forces should use this knowledge to protect our own capabilities, incorporate new methods in warfighting skills and capabilities, and integrate new and existing capacities into future manoeuvre? ■

83 That specific stimulus (your own behaviour, actions, and manipulation of engagement points) which triggers the desired behavioural change in the target actor.

84 This is in line with Boyd's broader body of thought, which Osinga (2007) describes as 'infused with the theme of multidimensional organizational adaptation in a dynamic non-linear environment'. See Osinga, F.P.B. (2007). *Science, Strategy and War – the strategic theory of John Boyd* (New York, Routledge) (quote from p. 256).

85 NLD Ministry of Defence (2014), *Doctrine Publication on Land Operations* (DPLO). DP 3.2, Par 4415.

86 Induce states such as joy, relief, reassurance or motivation and relationships of trust, friendship.

87 Induce states such as fear, anxiety, confusion, distrust, intimidation.

88 See Ducheine, P.A.L., Van Haaster, J., Van Harskamp, R. (2016), 'Manoeuvring in the Information Environment', in: P. Ducheine & F. Osinga, *NL ARMS 2017 Winning without Killing: The Strategic and Operational Utility of Non-Kinetic Capabilities in Crisis* (The Hague, Asser Press, 2017) pp. 155-179.

89 Strategy is like a recipe in the sense that it's about combining those ingredients that make the best tasting dish, instead of the discussion on whether a tomato is a fruit or a vegetable.

De dwangbuis van 'Davids'

Nederland, het conflict in Syrië en de voorwaarden voor inzet

Nederland neemt sinds oktober 2014 deel aan de strijd tegen ISIS in Irak, vanuit de lucht en op de grond. In 2016 voerden Nederlandse F-16's ook luchtaanvallen uit op aanvoerlijnen van ISIS in buurland Syrië. Vanaf januari 2018 dragen vier Nederlandse F-16's opnieuw bij aan operaties tegen ISIS in Irak en Oost-Syrië. Die deelname past in het actieve interventiebeleid dat Nederland sinds het einde van de Koude Oorlog voert.¹ Zo vanzelfsprekend als het bombarderen in Irak was, op verzoek van de Iraakse regering, was de Nederlandse deelname aan luchtaanvallen op Syrisch grondgebied niet. Het kabinet worstelde sinds het begin van de oorlog in Syrië in 2011 met de vraag of een militaire inzet juist was, en in welke vorm Nederlandse deelname dan moest plaatsvinden. Een spook uit het verleden zat de politieke leiding hierbij dwars: de Nederlandse politieke steun voor de invasie van Irak in 2003 en de ophef die deze veroorzaakte. Dit artikel analyseert de politieke besluitvorming over het beleid voor Syrië.

C. Schoofs*

De commissie-Davids, die de besluitvorming over de steun analyseerde, concludeerde in 2010 dat er geen volkenrechtelijk mandaat was en dat Nederland was afgegaan op (onjuiste) informatie van bondgenoten.² Dit artikel schetst hoe de voorwaarden die Nederland zichzelf hierna heeft opgelegd doorwerken op het buitenlands beleid, specifiek het beleid voor Syrië.

Hiertoe komt eerst kort de geschiedenis van het Nederlands buitenlands beleid aan de orde. Vervolgens analyseer ik de politieke besluitvorming over het beleid voor Syrië en hoe deze zich door de jaren heen heeft ontwikkeld.

Het Nederlands buitenlands beleid in vogelvlucht

Sinds de Tweede Wereldoorlog zet Nederland zich actief in voor de internationale vrede en veiligheid en investeert relatief veel in zijn buitenlands beleid. In 1953 legde Nederland in de Grondwet vast dat het als taak had de ontwikkeling van de internationale rechtsorde

te bevorderen.³ Een belangrijke verklaring hiervoor was het belang van een klein land als Nederland bij een stabiele en functionerende internationale rechtsorde, als het ging om zijn veiligheid en welvaart. Het voeren van een actief buitenlands beleid was de enige manier om hierop invloed uit te oefenen.⁴

* Caroline Schoofs is student geschiedenis (Research Master) aan de Universiteit van Utrecht en verrichtte onderzoek naar de Nederlandse omgang met de Syrische interventiekwestie tijdens een stage bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH). Zij bedankt dr. Arthur ten Cate en drs. Richard van Gils voor hun ondersteuning bij het schrijven van dit artikel.

- 1 Hellema, D., *Neutraliteit & Vrijhandel. De geschiedenis van de Nederlandse Buitenlandse Betrekkingen* (Utrecht, Spectrum, 2001) 364.
- 2 Commissie-Davids, *Rapport Commissie van onderzoek besluitvorming Irak* (Boom, Amsterdam 2010) 425-428. Willibrord Davids, oud-president van de Hoge Raad der Nederlanden, was voorzitter van de Commissie van onderzoek besluitvorming Irak. Premier Balkenende maakte dit voorzitterschap op 2 februari 2009 bekend. Davids heeft de commissie zelf nader samengesteld.
- 3 Rood, J., 'Nederlands buitenlands beleid in de spiegel van de toekomst', *Internationale Spectator* 64 (2010) 1, 8-11, aldaar 8-9.
- 4 Rood, 'Nederlands buitenlands beleid', 8-9; zie ook Kleistra, Y., 'Nederlands buitenland-beleid als een donut', in: Hellema, D., Segers, M., en Rood, J., (red.), *Bezinning op het buitenland, Het Nederlands buitenlands beleid in een onzekere wereld* (Den Haag 2011) 123-150, aldaar 137.

FOTO MCD

Bevordering van de internationale rechtsorde is sinds 1953 vastgelegd in de Nederlandse Grondwet. Inzet in landen als Irak is daar een gevolg van

Drie ankers

Vanuit het besef dat Nederland niet in zijn eentje zijn doel kan bereiken, was het beleid gebaseerd op drie ankers. Nederland keek in de naoorlogse periode in de eerste plaats vooral naar zijn Atlantische partner. Er kon worden gesproken van een Atlantisch primaat in het Nederlandse veiligheidsbeleid. Hoewel dit primaat afzwakte als gevolg van de veranderde geopolitieke situatie van na de Koude Oorlog, bleef het een belangrijke constante in het Nederlandse buitenlands beleid.⁵

Naast samenwerking met de Verenigde Staten, was ook de Europese integratie van belang voor Nederland, met name voor het verzekeren van de welvaart. Ten slotte benadrukte Nederland het belang van een multilateraal bestel in het kader van de Verenigde Naties.⁶

5 Staden, F. van, 'Nederlands veiligheidsbeleid en het Atlantisch Primaat. Over bekende ambities en slijtende grondslagen', in: Hellema, Segers en Rood (red.), *Bezinning op het buitenland*, 9-30, aldaar 28; zie ook Kleistra, 'Nederlands buitenlandbeleid als een donut', 138.

6 Rood, 'Nederlands buitenlands beleid', 8-10; zie ook Kleistra, 'Nederlands buitenlandbeleid als een donut', 138.

FOTO BEELEDRANK NIMH

Tijdens de Koude Oorlog nam Nederland vrijwel uitsluitend deel aan kleine

Tijdens de Koude Oorlog kwam de nadruk op de Verenigde Naties duidelijk tot uiting doordat Nederland vrijwel uitsluitend deelnam aan missies met een VN-mandaat.⁷ Tevens waren het vooral kleine missies die de strijdende partijen uiteen moesten houden.⁸ Na de Koude Oorlog verdween de dreiging uit het Oosten. Het defensiebeleid was niet langer gebaseerd op dreigingen maar op capaciteiten en ambities.⁹ Deze verandering had grote gevolgen voor de inrichting van de krijgsmacht.

Nieuwe hoofdtaak voor Defensie

De Prioriteitennota van 1993, 'Een andere wereld, een andere Defensie', vormde de blauwdruk voor de toekomstige krijgsmacht. Die kreeg er een nieuwe hoofdtaak bij, namelijk het deelnemen aan internationale interventies en vredesoperaties. Daarbij zou de krijgsmacht flink afslanken en volledig komen te bestaan uit beroepsmilitairen.¹⁰ Nederland

verlaagde het 'ambitieniveau' van vier gelijktijdige missies naar drie in 2003 en vervolgens naar twee in 2011.¹¹ Toch heeft de Nederlandse krijgsmacht niet stilgezeten en intensief deelgenomen aan internationale interventies en vredesondersteunende operaties.

Niet alle interventies waar Nederland na de Koude Oorlog aan deelnam, waren gemandateerd door de VN. Dit betrof onder meer de geallieerde operaties *Allied Force* in Kosovo (1999) en *Iraqi Freedom* in Irak (2003).¹² Altruïstische motieven leidden tot een Nederlandse deelname aan *Allied Force* omwille van Kosovo. De regering leek echter ook aan de eigen belangen te denken en wilde zich een trouwe bondgenoot binnen de NAVO tonen.¹³

Zwakke juridische basis

De interventie in Irak door een ad hoc coalitie onder leiding van de VS was anders omdat deze niet werd gerechtvaardigd door humanitaire motieven. De juridische basis voor de invasie, die steunde op de aanname dat het land over massavernietigingswapens beschikte, was zwak. Er waren geen harde bewijzen.¹⁴ Nederland gaf politieke steun voor de operatie en pretendeerde onterecht dat oude resoluties van de Veiligheidsraad voldoende rechtsgeldig waren.

De zogeheten 'Atlantische reflex', of het Atlantische primaat, speelde daarbij klaarlijk een grote rol.¹⁵ Algemeen wordt aangenomen

missies met een VN-mandaat, waaronder Unifil

- 7 Uitzonderingen waren de *Multinational Force and Observers* (MFO) in de Sinai en de inzet van schepen in de Perzische Golf in de nasleep van de Irak-Irak-oorlog (1987-1989); zie: Klep, C., Gils, R. van, *Van Korea tot Kabul. De Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945* (Den Haag, SDu uitgevers, 2005) 191.
- 8 Duyvesteyn, I. en Arlar, L., 'Nederland en humanitaire interventie', in: Pekelder, J., Raben, R. en Segers, M. (red.), *De Wereld Volgens Nederland* (Amsterdam, Boom, 2015) 221-246, aldaar 231-232.
- 9 Homan, K., 'De Nederlandse krijgsmacht in transitie', in: *Bezinning op het buitenland*, 151-172, aldaar 154; Hoffenaar, J., 'Nederland en zijn militaire veiligheid', in: *De Wereld Volgens Nederland* 177-198, aldaar 180-181.
- 10 Klep en Van Gils, *Van Korea tot Kabul*, 112; zie ook Homan, 'De Nederlandse krijgsmacht in transitie', 154.
- 11 Het betrof missies in het lagere deel van het geweldsspectrum van bataljonsgrootte of equivalenten daarvan, zoals een squadron jachtvliegtuigen of twee fregatten.
- 12 Klep en Van Gils, *Van Korea tot Kabul*, 191.
- 13 Duyvesteyn en Arlar, 'Nederland en humanitaire interventie', 242.
- 14 Ibidem, 237.
- 15 *Rapport Commissie van onderzoek besluitvorming Irak*, 426.

men dat sinds het echec van Srebrenica (1995), het belang van de VN voor Nederland was afgenomen ten gunste van de bescherming van mensenrechten en de Atlantische reflex.

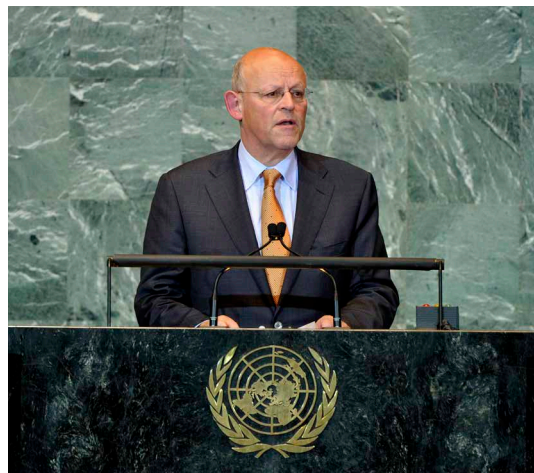
Het begin van de oorlog in Syrië en de Nederlandse verontwaardiging

De actieve instelling van Nederland werd wederom zichtbaar toen de Arabische Lente in Syrië uitliep op een herfststorm. De Arabische Lente begon als een volksprotest tegen onderdrukking en voor vrijheid. Heersende regimes, met name in Syrië en Libië, sloegen hard terug, waardoor de protesten nog eens werden aangewakkerd. In Syrië brak een burgeroorlog uit tussen het regime van president Bashar al-Assad en verschillende oppositiegroepen. De burgeroorlog sleept zich tot op heden voort en eist vele doden.

Pleidooi voor sancties

Tweede Kamerleden en het kabinet merkten het geweld al snel op en veroordeelden het Syrische regime om zijn gewelddadige vergeldingsacties. *'Ik ben geschokt over het gewelddadige optreden van de Syrische autoriteiten tegen betogers'*, stelde de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Uri Rosenthal (VVD) in mei 2011. Hij pleitte voor sancties tegen 'de verantwoordelijken van het geweld' en het instellen van een wapenembargo. Tevens lobbyde Rosenthal voor de agendering van de situatie in de Veiligheidsraad en de Mensenrechtenraad van de VN.¹⁶

Op Europees niveau was er overeenstemming over de situatie en een eerste oplossing: de Syrische autoriteiten waren verantwoordelijk

Uri Rosenthal, toenmalig minister van Buitenlandse Zaken, was geschokt over het gewelddadige optreden van de Syrische autoriteiten en pleitte in 2011 voor sancties

en moesten worden gestraft. De EU stelde daarom sancties in, wat minister Rosenthal zeer verheugde.¹⁷

Verlammende veto's

Al snel bleek dat de VN-Veiligheidsraad werd verlamd door de veto's van Rusland en China. In oktober 2011 gebruikten beide landen hun veto voor de eerste maal. De ontwerpresolutie (612) veroordeelde het geweld van president Assad en waarschuwde voor mogelijke acties tegen de Syrische autoriteiten. Vitaly Churkin, vertegenwoordiger van Rusland, was het niet eens met de beschuldigende toon, noch met het ultimatum van sancties. Rusland en China benadrukten tevens dat de soevereiniteit van Syrië moest worden gerespecteerd.¹⁸

De daaropvolgende jaren hielden beide landen vast aan deze positie, waardoor de VN geen actie kon ondernemen.¹⁹ Hoewel er in de resoluties over Syrië niet werd gesproken over een mogelijke militaire interventie, vreesden Rusland en China er toch voor dat het hierop uit zou lopen. Dit had alles te maken met de ervaringen met de internationale interventie in Libië, die kort daarvoor plaatsvond, van maart tot oktober 2011. Resolutie 1973 mandateerde een *no-fly* zone aldaar en alle noodzakelijke middelen om dit te kunnen afdwingen.

16 TK2010-2011, 2567, Antwoord van minister Rosenthal, 19 mei 2011.

17 TK2010-2011, 32623, nr. 41, Verslag van een Algemeen Overleg, 27 juli 2011.

18 Verenigde Naties, 'Security Council fails to adopt draft resolution condemning Syria's anti-government protestors, owing to veto by Russian Federation, China', persbericht, SC/10403, 4 oktober 2011, <https://www.un.org/press/en/2011/sc10403.doc.htm> (versie 14 juni 2017).

19 China en Rusland gebruikten hun veto voor ontwerpresoluties van de VN-Veiligheidsraad in February 2012, in juli 2012, in mei 2014, in oktober 2016, in december 2016, in februari 2017 en in april 2017; zie: Euan McKirdy, '8 times Russia blocked a UN Security Council resolution on Syria', *CNN*, 13 april 2017, <http://edition.cnn.com/2017/04/13/middleeast/russia-uns-cyria-resolutions/index.html> (versie 27 juni 2017).

Uiteindelijk werd er door een NAVO-geleide coalitie militair robuust ingegrepen, wat leidde tot kritiek van China en Rusland. Volgens deze landen gebruikte de coalitie het beschermen van de burgerbevolking als een excuus voor *regime change*.²⁰ Het mandaat van de VN voor de acties had, in hun ogen, alleen 'olie op het vuur gegoooid'.²¹ Na Libië te hebben 'vernietigd', had de Veiligheidsraad zagezegd zijn zinnen gezet op Syrië. Rusland, tezamen met China, wilde dit voorkomen en blokkeerde daarom iedere resolutie waarin werd gezinspeeld op mogelijke acties tegen de Syrische autoriteiten.²²

Lessen uit het verleden

De Tweede Kamer kwam te spreken over een mogelijke militaire interventie in Syrië toen de strijd daar een jaar gaande was. In deze debatten bleek dat de Kamerleden duidelijke lessen trokken uit het (recente) verleden, specifiek uit de ervaringen met de Irakoorlog. Hoewel het vermeende bezit van massavernietigingswapens de reden was voor de interventie in 2003 in Irak, bleken deze wapens er niet te zijn. Ook had de interventie niet de gewenste effecten. Het regime van dictator Saddam Hoessein viel, waarna het land moest worden omgetoverd tot een stabiele democratie. Dit mislukte. In plaats daarvan brak een sektarische oorlog uit.

Ophef

De combinatie van het ontbreken van een VN-mandaat, het gebrek aan bewijs over massavernietigingswapens en de ongelukkige afloop voor de Iraakse samenleving leidde tot ophef in Nederland. Het demissionaire kabinet Balkenende I had de interventie begin 2003 immers gesteund, zij het alleen politiek en niet militair. Een meerderheid in de Kamer had dit besluit gesteund, alleen GroenLinks en later de SP keurden het Brits-Amerikaanse optreden af.²³

Tweede Kamerleden stelden al een week na de inval in Irak vragen over het Nederlandse beleid.²⁴ De invasie bleef de daaropvolgende jaren een twistpunt en de roep om een onderzoek werd groter. Niet alleen oppositiepartijen PvdA, SP en GroenLinks, maar ook regeringspartij D66 steunden het idee van een enquête.²⁵

De voor het Irakbeleid verantwoordelijke kabinetten (Balkenende I, II, III en IV) bleven zich hier echter tegen verzetten.²⁶ Ook ontbrak telkens een Kamermeerderheid voor een dergelijk onderzoek.²⁷

Onderzoek Nederlandse rol in Irak-oorlog

Voorafgaand aan de verkiezingen van 2006 en de daarop volgende onderhandelingen over een coalitieakkoord gaf PvdA-leider Wouter Bos aan dat zijn partij niet zou inschikken wat betreft het onderzoek. Toch gebeurde dit.²⁸ In het coalitieakkoord van 2007 kwamen de CDA, PvdA en ChristenUnie overeen dat er geen onderzoek zou komen, maar tegelijkertijd ook dat deelname aan missies met inzet van Nederlandse militairen voortaan een 'adequaat volkenrechtelijk mandaat' vereiste.²⁹

PvdA'ers in de Eerste en Tweede Kamer bleven zich roeren. De antwoorden van het kabinet op vragen van senatoren werden niet bevredigend gevonden. Om deze reden besloot ook de VVD-fractie in de Eerste Kamer eind december 2008 een onderzoek te steunen.³⁰ Na aanhou-

-
- 20 Charbonneau, L., 'U.N. chief defends NATO from critics of Libya war', 14 december 2011, <http://www.reuters.com/article/us-libya-nato-un-idUSTRE7BD20C20111214> (versie 14 juni 2017).
 - 21 Verenigde Naties, 'Referral of Syria to International Criminal Court Fails as Negative Votes Prevent Security Council from Adopting Draft Resolution', persbericht, SC/11407, 22 mei 2014, <https://www.un.org/press/en/2014/sc11407.doc.htm> (versie 14 juni 2017).
 - 22 Verenigde Naties, 'Security Council Fails to Adopt Two Draft Resolutions on Syria, Despite Appeals for Action Preventing Impending Humanitarian Catastrophe in Aleppo', persbericht, SC/12525, 8 oktober 2016, <https://www.un.org/press/en/2016/sc12545.doc.htm> (versie 14 juni 2016).
 - 23 Duyvesteyn en Arlar, 'Nederland en humanitaire interventie', 237; *Rapport Commissie van onderzoek besluitvorming Irak*, 425.
 - 24 *Rapport Commissie van onderzoek besluitvorming Irak*, 18.
 - 25 'Tijdlijn Irak-onderzoek', NOS, 8 januari 2010, <http://nos.nl/artikel/127775-tijdlijn-irak-onderzoek.html> (versie 30 juni 2017).
 - 26 *Rapport Commissie van onderzoek besluitvorming Irak*, 17.
 - 27 'Druk op Balkenende nam laatste tijd fors toe', *Het Parool*, 2 februari 2009, <http://www.parool.nl/buitenland/druk-op-balkenende-nam-laatste-tijd-fors-toe~a148082/> (versie 28 juni 2017).
 - 28 'Tijdlijn Irak-onderzoek', NOS, 8 januari 2010, <http://nos.nl/artikel/127775-tijdlijn-irak-onderzoek.html> (versie 30 juni 2017).
 - 29 'Samen Werken, Samen Leven', coalitieakkoord tussen de Tweede Kamerfracties van CDA, PvdA en ChristenUnie, 7 februari 2007, 14.
 - 30 'Tijdlijn Irak-onderzoek', NOS, 8 januari 2010, <http://nos.nl/artikel/127775-tijdlijn-irak-onderzoek.html> (versie 30 juni 2017); Joeri Boom, 'Onafhankelijkheid van de Commissie-Davids', *De Groene Amsterdammer*, 13 februari 20016, <https://www.groene.nl/artikel/onafhankelijkheid-van-de-commissie-davids> (versie 28 juni 2017).

FOTO ANP, M. ANTONISSE

Commissie-voorzitter Davids (r.) overhandigt het rapport over de Irak-oorlog in 2010 aan premier Balkenende

dende politieke druk van de Senaat stelde het kabinet-Balkenende in februari 2009 een commissie in om de Nederlandse rol in de Irak-oorlog te onderzoeken.

De commissie-Davids, vernoemd naar voorzitter Willibrord Davids, bracht een jaar later in een uitgebreid rapport haar bevindingen naar buiten. Volgens de commissie was het besluit voor de politieke steun *'vooral gebaseerd op overwegingen die waren ontleend aan de buitenlandse politiek'*.³¹ Het belangrijkste motief was Atlantische solidariteit, die, zoals aangegeven, een hoeksteen vormde van het naoorlogse buitenlands beleid van Nederland.

Atlantische reflex

Deze Atlantische reflex prevaleerde boven volkenrechtelijke legitimatie en eigen informatie. Hoewel Nederland een regime change

volkenrechtelijk niet gelegitimeerd achtte, was dit volgens de commissie een onvermijdelijke consequentie van de inval.³² Nederland beschikte daarbij *'nauwelijks over zelfstandig ingewonnen informatie'*. De informatie waar de AIVD en de MIVD over beschikte, kwam vooral van de VN-wapeninspecteurs en buitenlandse inlichtingendiensten. Daarbij kwam dat de analyses van de AIVD, en in het bijzonder van de MIVD, genuanceerder waren dan de openbare buitenlandse rapporten over het vermeende Iraakse bezit van massavernietigingswapens.³³ Bedenkingen over de bondgenootschappelijke informatie deden de regering echter niet haar standpunt wijzigen.

Drie voorwaarden voor deelname

De lessen die de Kamerleden uit deze ervaringen trokken en op de casus Syrië toepasten, waren driedelig, zoals verwoord door parlementariër Michiel Servaes van de PvdA. Nederland moest bij besluitvorming over interventies voortaan voorkómen overhaaste acties te

31 *Rapport Commissie van onderzoek besluitvorming Irak*, 426.

32 *Ibidem*, 425-426.

33 *Ibidem*, 427.

ondernemen en in plaats daarvan zorgvuldige besluiten nemen, getoetst op feitelijkheid, legaliteit en effectiviteit.

Feitelijkheid

Nederland kon niet langer 'vertrouwen op Powerpointpresentaties van Amerikaanse Ministers noch op de blauwe ogen van een Britse premier', stelde Servaes.³⁴ De Kamerleden waren het hierover eens. Een eigen informatiepositie was cruciaal. Nederland moest niet meer blind afgaan op de woorden van de Amerikaanse of Britse bondgenoten, maar de bewijsstukken van bondgenoten en VN-inspecteurs zelf beoordelen.³⁵

Behalve feitelijkheid werd ook legaliteit een uitgangspunt bij besluitvorming over interventies. Minister Frans Timmermans zette deze beleidslijn voort

Legaliteit

Naast feitelijkheid, werd ook legaliteit een uitgangspunt. Minister Rosenthal nam daarover bij de Syrië-kwestie een duidelijk standpunt in en zei in 2012, verwijzend naar een volkenrechtelijk mandaat: 'Dat ligt er gewoon niet, en zolang dat er niet ligt, is het uit den boze'.³⁶

Zijn opvolger, minister Frans Timmermans (PvdA) zette deze beleidslijn voort en stelde dat Nederland zich in een zeer specifieke situatie bevond waarin 'volgens de commissie-Davids zonder volkenrechtelijk mandaat geen politieke steun kan worden uitgesproken'.³⁷ Indien de VN-Veiligheidsraad geen overeenkomst zou bereiken over Syrië, waren er volgens Timmermans twee opties: *Responsibility to Protect* of een *Uniting for Peace*-resolutie.³⁸

Met de eerste optie zou men in de ogen van de minister weinig bereiken, omdat de ultieme beslissing alsnog bij de Veiligheidsraad lag. Rusland en China zouden de raad hoogstwaarschijnlijk wederom blokkeren. De tweede optie zou dit probleem omzeilen omdat het niet een besluit van de Veiligheidsraad maar van de Algemene Vergadering benodigde. Echter, 'het is binnen het volkenrecht wel heel omstreden of dat wel voldoende mandaat geeft om in een dergelijke situatie in te grijpen', vond de minister.³⁹

In een brief aan de Tweede Kamer stelde hij nog eens dat wat hem betreft alleen de Veiligheidsraad kon beslissen over het gebruik van geweld. 'Uniting for Peace kan dus voor de situatie in Syrië geen alternatieve rechtsgrond bieden voor het gebruik van geweld', ook niet wanneer de Veiligheidsraad geblokkeerd was.⁴⁰

Terwijl de meeste fracties het eens waren over het belang van een volkenrechtelijk mandaat, nam de VVD-fractie naar aanleiding van de gebleken inzet van chemische wapens in de Syrische burgeroorlog een andere positie in. Parlementariër Han ten Broeke stelde in 2013 dat de 'rechtvaardiging en legitimiteit van een ingreep [...] hem feitelijk al in het gebruik van de chemische wapens' zat. Hiervoor was het essentieel dat het bekend was wie deze wapens had ingezet. Dit wist Nederland nog niet en daarom was het van belang dat de internationale partners de bewijzen zouden delen met de

- 34 TK2012-2013, 32623, nr. 107, Verslag van een Algemeen Overleg, 16 september 2013.
 35 Ibidem.
 36 TK2011-2012, 21501-02, nr. 1121, Verslag van een Algemeen Overleg, 16 februari 2012.
 37 TK2012-2013, 32623, nr. 107, Verslag van een Algemeen Overleg, 16 september 2013.
 38 *Responsibility to Protect* werd tijdens de VN-Wereldtop in september 2005 aanvaard. Het concept houdt in dat elke staat verantwoordelijk is voor het beschermen van zijn bevolking tegen genocide, oorlogsmisdaden, etnische zuivering en misdaden tegen de menselijkheid. Indien een situatie zich voordoet waarbij de staat zijn bevolking niet wil of niet kan beschermen, kan de VN Veiligheidsraad besluiten actie te ondernemen. De *Uniting for Peace*-resolutie, ook wel resolutie 377, werd op 3 november 1950 aangenomen in de Algemene Vergadering van de VN. Deze resolutie bepaalde dat, wanneer de VN-Veiligheidsraad niet in staat is tot overeenstemming te komen over een kwestie die aan vrede en veiligheid is gerelateerd, de Algemene Vergadering deze kwestie kan overnemen. De Algemene Vergadering neemt besluiten met een tweederde meerderheid en kan daarmee de veto's in de Veiligheidsraad omzeilen.
 39 Ibidem.
 40 TK2012-2013, 32623, nr. 110, Bief van de Minister van Buitenlandse Zaken, 19 september 2013.

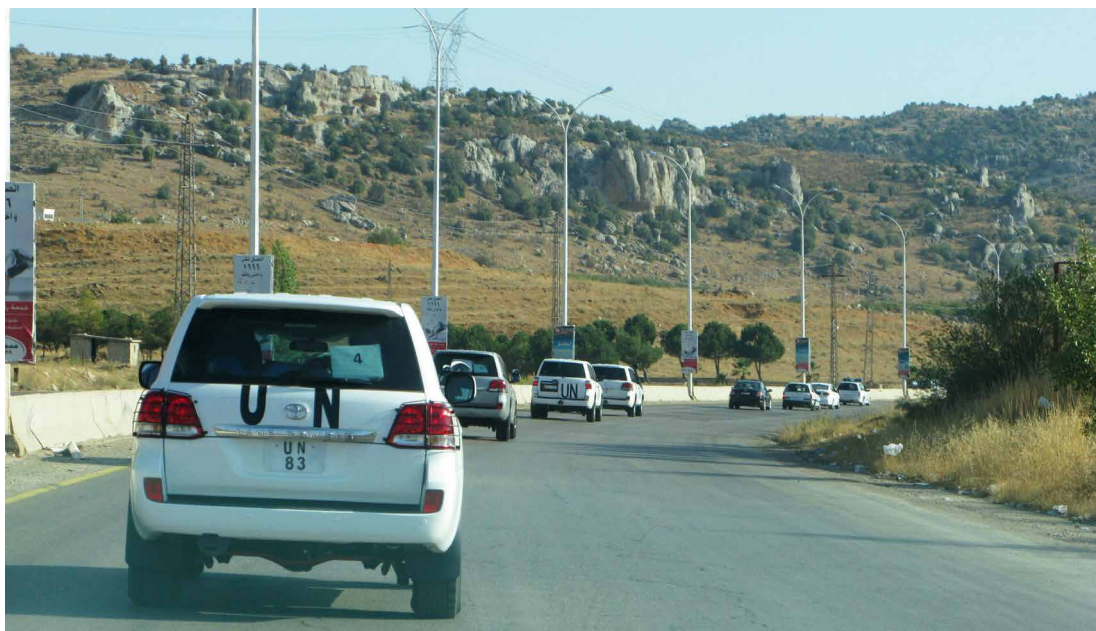

FOTO: VN

Een team van de 'Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons' (OPCW) arriveert in Damascus (oktober 2013), na gebleken inzet van chemische wapens in de Syrische burgeroorlog

internationale gemeenschap. Dit was de voornaamste les die de VVD-fractie trok uit het rapport van de commissie-Davids.

Ten Broeke was het met zijn collega's eens dat een VN-mandaat de voorkeur had, maar zag dit niet als de enige optie. *'Hierin volgen wij – dat is bekend – het minderheidsstandpunt van [het lid] Van Walsum uit de commissie-Davids, namelijk dat optreden van de internationale gemeenschap ook zonder veiligheidsresolutie legitiem kan worden geacht'*, legde Ten Broeke uit.⁴¹ Kortom, de VVD zat niet in de 'volkenrechtelijke dwangbuis', zoals Ten Broeke de positie in een later debat toelichtte.⁴²

Effectiviteit

Ten slotte speelde ook effectiviteit een rol van betekenis in de debatten over Syrië. Zou een militaire interventie wel de gewenste effecten

hebben? Verschillende Kamerleden betwijfelden dit. Het conflict was namelijk erg complex. De strijd werd niet alleen gestreden tussen het Assad-regime en de oppositie, maar ook tussen oppositiepartijen onderling.⁴³

Minister Rosenthal beargumenteerde in 2012: *'In de eerste plaats gaat het in Syrië om gewelddadigheden die zich in het hele land afspelen, dwars door het hele land heen'*. *'In de tweede plaats'*, voegde hij toe, *'is de Syrische krijgsmacht van een totaal andere orde dan wij in andere landen hebben gezien'*. Het risico op burgerslachtoffers, een langdurige en grootschalige inzet en spill-over effecten zou groot zijn indien men zou kiezen voor *boots on the ground*.⁴⁴

Een veilige optie

Op het moment dat de VN-Veiligheidsraad een monitoringsmissie in Syrië goedkeurde, was het juridische dilemma waarmee Nederland worstelde verdwenen. In april 2012 stemde de Veiligheidsraad unaniem voor resolutie 2042 en een aantal dagen later voor resolutie 2043, waarna de *United Nations Supervision Mission in*

41 TK2012-2013, 32623, nr. 107, Verslag van een Algemeen Overleg, 16 september 2013. NB: Van Walsum is ook lid van de VVD.

42 TK2014-2015, 27925, nr. 560, Verslag van een Algemeen Overleg, 11 augustus 2015.

43 Omtzigt benoemt de onderlinge strijd, zie: TK2013-2014, 32623, Verslag van een Algemeen Overleg, 16 oktober 2013.

44 TK 2011-2012, 32623, nr. 68, Verslag van een Algemeen Overleg, 11 juli 2012.

FOTO: VN

Ban Ki-Moon, toenmalig VN-secretaris-generaal, bezoekt Syrische vluchtelingen. In de debatten over Syrië speelde 'effectiviteit' ook een rol: zou een militaire interventie wel de gewenste effecten hebben?

Syria (UNSMIS) in het leven werd geroepen. Nederland stelde een stafofficier beschikbaar voor een analyse-cel in het VN-hoofdkwartier in Genève van 16 mei tot 19 augustus.⁴⁵

Hier richtte de VN een kantoor in voor het personeel van UNSMIS. Dit kantoor was zelfs voor de medewerkers van het hoofdkwartier verborgen en alleen toegankelijk via een geheime ingang. Aldaar werkte de Nederlander in een klein team ter ondersteuning van de werkzaamheden van de Speciaal Gezant voor Syrië, oud-secretaris-generaal Kofi Annan. Zo voorzagen de analisten Annan van informatie over bijvoorbeeld het gebruik van zware wapens door het Assad-regime. Tevens hadden ze regelmatig contact met de waarnemers die in Syrië aanwezig waren.

Al snel bleek dat deze waarnemers hun werk slecht konden doen door het aanhoudende geweld.⁴⁶ Nadat China en Rusland op 19 juli 2012 hun veto uitspraken tegen een resolutie om de missie uit te breiden, werd de missie in dezelfde vorm voor een laatste periode van dertig dagen verlengd.⁴⁷

Verder dan een waarnemingsmissie kwam het niet. Mede door de impasse in de Veiligheidsraad en het idee dat een militaire oplossing de situatie in Syrië niet zou verbeteren, bleef Nederland vasthouden aan een politieke oplossing.⁴⁸ Minister Rosenthal noemde in dit verband meermaals een gecontroleerd vertrek van Assad als een wenselijke optie. Hierbij moest een 'Irakscenario', 'oftewel, een bijtjesdag jegens degenen die het regime in enige mate hebben gesteund', worden voorkomen. In plaats daarvan steunde Rosenthal een zogeheten 'inclusief politiek transitieproces', een beleid waar zijn opvolgers aan vast hielden.⁴⁹ China en Rusland bleven dit proces echter belemmeren.

45 TK2012-2013, 33605-X, nr. 1, Jaarverslag van het Ministerie van Defensie, 15 mei 2013; zie ook: Wiltjer, H., 'Nederland steunt waarnemersmissie Syrië', ANP 30 mei 2012.

46 Interview met majoor Mohamed op 25 oktober 2016.

47 Security Council Report, 'August 2012 Monthly Forecast', 1 augustus 2012, http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2012-08/unsmis_syria.php (versie 1 augustus 2016); United Nations Security Council, 'Resolution 2059 (2012)', S/RES/2059, 20 juli 2012.

48 TK2013-2014, 2150102, nr. 1233, Verslag van een Algemeen Overleg, 17 september 2013.

49 TK2012-2013, 32623, nr. 73, Verslag van een Algemeen Overleg, 6 november 2012.

Zie o.a. ook: TK2015-2016, 2150102, nr. 1552, Verslag van een Algemeen Overleg, 20 november 2015.

FOTO MCD, PH. NIJHUIS

Een KDC-10 vertrekt vanaf vliegbasis Eindhoven richting Midden-Oosten. De Nederlandse inzet is verlengd tot 31 december 2018

Hoewel op 18 december 2015 de Veiligheidsraad unaniem een resolutie aannam over een overgangsproces voor Syrië, gaf deze alsnog geen uitsluitsel over de rol van Assad in dit proces.⁵⁰

Een tweede vijand: ISIS

Met de opkomst van de groepering Islamitische Staat in Irak en Al-Sham (ISIS) in Syrië ontstond er een nieuwe vijand, die niet alleen het Syrische regime en de burgerbevolking aldaar bedreigde, maar ook de internationale gemeenschap. De autoriteiten in Irak, waar ISIS zijn oorsprong had, leden ook onder de opmars van de groepering. Toen ISIS onverwacht snel grote

delen van Irak veroverde, legden zij op 25 juli 2014 een verzoek tot militaire steun neer bij de VN. Nadat de Iraakse regering dit op 20 september herhaalde, ging een internationale coalitie onder leiding van de VS op 23 september over tot actie.

De geallieerden voerden een luchtoffensief uit in Irak, maar ook in Syrië. De coalitie beriep zich hierbij op het recht op collectieve zelfverdediging van Irak, zoals voorzien in artikel 51 van het VN-Handvest, onder verwijzing naar het Iraakse verzoek.⁵¹ Volgens de Nederlandse regering bood dit verzoek ook voldoende rechtsgrond voor de inzet van Nederlandse militairen in Irak.

Nederlandse bijdrage

Nederland leverde zes operationele F-16's en twee daarbij behorende reservevliegtuigen, ondersteund door maximaal 250 militairen. Daarnaast leverde Nederland maximaal 130 trainers ter ondersteuning van Iraakse en Koerdische strijdkrachten.⁵²

50 United Nations Security Council, 'Resolution 2254 (2015), S/RES/2254, 18 december 2015.

51 Artikel 51 van het VN-Handvest bepaalt dat lidstaten recht hebben tot individuele of collectieve zelfverdediging in geval van een gewapende aanval tegen een lid van de VN. Lidstaten zijn hierbij verplicht de Veiligheidsraad op de hoogte te brengen van hun acties. Toestemming van de Veiligheidsraad is echter niet noodzakelijk.

52 TK2014-2015, 27925, nr. 506, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 24 september 2014.

Vanaf juli 2016 nam België de inzet van de Nederlandse F-16's over. Hierna verzorgde Nederland de *force protection* voor het Belgische detachement met ongeveer 35 militairen.⁵³ Op 1 januari 2018 zal Nederland de inzet van F-16's weer overnemen, voor de duur van een jaar. Ditmaal betrof het vier operationele F-16's, ondersteund door ongeveer 150 militairen.⁵⁴ In december 2016 breidde Nederland de trainingen uit met taken op het gebied van adviseren en assisteren (*Advise & Assist – A&A*) van geselecteerde eenheden bij de voorbereiding en uitvoering van gevechtsacties. Hierbij ging het onder meer om de operationele planning en gevechtsleiding.⁵⁵

Vanaf 30 januari 2017 leverde Nederland gedurende zes weken een tankervliegtuig (KDC-10) voor *air-to-air refueling*, met een detachement bestaande uit ongeveer 30 militairen.⁵⁶ Vanaf medio juni 2017 leverde Nederland wederom een tankervliegtuig met een detachement van ongeveer 45 militairen, ditmaal voor de duur van ruim vijf maanden. Bovendien plande Nederland voor het vierde kwartaal van 2017, van begin oktober tot begin december, de inzet van een C-130 transportvliegtuig voor het luchtvervoer van materieel en mensen.⁵⁷ De Nederlandse inzet werd daartoe verlengd tot 31 december 2018.⁵⁸

Aan luchtaanvallen in Syrië deed Nederland in eerste instantie niet mee. Premier Mark Rutte (VVD) gaf in 2014 aan wel begrip te hebben voor de Amerikaanse bombardementen aldaar. Politieke steun kon hij echter niet geven, '*want dat zou direct in strijd zijn met de conclusies van de commissie-Davids*'. In de visie van de regering was er namelijk onvoldoende volkenrechtelijke legitimering voor uitbreiding van de missie naar Syrië.⁵⁹

Wederom nam de VVD-fractie in de Tweede Kamer een andere positie in. Buitenlandwoordvoerder Ten Broeke bleef bij de positie dat een resolutie van de Veiligheidsraad niet noodzakelijk was. Belangrijke politieke belangen, zoals overwegingen van humanitaire aard, konden volgens zijn partij een uitzondering zijn op de noodzaak van een volkenrechtelijk mandaat.

FOTO MCD, H. HILLINGA

Premier Rutte brengt militairen in Irak een bezoek

De VVD-fractie stond er dan ook voor open dat het werkterrein naar Syrië werd uitgebreid.⁶⁰ Nederlandse inmenging in Syrië bleef voorlopig echter nog uit.

-
- 53 TK2015-2016, 27925, nr.597, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 9 september 2016.
- 54 TK2016-2017, 27925, nr. P, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 11 september 2017.
- 55 TK2016-2017, 27925, nr. 601, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 30 september 2016; zie ook: TK2016-2017, 27925, nr. 603, Brief van de Ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken, 24 november 2016.
- 56 TK2016-2017, 27925, nr.607, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 4 april 2017, 13.
- 57 TK2016-2017, 27625, nr. 608, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie, 24 mei 2017; TK2016-2017, 27925, nr. P, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 11 september 2017.
- 58 TK2016-2017, 27925, nr. P, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 11 september 2017.
- 59 TK2014-2015, 27925, nr. 9, Handelingen, 2 oktober 2014.
- 60 TK2014-2015, 27925, nr. 523, Verslag van een Algemeen Overleg, 14 november 2014.

In juni 2015 informeerde het kabinet middels een Artikel 100-brief de Tweede Kamer over de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan de strijd tegen ISIS. Inmiddels hadden de juridische diensten van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie vastgesteld dat er een volkenrechtelijke grondslag was voor militaire inzet in Syrië, iets wat in september 2014 nog allerm minst vanzelfsprekend was. De collectieve zelfverdediging van Irak, reeds de grondslag voor militair optreden in Irak, kon worden uitgebreid naar Syrië omdat vanuit daar aanvallen op Irak werden gedaan. Dit stond intussen feitelijk vast.

Ook stuurde ISIS vanuit Syrië voortdurend wapens en strijders naar Irak. Het kabinet legde deze kwestie tevens voor aan de Extern Volkenrechtelijk Adviseur (EVA).⁶¹ Terwijl het kabinet het advies afwachtte, gaf het aan vast te houden aan het eerdere standpunt dat ISIS alleen effectief kon worden bestreden indien er een politieke oplossing was. *'Een breed gedragen politieke strategie ter oplossing van het conflict in Syrië ontbreekt vooralsnog'*, schreven de ministers van Buitenlandse Zaken, Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking in de Artikel 100-brief. Zij achtten het bestaan van een volkenrechtelijk mandaat dus onvoldoende om te besluiten tot militaire inzet in Syrië.⁶²

Obstakel

Kortom, de voorwaarde van effectiviteit bleef een obstakel, ook nu aan de voorwaarden van feitelijkheid en legaliteit was voldaan. Ruim twee weken later ontving het kabinet het advies van de EVA, André Nollkaemper. Nollkaemper bevestigde het verhaal van de juridische diensten, namelijk dat er volgens hem voldoende volkenrechtelijke rechtsgrond

De vluchtelingenstroom richting Europa (hier in haven van het Griekse Chios), ging het kabinet overstag

was voor militair ingrijpen in Syrië. Desondanks bleef het kabinet voorlopig bij zijn standpunt.⁶³

In afwachting van een breed gedragen politieke strategie

Aanslagen in Frankrijk

De aanslagen door ISIS in Frankrijk in november 2015 zetten de bestrijding van ISIS in heel Europa hoog op de agenda. Alle EU-lidstaten steunden het Franse verzoek om militaire

61 Minister Rosenthal riep de functie van Extern Volkenrechtelijk Adviseur (EVA) op 24 mei 2011 in het leven naar aanleiding van de aanbevelingen van de Commissie-Davids. Hoogleraar internationaal publiekrecht prof. dr. André Nollkaemper vervult sindsdien de functie van EVA. Nollkaemper levert, gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk volkenrechtelijk advies over belangrijke kwesties in het buitenlands beleid.

62 TK2014-2015, 29521, nr. 293, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie, voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Veiligheid en Justitie, 19 juni 2015.

63 TK2014-2015, 27925, nr. 543, Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, 26 juni 2015.

FOTO: MCD, E. KLJIN

de groei van ISIS en de aanslagen in Parijs hadden de urgentie voor een oplossing voor het conflict in Syrië vergroot: eind januari 2016

bijstand.⁶⁴ Minister van Defensie Jeanine Hennis (VVD) gaf aan dat 'voor Nederland alle opties bespreekbaar zijn'.⁶⁵ Het uitbreiden van de Nederlandse militaire inzet naar Syrisch grondgebied bleek echter niet tot die opties te behoren. Premier Rutte gaf wederom aan dat de situatie in Syrië anders lag dan in Irak. 'Ik verwijs bijvoorbeeld naar de aanwezigheid van Rusland in het conflict en het feit dat geen van de vijf NAVO-landen uit Europa die bombarderen in Irak, in coalitieverband bombardeert in Syrië', voegde hij toe.

Ook het ontbreken van een politieke strategie stond bombardementen in Syrië volgens de premier in de weg. Wat zou er immers gebeuren na de bombardementen? Het mocht niet zo zijn dat een andere terroristische organisatie het over zou nemen.⁶⁶

- 64 'Hennis steunt Frans bijstandsverzoek', website Defensie, 17 november 2015, <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2015/11/17/hennis-steunt-frans-bijstands-verzoek> (versie 14 juni 2017).
- 65 TK2015-2016, 21502-08, nr. 133, Brief van de Minister van Defensie, 4 december 2015.
- 66 TK2015-2016, 29754, nr. 27, Handelingen, 19 november 2015.

Vluchtelingenstroom richting Europa

Een maand later was er volgens minister Bert Koenders van Buitenlandse Zaken (PvdA) een nieuw weegmoment. Ten Broeke (VVD) vroeg in de Tweede Kamer wat er in de tussentijd veranderd was om dat nieuwe weegmoment te veroorzaken. Koenders wees op een aantal veranderingen. De vluchtelingenstroom richting Europa, de groei van de 'octopus' die ISIS heette en de aanslagen in Parijs hadden de urgentie van een oplossing voor het conflict in Syrië volgens hem vergroot. Het Russische militaire ingrijpen in Syrië had hetzelfde effect omdat het vredesproces erdoor bemoeilijkt werd. Andere landen moesten nu wel interveniëren.

Tegelijkertijd waren er positieve ontwikkelingen in de politieke dialoog. In het zogeheten Wenen-proces, gestart in oktober 2015, zaten alle belangrijke landen aan tafel om de toekomst van Syrië te bespreken. Het doel hiervan was de Syrische overheid en oppositie aan tafel te krijgen. Ook binnen Europa vonden veranderingen plaats. Frankrijk en Engeland waren reeds overgegaan tot actie en ook Duitsland stuurde verkenningsvliegtuigen.

De Verenigde Staten hadden Nederland kort voor het debat verzocht om de strijd tegen ISIS eveneens te intensiveren. In het licht van deze veranderingen, leek minister Koenders zijn positie te wijzigen. Hoewel hij nog steeds de nadruk legde op een politieke oplossing en het nemen van een zelfstandig besluit, opende de minister de deur naar eventueel militair ingrijpen in Syrië.⁶⁷

Overstag

Eind januari 2016 ging het kabinet overstag. Nederland zou deelnemen aan bombardementen op strategische doelen in de aanvoerlijnen van ISIS vanuit Oost-Syrië naar Irak, hoewel dit op korte termijn de dreiging van aanslagen door ISIS-aanhangers in Nederland zou verhogen. Het uitbreiden van het inzetgebied had geen aanvullende operationele gevolgen: het aantal mensen, eenheden en vliegtuigen bleef gelijk.⁶⁸

Waar het kabinet eerder stelde dat een politieke oplossing een voorwaarde was voor militair ingrijpen in Syrië, lag de nadruk nu op gelijktijdigheid. De aanwezigheid van ISIS stond stabiliteit namelijk in de weg; tegelijkertijd kon ISIS niet definitief worden verslagen zonder een politieke oplossing.⁶⁹ Nederland zou dan ook niet alleen het militaire aandeel in de strijd tegen ISIS opschroeven, maar ook het politieke traject en stabiliseringspogingen ondersteunen.⁷⁰

Een breed gedragen politieke strategie ter oplossing van het conflict ontbrak nog steeds. Wel was er sprake van een, zij het broze, 'aanzet tot een politiek proces'.⁷¹ In het Wenen-proces was reeds bepaald dat de strijdende partijen begin 2016 om de tafel zouden gaan. Op 18 december 2015 nam de VN-Veiligheidsraad resolutie 2254 aan, waarin een uitgebreid schema voor het vredesproces werd voorzien. Het doel was binnen zes maanden te komen tot inclusief en niet-sektarisch bestuur. Binnen achttien maanden zouden er nieuwe verkiezingen plaatsvinden. De secretaris-generaal van de VN kreeg de taak om de opties voor een staakt-het-vuren uit te werken.⁷² De rol van Assad in de toekomstige regering van Syrië werd voorlopig nog niet bepaald vanwege meningsverschillen binnen de VN.⁷³

Kinderschoenen

De fracties van GroenLinks en de PVV merkten in het debat op dat het bestaande politieke proces nog in de kinderschoenen stond.⁷⁴ De fragiliteit van het proces werd al snel duidelijk toen de besprekingen, die al een maand waren uitgesteld, na twee dagen werden opgeschort.

67 TK2015-2016, 27925, nr. 583, Verslag van een Algemeen Overleg, 10 februari 2016.

68 TK2015-2016, 27925, nr. 570 Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 29 januari 2016, 20.

69 TK2015-2016, 27925, nr. 570 Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 29 januari 2016, 2.

70 Ibidem, 5.

71 Ibidem, 12.

72 TK2015-2016, 27925, nr. 570, Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 29 januari 2016, 8-9.

73 United Nations, 'Security Council Unanimously Adopts Resolution 2254 (2015), Endorsing Road Map for Peace Process in Syria, Setting Timetable for Talks', persbericht, SC/12171, 18 december 2015, <https://www.un.org/press/en/2015/sc12171.doc.htm> (versie 14 juni 2017).

74 TK2015-2016, 27925, nr. 587, Verslag van een Algemeen Overleg, 30 maart 2016, 10.

Gedurende het jaar werkten wereldleiders aan het bewerkstelligen van een staakt-het-vuren. De successen waren telkens van korte duur. Ook het verkrijgen van toegang tot belegerde gebieden uit humanitaire overwegingen lukte niet volledig.

Conclusie

Het rapport van de commissie-Davids over de invasie van Irak belandde niet zomaar in een archiefkast. Integendeel, het had veel invloed op de politieke besluitvorming over interventiekwesties nadien. Hoewel Atlantische samenwerking een hoeksteen in het Nederlandse buitenlands beleid vormde, concludeerden politici in regering en parlement dat ze niet langer zomaar op bondgenoten konden vertrouwen. Nederland had voortaan de taak om een eigen positie te bepalen op basis van feitelijkheid, legaliteit en effectiviteit.

Drie voorwaarden

Deelname aan een militaire interventie in Syrië was lange tijd uitgesloten omdat deze niet aan deze drie voorwaarden voldeed. Niemand wenste een nieuw Irak-scenario. Zolang de VN-waarnemers niet met zekerheid vaststelden wie verantwoordelijk was voor grootschalige aanvallen (tegen burgers of met chemische wapens), er vanwege Russische en Chinese veto's geen adequaat volkenrechtelijk mandaat was en er geen effectieve militaire strategie leek te zijn ontwikkeld, hield Nederland zijn militairen thuis.

Het alternatief was een politieke aanpak. Het doel was de strijdende partijen aan tafel te krijgen en een oplossing van het conflict te bewerkstelligen, bij voorkeur zonder president Bashar al-Assad. Dit was geen gemakkelijke taak. Vele bemiddelingspogingen strandden. Ook de monitoringsmissie in 2012 waar Nederland aan deelnam, had geen duidelijk blijvend effect.

Gestrande bemiddelingspogingen

In de zomer van 2015 werd er aan twee van de gestelde voorwaarden voor militair ingrijpen voldaan. De juridische diensten van de ministe-

ries van Buitenlandse Zaken en Defensie en de EVA stelden dat er inmiddels voldoende legaliteit was voor militair ingrijpen. Dit ingrijpen zou zich dan wel beperken tot de bestrijding van de militaire tak van ISIS en stond geheel los van het optreden van het regime van Assad of oppositiegroeperingen.

Niemand wenste een nieuw Irak-scenario

Dreiging van ISIS

Het volkenrechtelijk mandaat was gebaseerd op een feitelijke vaststelling van de dreiging van ISIS vanuit Syrië voor Irak. Hiermee was aan de voorwaarden van feitelijkheid en legaliteit voldaan. Het kabinet benadrukte dat er geen breed gedragen politieke strategie was. Toen het kabinet begin 2016 besloot om toch deel te nemen aan deze luchtaanvallen, ontbrak deze strategie nog steeds. De ontwikkelingen op het politieke vlak waren erg minimaal en fragiel, waardoor de kans dat terroristische groeperingen de macht zouden overnemen in gebombardeerde gebieden nog steeds aanwezig was.

Druk op Europa

De verandering in het kabinetsstandpunt kwam tot stand door de toegenomen druk op Europa in de vorm van de migratiecrisis en het toegenomen aantal door ISIS geïnspireerde aanslagen sinds 2015. Net zo belangrijk waren de gevolgen die dit had voor Nederlandse bondgenoten. Frankrijk, Engeland en Duitsland waren na de aanslagen in Parijs in november dat jaar overgegaan tot actie. Het verzoek vanuit de VS om net als een aantal Europese partners de strijd tegen ISIS te intensiveren, gaf de doorslag.

Deze drie ontwikkelingen hadden als gevolg dat Nederland zich actief losmaakte van de beperkingen die het zichzelf eerder had opgelegd. De derde voorwaarde, effectiviteit, die inhield dat een politieke strategie een voorwaarde was voor militair ingrijpen, dolf daarbij het onderspit. ■

‘Hybrid peacebuilding’

De potentie om het ineffectieve state-centered karakter van liberal peacebuilding in falende staten te doorbreken

Gewapende conflicten zijn de afgelopen vijftien jaar wereldwijd complexer geworden.¹ Internationale actoren, waaronder de Verenigde Naties (VN), zijn met hun huidige aanpak niet (of slecht) in staat een duurzame vrede te bewerkstelligen.² Voorbeelden hiervan zijn Soedan en Mali. De huidige aanpak van peacebuilding neigt naar symptoombestrijding. Daarmee slaagt deze weliswaar in het stoppen van (grootschalige) gewelddadigheden, maar niet in het aanpakken van de hoofdoorzaken van het conflict en het bewerkstelligen van duurzame vrede in falende staten. Dit artikel zet de oorzaken van de ineffectiviteit van het huidige (liberal) peacebuilding beleid uiteen, geeft een overzicht van de ontwikkeling van het concept hybrid peacebuilding en beoogt daarmee een bijdrage te leveren aan een effectiever beleid op het gebied van peacebuilding.

W.P. Ruedisulj BA – eerste luitenant der mariniers*

‘The first, the supreme, the most far-reaching act of judgement that the statesman and the commander have to make is to establish by that test the kind of war on which they are embarking; neither mistaking it for, nor trying to turn it into, something that is alien to its nature. This is the first of all strategic questions and the most comprehensive.’

Carl von Clausewitz

De huidige aanpak van peacebuilding definieert de VN als volgt:

‘Peacebuilding involves a range of measures targeted to reduce the risk of lapsing or relapsing into conflict by strengthening national capacities at all levels for conflict management, and to lay the foundations for sustainable peace and development. Peacebuilding strategies must be coherent and tailored to specific needs of the country concerned, based on national ownership, and should comprise a carefully prioritized, sequenced, and therefore relatively narrow set of activities aimed at achieving the above objectives.’³

Sinds het einde van de Koude Oorlog heeft het concept peacebuilding een aantal ontwikkelingen doorgemaakt.⁴ Dit leidde tot de huidige dominante vorm: liberal peacebuilding.⁵ De nadruk ligt daarbij op het bouwen van staten

* De auteur rondde in 2016 zijn bachelor krijgswetenschappen af, waarbij zijn thesis bekroond werd met de KVBK Bachelor-scriptieprijs voor krijgswetenschappen. Op verzoek van de KVBK en de redactie van de *Militaire Spectator* schreef hij deze bijdrage.

1 Advisory Group of Experts. ‘The Challenge of Sustaining Peace: Report of the Advisory Group of Experts for the 2015 review of the United Nations Peacebuilding Architecture.’ United Nations, New York, 2015, 46.

2 Idem.

3 United Nations Peacebuilding Support Office. *United Nations Peacebuilding Support Office*. 2016. <http://www.un.org/en/peacebuilding/pbso/pbun.shtml> (geopend 27 februari 2016).

FOTO: VN

Leden van de Nationale Garde en politie van Mali krijgen een training in ‘crowd control’ onder leiding van een VN-politieteam (UNPOL). De huidige aanpak van peacebuilding neigt naar symptoombestrijding en slaagt niet in het aanpakken van de hoofdoorzaken van het conflict en het bewerkstelligen van duurzame vrede in falende staten

geënt op democratie, vrijemarkteconomie en andere instituties geassocieerd met moderne staten, wat moet leiden tot duurzame vrede.⁶

Symptoombestrijding

Het probleem met liberal peacebuilding is het *state-centered* karakter ervan en het verschil in internationale en lokale legitimiteit. Politieke en economische liberalisering, zoals beoogd in liberal peacebuilding in falende staten, kan in strijd zijn met de lokale sociale en culturele fundamenteën. Hierdoor missen zowel concept als uitvoering draagvlak, en werken ze juist destabiliserend.⁷ Er is bovendien een verschil tussen de internationale legitimiteit, gedragen door westerse peacebuilding actoren, en de lokale legitimiteit in falende staten.⁸ Zoals aangegeven, neigt de huidige aanpak van peacebuilding naar symptoombestrijding en

slaagt niet in het aanpakken van de hoofdoorzaken van het conflict en het bewerkstelligen van duurzame vrede in falende staten.⁹

-
- 4 Boutros-Ghali, *An agenda for peace* (1992) en *Supplement to an agenda for peace* (1995), het *Brahimi report* (2000), de *UN Peacekeeping Operations Capstone Doctrine* (2008), het *Report of the High-level Independent Panel on Peace Operations on uniting our strengths for peace: politics, partnership and people* (2015) en het *Report of the Advisory Group of Experts, 2015*.
 - 5 Sabaratnam, M. ‘The Liberal Peace? An Intellectual History of International Conflict Management, 1990-2010: A Liberal Peace? The Problems and Practices of Peacebuilding’, door S. Campbell, D. Chandler en M. Sabaratnam, 13-30. London: Zed Books Ltd., 2011, 13.
 - 6 Newman, E., Paris, R. en Richmond, O.P. ‘Introduction’. *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, door E. Newman, R. Paris en O.P. Richmond, 3-25. Tokyo: United Nations University Press, 2009, 3.
 - 7 Idem, 12-13.
 - 8 Verkoren, W., Van Leeuwen, M., ‘Civil Society in Peacebuilding: Global Discourse, Local Reality’. *International Peacekeeping* (Routledge) 20, 2 (Jun 2013): 159-172, 164.

FOTO: VN

Boutros Boutros-Ghali, toenmalig secretaris-generaal van de VN, met brigade-generaal Maurice Quadri, commandant van het Franse contingent van de tweede VN-operatie in Somalië (UNOSOM II, 1993). Boutros-Ghali ontwikkelde het peacebuilding concept waaruit de huidige dominante vorm is ontstaan

Opzet artikel

Met het uiteenzetten van de oorzaken van de ineffectiviteit van het huidige (liberal) peacebuilding beleid en de ontwikkeling van het hybrid peacebuilding concept wil dit artikel een bijdrage leveren aan een effectiever peacebuilding beleid.

Hierna zullen eerst drie componenten worden gezien, namelijk het concept van liberal peacebuilding en het state-centered karakter hiervan, het concept van civil society en de peacebuilding functies hiervan, en het concept van hybrid peacebuilding en de interactie tussen staat en civil society. Deze drie compo-

nenten vormen samen een kader waaruit het hybrid peacebuilding concept is ontwikkeld. Hiermee kan als laatste de vraag worden beantwoord in hoeverre het state-centered karakter van liberal peacebuilding is te doorbreken door hybrid peacebuilding, gebaseerd op de interactie tussen staat en civil society.

Liberal peacebuilding

Na het einde van de Koude Oorlog ontwikkelde Boutros-Ghali in 1992 met zijn *An Agenda for Peace* het peacebuilding concept waaruit de huidige internationaal dominante vorm, liberal peacebuilding, is ontstaan.¹⁰

De principes van liberal peacebuilding – democratie, mensenrechten, vrijemarkteconomie, globalisatie en een gecentraliseerde seculiere staat – zijn niet per se universele waarden en daarmee ook niet universeel toepasbaar.¹¹

9 Zie noot 1.

10 Zie noot 5, 14.

11 Zie noot 6, 12.

Ik definieer liberal peacebuilding als het *top-down* doorvoeren van institutionalisering, democratie en vrijemarkteconomie met als doel het stichten van een liberale staat in duurzame vrede. Het concept en de definitie ervan zijn onderhevig aan een sterk gepolariseerd debat tussen de ‘kritische benadering’ en de ‘*problem solving* benadering’.¹²

Aanhangers van de kritische benadering stellen dat een liberale vrede niet kan worden behaald door (buitenlandse) interventie en trekken de liberale aanpak in zijn geheel in twijfel. Aanhangers van de (overheersende) constructieve *problem-solving* benadering bestuderen en analyseren de tekortkomingen van de huidige peacebuilding missies, maar trekken het concept als zodanig niet in twijfel.¹³

De kritische benadering

Het hoofdpunt van de kritiek op liberal peacebuilding van Oliver Richmond, expert op dit gebied en *Professor International Relations* en *Director of the Centre for Peace and Conflict Studies* aan de Universiteit van Saint Andrews, is dat bij liberal peacebuilding de normatieve waarden die ten grondslag liggen aan het concept universeel worden geacht.¹⁴ Dit komt vervolgens tot uiting in de eenzijdige *top-down* benadering, het uitstellen van lokale autonomie en zelfbeschikking, en het opleggen van internationale normen en beleid. Daardoor faalt de benadering in het creëren van de, door het concept zelf onderkende, noodzakelijke relatie tussen civil society en staat, en daarmee in het stichten van duurzame vrede.¹⁵

Roger Mac Ginty, *Professor of Peace and Conflict Studies* aan de Universiteit van Manchester, stelt dat het concept ethnocentrisch, elitair, veiligheidsgericht, oppervlakkig, technocratisch, stijf, korte termijn gericht, neo-liberaal en economisch gemotiveerd, illusoir en onvoldoende bekwaam is in het bevatten van de lokale cultuur.¹⁶

De problem-solving benadering

Het hoofdpunt van kritiek van Roland Paris, verbonden aan de *University Research Chair in International Security and Governance* aan de

FOTO VN

Keniaanse militairen, die deel uitmaken van de ‘African Union Mission in Somalia’ (AMISOM), patrouilleren in het centrum van Kismaayo in het zuiden van het land. Volgens critici is het huidige concept van peacebuilding ethnocentrisch, elitair, veiligheidsgericht, oppervlakkig, technocratisch, stijf en gericht op de korte termijn...

Universiteit van Ottawa en vooraanstaand auteur op het gebied van *peacebuilding*, is dat de literatuur over liberal peacebuilding een functionerende staat als vanzelfsprekend beschouwt.¹⁷ In staten die door oorlog zijn verscheurd ontbreekt het vaak aan de meest rudimentaire vormen van overheid. Deze zogeheten *transitional societies* zijn in hun overgang naar democratie juist het kwetsbaarst voor conflict.¹⁸

12 Campbell, S., Chandler, D., en M. Sabaratnam, ‘Introduction: The Politics of Liberal Peace.’ *A Liberal Peace? The Problems and Practices of Peacebuilding*, door Susanna Campbell, David Chandler en Meera Sabaratnam, 1-9. London: Zed Books Ltd., 2011, 1.

13 Idem.

14 Richmond, O., ‘Liberal Peacebuilding.’ *Failed Statebuilding: Intervention and the Dynamics of Peace Formation*, door Oliver Richmond, 103-132. London: Yale University Press, 2014, 115.

15 Idem, 115, 116, 121.

16 Mac Ginty, R., ‘The Liberal Peace.’ *International Peacebuilding and Local Resistance: Hybrid Forms of Peace*, door Roger Mac Ginty, 19-46. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011, 42-42.

17 Paris, R., ‘The Liberal Peace Thesis.’ *At War’s End: Building Peace After Civil Conflict*, door Roland Paris, 40-51. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 46.

18 Idem, 44-46.

Toenmalig VN-chef Ban Ki-moon riep de afgevaardigden naar een Civil Society Forum van de VN in 2011 op tot het genereren van ideeën

Het inherent onstuimige proces van politieke en economische liberalisatie kan volgens Paris sociale spanningen opdrijven en stabiele vrede ondermijnen.¹⁹ Doordat lokale bedrijven en economieën de top-down verandering van de macro-economische structuur niet aankunnen, stijgt de ongelijkheid in de al instabiele staten, neemt het draagvlak voor economische liberalisering af en neemt de kans op het opblazen van het gewapende conflict toe.²⁰

Paris pleit er dan ook voor om dit proces niet te overhaasten, maar eerst de institutionele condities te creëren die nodig zijn voor vreedzame politieke en economische concurrentie: *Institutionalization Before Liberalization (IBL)*.²¹

Vanuit de problem solving benadering worden vijf aanbevelingen gedaan ter verbetering van het liberal peacebuilding concept. Ten eerste moet de discrepantie tussen theorie en praktijk worden weggenomen. In de tweede plaats moeten er reële doelen worden gesteld. Ten derde moeten de lokale feedback en verantwoordelijkheid worden vergroot. En als vierde punt moeten actoren die betrokken zijn bij peacebuilding beter onderling samenwerken. Als laatste moeten peacebuilding actoren de lokale sociale institutionele veranderingen faciliteren en aanjagen.²²

De civil society

Beide genoemde benaderingen binnen het debat over liberal peacebuilding erkennen de noodzaak van civil society en het belang van de relatie die deze heeft met de staat binnen het proces van peacebuilding. Het concept civil society is onderhevig aan een debat over de definitie, de actoren die bij het concept horen en de functies van de civil society bij peacebuilding.

19 Newman, E., "Liberal" peacebuilding debates. *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, door Newman, E., Paris, R., en O.P. Richmond, 26-53. Tokyo: United Nations University Press, 2009, 40.

20 Schaefer, C. D., 'Local Practices and Normative Frameworks in Peacebuilding.' *International Peacekeeping* (Routledge) 17, 4 (2010): 499-514, 502.

21 Zie noot 19, 40-41.

22 Campbell, S., 'Routine Learning? How Peacebuilding Organisations Prevent Liberal Peace.' *A Liberal Peace? The Problems and Practices of Peacebuilding*, door Campbell, S., Chandler, D., en M. Sabaratnam, 89-105. London: Zed Books Ltd., 2011, 90-91.

Als het gaat om het laatste aspect, de functies van de civil society binnen het peacebuilding proces, bestaan er drie dilemma's. Hierna zullen als eerste de actoren die tot de civil society behoren en het concept zelf worden uiteengezet. Daarna komen de dilemma's en de peacebuilding functies aan de orde.

Actoren

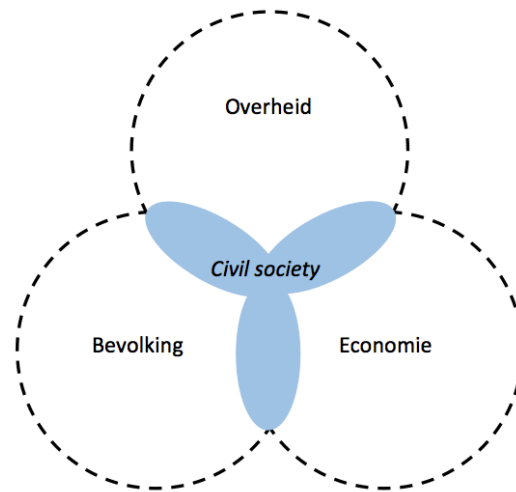
De actoren die tot de *civil society* behoren kunnen op twee manieren worden bepaald: de actor-georiënteerde en de functionele benadering.²³ De actor-georiënteerde benadering hanteert één bepaalde opvatting voor actoren en civil society, en sluit hiermee per definitie bepaalde actoren uit. Hierdoor is deze benadering beperkt in bereik en effectiviteit.²⁴ Opvallend is echter dat veel peacebuilding actoren deze benadering hanteren, waarmee zij voor het peacebuilding proces belangrijke actoren per definitie uitsluiten.²⁵

De functionele benadering daarentegen kijkt juist naar de functie van bepaalde actoren, bijvoorbeeld het voorzien in veiligheid voor burgers. Hiermee is deze benadering in zowel de breedte (soorten actoren) als diepte (functies) uitgebreider. De resultaten van de benadering zijn dan ook niet beperkt tot een specifieke context of enkel conflict, maar kunnen ook elders in de wereld worden toegepast.²⁶

Concept

Een staat heeft drie sectoren: overheid, economie en bevolking. Onder de overheid worden de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke instituties verstaan, evenals de regering en de politieke partijen. De economie behelst de markteconomie en private bedrijven. De bevolking betreft de individuele burgers en de relaties in de privé- en familiesfeer.²⁷

De grenzen tussen de sectoren zijn vaak onduidelijk en actoren kunnen zowel binnen verschillende sectoren als binnen de civil society tegelijk acteren.²⁸ De civil society kan hierdoor worden beschouwd als een verbindend domein tussen de drie andere sectoren.²⁹ Onder de actoren die behoren tot de civil

Figuur 1 Civil society als verbindend en interacterend domein tussen de sectoren overheid, bevolking en economie

society beschouw ik vrijwillige, onafhankelijke,³⁰ niet-geïstitutionaliseerde associaties en organisaties.

Civil society definieer ik als het verbindende en interacterende domein tussen de statelijke, economische en bevolking sector waar vrijwillige, onafhankelijke, niet-geïstitutionaliseerde associaties en organisaties acteren en interacteren met de drie sectoren. Figuur 1 geeft de civil society schematisch weer.

Civil society in Afrika en het Midden-Oosten

De westerse opvatting van civil society en de invulling hiervan verschillen met de opvattingen in Afrika, het Midden-Oosten en falende

- 23 Spurk, C., 'Understanding Civil Society' *Civil Society & Peacebuilding: A Critical Assessment*, door Paffenholz, T. Colorado: Lynne Rienner Publisher, Inc., 2010, 20, 3-27.
- 24 Idem.
- 25 Social Development Department. *Civil Society and Peacebuilding: Potential, Limitations and Critical Factors*. Social Development Department, World Bank, World Bank, 2006, 12.
- 26 Zie noot 23, 25.
- 27 Zie noot 23, 7.
- 28 Zie noot 23, 7-8.
- 29 Zie noot 23, 8.
- 30 Onder onafhankelijk zal niet financieel onafhankelijk worden verstaan omdat NGO's en *peacebuilding* per definitie afhankelijk zijn van donoren.

FOTO: VN

Vrouwen werken mee aan de bouw van een 'Peace Hub' in Gbarnga, Liberia, bedoeld om de bevolking betere toegang te geven tot juridische overheidsdiensten. Participatie van de civil society bij het onderhandelingsproces zorgt voor meer draagvlak onder de bevolking

staten. Deze discrepantie veroorzaakt frictie en ineffectiviteit bij peacebuilding missies.³¹ Het voor een liberale democratie belangrijke 'sociale contract' tussen de bevolking en de overheid is in deze gebieden niet of nauwelijks aanwezig.

De voornaamste oorzaken van de beperkte (ontwikkeling van de) civil society in deze gebieden zijn: onderling wantrouwen en het niet erkennen van elkaars verantwoordelijkheden tussen de staat en civil society actoren³², autoritaire regimes, de militarisering van de politiek, het islamitisch fundamentalisme (voornamelijk in Noord-Afrika en het Midden-Oosten), bureaucratische en financiële beperkingen,³³ de beperkt tot niet aanwezige individuele (mensen)rechten,³⁴ en de patrimoniale verhoudingen.³⁵

Drie dilemma's

De civil society binnen het proces van peacebuilding kampt met drie dilemma's: het zogeheten verticale, systemische en termijn dilemma.³⁶ Het verticale dilemma vindt plaats tussen de mate van legitimiteit en de effectiviteit. Door civil society actoren bij het proces te betrekken, wordt de legitimiteit van het proces vergroot. De participatie van diverse partijen gaat echter ten koste van de doeltreffendheid

31 Verkoren, W., en M. van Leeuwen. 'Civil Society in Peacebuilding: Global Discourse, Local Reality.' *International Peacekeeping* (Routledge) 20, 2 (Jun 2013): 159-172, 159-160.

32 Atibil, C., 'Democratic Governance and Actors' Conceptualization of "Civil Society" in Africa: State-Civil Society Relations in Ghana from 1982-2000', *Voluntas* (International Society for Third-Sector Research and The John's Hopkins University) 23 (januari 2012): 43-62, 60.

33 Hassan, H.A.R., 'The State and civil society in Africa: A North African perspective.' *African Journal of Political Science and International Relations* (Academic Journals) 3, 2 (januari 2009): 66-76, 75-76.

34 Ashwarya, C., 'Development of Civil Society and Democratization in the Middle East' *Lex ET Scientie. Administrative Series XVI*, 2 (2009): 445-455.

35 Zie noot 23, 14-15.

36 Belloni, R., 'Civil Society in war-to-democracy transitions.' *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding*, door Jarstad, A.K., en T. D. Sisk, 182-210. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 183-184.

FOTO: VN

VN-vertegenwoordigers, onder wie de directeur Operaties van het VN-agentschap voor Palestijnse vluchtelingen, zien in Gaza de gevolgen van oorlogshandelingen met Israël. Peacebuilding missies moeten op korte termijn grote resultaten boeken, waardoor de VN, de NAVO en de regeringen die deze missies uitvoeren onder grote druk staan van hun donoren en hun electoraat

omdat er meer concessies moeten worden gedaan.³⁷ Participatie van de civil society bij het onderhandelingsproces is dus geen garantie voor het voorkómen van moeilijkheden tijdens de implementatie van het akkoord, maar zorgt wel voor meer legitimiteit onder de bevolking.

Wanneer civil society actoren participeren in het onderhandelingsproces kunnen naast de belangen van de strijdende partijen ook belangen vanuit de civil society in het akkoord worden opgenomen. Civil society actoren hoeven echter niet per se formeel deel uit te maken van het onderhandelingsproces. Om de legitimiteit van het akkoord te vergroten kunnen ze in het kader van ‘*window dressing*’ worden geconsulteerd of op informele wijze input geven aan het proces.³⁸

Het tweede dilemma, het systemische dilemma, heeft betrekking op de mate van ownership van de civil society binnen het proces van peacebuilding. Internationale (financiële) steun

is onmisbaar voor civil society actoren; de mate van lokaal ownership blijft echter beperkt door de (financiële) afhankelijkheid van donoren.

Het huidige beleid van steun van civil society actoren aan het peacebuilding proces heeft te maken met drie beperkingen. Ten eerste maakt de huidige benadering de civil society actoren en de bevolking afhankelijk van internationale donoren. In de tweede plaats dienen de civil society actoren door de financiële afhankelijkheid niet meer de belangen van de bevolking, die ze horen te dienen, maar voorzien ze in de wil van de internationale donoren.³⁹ Kort door de bocht geldt de redenering: ‘wie betaalt, bepaalt’.

Ten derde is het steunen van civil society actoren door middel van training maar beperkt effectief. Buitenlandse experts en trainers

37 Idem, 183.

38 Idem, 196-198.

39 Idem, 203-204.

<i>Peacebuilding functies van civil society</i>	Activiteiten
<i>Monitoring and security</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoren van de situatie en vredesakkoord • <i>Early warning</i> bij potentiële (humanitaire) crisissituaties • Vertegenwoordigen van belangen van bevolking ten op zichte van de overheid en deze op de politieke agenda zetten • Faciliterende rol tussen bevolking, overheid, donoren en internationale organisaties • Zo nodig en mogelijk beschermen van de bevolking
<i>Socialization and intermediation</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Zowel binnen als tussen sociale groepen mensen te bewegen richting vreedzame conflictresolutie, dialoog en verzoening • Versterken van sociale groepen intern en cohesie tussen sociale groepen • Vier niveaus: binnen sociale groepen, tussen sociale groepen, tussen de bevolking en de overheid, en tussen de bevolking, overheid, donoren en internationale organisaties
<i>Service provision</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzien in diensten die overheid (tijdelijk) niet meer kan vervullen • Vaak tegelijk met bovenstaande functies

Figuur 2 Peacebuilding functies van de civil society en de daarbij behorende activiteiten

worden vaak met antipathie ontvangen omdat ze de lokale gebruiken en cultuur niet kennen. Bovendien bestaan de trainingen vaak niet uit het daadwerkelijk trainen in capaciteiten, maar uit training in het verkrijgen van financiële steun.⁴⁰

Het derde dilemma, het termijn dilemma, wordt gevormd door de discrepantie tussen de resultaten die op de korte termijn moeten worden behaald versus de aanpak die voor succes op de lange termijn nodig is. Peacebuilding

ding missies moeten op korte termijn grote resultaten boeken. De VN, de NAVO en de regeringen die deze missies uitvoeren staan immers onder grote druk van hun donoren en van hun electoraat.

Hierdoor ontstaan verschillende problemen. Ten eerste ligt de nadruk op lokale NGO's, aangezien dit is de gemakkelijkste manier is om donoren te werven. Het is echter ook oppervlakkig.⁴¹ Daarnaast wordt, door de grote druk om successen te behalen, het onderkennen van problemen gezien als falen. Diepgewortelde problemen in de falende staten, waarvan het oplossen essentieel is voor duurzame vrede, worden hierdoor genegeerd.

Bovendien wordt, door de nadruk op korte termijn resultaten, peacebuilding neergezet als een 'project' van zes tot twaalf maanden, waardoor een top-down benadering ontstaat.⁴²

Peacebuilding functies

Als peacebuilding functies van de civil society erken ik er drie: *monitoring and protection*, *socialization and intermediation* en *service provision*. Deze functies zijn weergegeven in figuur 2. Ik zal ze later gebruiken bij de invulling van het ontwikkelde hybrid peacebuilding concept.

Uit het voorgaande blijkt het belang van de civil society bij peacebuilding. Met behulp van het concept hybrid peacebuilding zal hier nu invulling aan worden gegeven.

Hybrid peacebuilding

Zoals hiervoor is aangegeven, stroken de huidige dominante liberal peacebuilding opvatting, de westerse opvatting van staats-inrichting, en de relatie tussen de drie sectoren, staat, economie en bevolking, vaak niet met de lokale opvattingen en de realiteit in falende staten.⁴³ In reactie hierop dienen de westerse opvattingen, belangen en peacebuilding capaciteiten te worden gesynchroniseerd met de lokale opvattingen, belangen en capaciteiten, om zo een effectiever peacebuilding beleid te voeren.⁴⁴ Met synchroniseren bedoel ik dat

40 Idem, 203.
 41 Idem, 206.
 42 Idem, 206-207.
 43 Verkoren, W. en M. van Leeuwen. 'Civil Society in Peacebuilding: Global Discourse, Local Reality'. *International Peacekeeping* (Routledge) 20, nr. 2 (Jun 2013): 159-172, 159-160; Atibil, Democratic Governance and Actors' Conceptualization of "Civil Society", *Africa: State-Civil Society Relations in Ghana from 1982-2000* 2012, 60; Mac Ginty, *The Liberal Peace* 2011, 24-25.
 44 Richmond, O., 'Becoming Liberal, Unbecoming Liberalism: Liberal- Local Hybridity via the Everyday as a Response to the Paradoxes of Liberal Peacebuilding'. *Journal of Intervention and Statebuilding* (Routledge) 3, 3 (oktober 2009): 324-344, 333-335.

de huidige verschillen moeten worden overbrugd zodat beide kanten (meer) op één lijn komen en hetzelfde doel nastreven: duurzame vrede. Deze synchronisatie zal hierna worden belicht aan de hand van het concept hybrid peacebuilding.

Bepalingen omtrent ‘hybride’

De term ‘hybride’ betekent in dit artikel dat processen binnen peacebuilding niet eenzijdig zijn en ook zo worden uitgevoerd, maar dat deze een samenspel zijn van verschillende invloeden en entiteiten. Drie bepalingen omtrent het begrip ‘hybride’ verdienen hier uitleg. Ten eerste zijn de entiteiten die deel uitmaken van het concept, zoals het liberal peacebuilding concept en de civil society, geen op zichzelf staande, onafhankelijke en ‘pure’ entiteiten. Zij zijn zelf ook hybride, dat wil zeggen dat deze ze continu onderhevig zijn aan veranderingsprocessen door invloeden van buitenaf, zogenaamde *prior hybridisation*.⁴⁵

Het concept liberal peacebuilding en de gebieden waar het concept wordt toegepast, bestaan dus niet totaal geïsoleerd van elkaar, zonder vormen van communicatie, totdat er een peacebuilding missie plaatsvindt. Beide zijn een product van prior hybridisation.

Daarnaast is hybridisation geen plotseling proces. *Hybridisation* is een continu proces waarbij actoren, concepten, normen en waarden zich continu ontwikkelen, aanpassen en met elkaar interacteren om hun positie binnen de politieke, sociale en economische sector te bepalen. Dit proces kan op verschillende manieren plaatsvinden: bewust en onbewust, abrupt en langdurig, direct en bemiddeld, vrijwillig en onvrijwillig.⁴⁶

De derde bepaling relateert de vorige twee. Het kan namelijk zeer verlamdend werken om alle entiteiten als hybride te beschouwen, omdat dit het verschil tussen entiteiten in de discussie en het debat wegneemt. Entiteiten kunnen verschillen in de mate van hybriditeit. Sommige actoren zijn immers beter in het projecteren van hun wil op anderen. En andere actoren zijn juist beter in het bieden van weerstand.⁴⁷

Hybride concepten

Wat betreft hybrid peacebuilding zijn Roberto Belloni, Roger Mac Ginty en Hikaru Yamashita belangrijke auteurs. Belloni is *Associate Professor of International Relations* aan de Universiteit van Trento; Mac Ginty is *Professor of Peace and Conflict Studies* aan de Universiteit van Manchester en Yamashita is *Senior Fellow of The National Institute for Defense Studies* van het Japanse ministerie van Defensie. Binnen het debat figureren vier hybride concepten.⁴⁸

Ten eerste het *hybrid peace governance* concept van Belloni. Hierbij staat de interactie tussen liberale en lokale opvattingen en actoren centraal. Dit concept kent drie vormen: (1) het beïnvloeden van formele democratische instituties door informele, traditionele en niet-liberale normen en praktijken, (2) het formeel integreren van traditionele niet-staatelijke actoren in statelijke instituties en (3) het domineren van liberale statelijke instituties door gewelddadige niet-staatelijke actoren.

Dit concept heeft volgens Belloni twee positieve aspecten: het betrekken van traditionele en niet-staatelijke actoren bij de staatsinrichting, en het feit dat traditionele besluitvormingsmethoden en vertegenwoordigers meer legitimiteit hebben onder de lokale bevolking.⁴⁹

Ten tweede het *local-liberal hybrid* concept van Richmond. Dit concept benadrukt dat er naast het liberal peacebuilding concept ook peacebuilding concepten zijn die meer geënt zijn op de lokale cultuur en het ontwikkelen van de civil society. Het concept is gebaseerd op communicatie en de lokale cultuur en stelt dat deze co-existeren. Deze vorm van peacebuilding richt zich meer op het vergroten van de lokale

45 Mac Ginty, R., ‘Hybridity: International Peacebuilding and Local Resistance: Hybrid Forms of Peace’, Mac Ginty, R., Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011, 68-90, 72.

46 Idem, 72-73.

47 Idem, 73.

48 Dit zijn de huidige concepten in het debat rond *peacebuilding* als het gaat om een hybride vorm van peacebuilding. Mede aan de hand van deze concepten heb ik het *hybrid peacebuilding* concept ontwikkeld.

49 Belloni, R., ‘Hybrid Peace Governance: Its Emergence and Significance.’ *Global Governance* (ProQuest Central) 18, 1 (Jan-Mar 2012): 21-38, 25-26.

kennis en het scheppen van lokaal verantwoorde omstandigheden in plaats van internationaal verantwoorde omstandigheden.⁵⁰

In de derde plaats het hybrid peacebuilding concept van Yamashita. Hierbij worden niet-westerse instituties, normen en waarden betrokken in de peacebuilding strategie om zo tot een stabiele hybride vrede te komen. Yamashita stelt dat kennis van de lokale cultuur en context essentieel is omdat vrede per context verschilt. De sleutel van dit concept ligt in de relatie tussen het liberale en niet-liberale.⁵¹

En ten vierde het *hybridisation* concept van Mac Ginty. Hierin is hybridisation het product van de interactie tussen vier krachten: de compliance kracht van liberal peacebuilding actoren; de stimuleringskracht van liberal peacebuilding actoren; de kracht van lokale actoren om liberal peacebuilding concepten te weerstaan en ten vierde de kracht van lokale actoren om in alternatieven voor en aanpassingen van het liberal peacebuilding concept te voorzien.

De eerste twee krachten werken vanuit het liberal peacebuilding concept op falende staten; de derde en vierde kracht werken de andere kant op. De interactie tussen deze tegenovergestelde krachten resulteert in de eerder genoemde hybridisation.⁵²

De vier genoemde hybride concepten tonen alle de noodzaak van een hybride peacebuilding concept aan. Ook blijkt dat hybride vormen van peacebuilding dynamisch, contextafhankelijk zijn en onderhevig zijn aan het krachtenspel tussen liberal peacebuilding actoren en lokale actoren. De genoemde auteurs beperken zich echter vooral tot constatering over het hybride karakter van peacebuilding, maar geven geen concrete invulling aan deze hybride

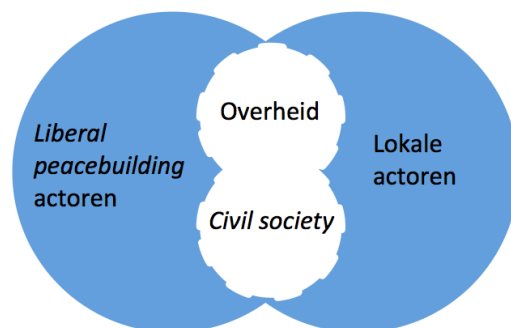
concepten. Hierna zal het *hybrid peacebuilding* concept worden geconceptualiseerd en zal hier ook concrete invulling aan worden gegeven.

Hybrid peacebuilding concept

Eerder bleek dat duurzame vrede bij peacebuilding interactie op twee niveaus vereist. Het eerste niveau betreft de interactie tussen liberal peacebuilding actoren en lokale actoren. De noodzaak van deze interactie is aangetoond met de kritieken op het liberal peacebuilding concept en de vier hybride concepten. De eerder aangetoonde verschillen tussen westerse en niet-westerse opvattingen over het staatsconcept en de civil society versterken de noodzaak van deze interactie.

Het tweede niveau betreft interactie tussen staat en civil society. Hiervoor is de noodzaak van deze interactie voor duurzame vrede onderkend. Ook is de noodzaak van de rol van de civil society bij het peacebuilding proces door middel van de peacebuilding functies aangetoond. Tevens hebben het hybrid peace governance en hybridisation model verschillende vormen en het belang van de interactie tussen de staat en *civil society* aangetoond.

Hiermee kan het hybrid peacebuilding concept worden ontwikkeld. Het hybrid peacebuilding concept definieer ik als: het door interactie, tussen liberal peacebuilding actoren en lokale actoren, geleide dynamische proces waarbij concepten, structuren, en netwerken waarin de staat en civil society interacteren worden ontwikkeld met als doel het stichten van een

Figuur 3 Schematisch model van het hybrid peacebuilding concept

50 Richmond, O., 'Beyond liberal peace? Responses to "backsliding"'. *New Perspectives on Liberal Peacebuilding*, door Newman, E., Paris, R. en O.P. Richmond. Tokyo: United Nations University Press, 2009, 54-77, 69-70.

51 Yamashita, H., 'NIDS Briefing Memo: Peacebuilding and "Hybrid" Peace'. *The National Institute for Defense Studies News*, maart 2014, 1-3.

52 Zie noot 45, 77-79.

staat in duurzame vrede. Figuur 3 geeft het hybrid peacebuilding concept schematisch weer.

Vervolgens dient hier concrete invulling aan worden gegeven. De cruciale factor in het concept is interactie op de zojuist beschreven niveaus. Onder interactie wordt op het eerste niveau verstaan: interactie tussen *liberal peacebuilding* actoren en lokale legitieme actoren die een functie binnen het *peacebuilding* proces (kunnen) vervullen.

Interactie op het tweede niveau wil zeggen interactie tussen legitieme, al dan niet liberale, statelijke en civil society actoren die een functie binnen het peacebuilding proces (kunnen) vervullen. Als eerste zal hierna invulling worden gegeven aan de interactie tussen liberal peacebuilding actoren en lokale actoren. Dit wordt gedaan aan de hand van de kritieken op liberal peacebuilding en de zojuist behandelde hybride concepten. Ten tweede zal de interactie tussen de staat en civil society worden ingevuld via het civil society begrip en de in figuur 2 samengevatte peacebuilding functies hiervan.

Interactie tussen liberal peacebuilding actoren en lokale actoren

Aan het multidimensionale en multilaterale karakter van peacebuilding dient door middel van interactie tussen liberal peacebuilding actoren en lokale actoren invulling gegeven te worden. Deze interactie is voorwaarden scheppend voor de binnen liberal peacebuilding erkende essentiële relatie tussen staat en civil society. Wanneer deze interactie er is en er ook naar wordt gehandeld, zullen de lokale verantwoordelijkheid en ownership worden vergroot. Hierdoor vermindert het elitaire, etnocentrische en technocratische karakter van liberal peacebuilding.

Essentieel hiervoor is kennis van de lokale context en cultuur. Liberale westerse staatsconcepten zijn namelijk niet één-op-één toepasbaar in failed states. De eerder genoemde vier krachten in het hybridisation model van Mac Ginty komen hier dus tot uiting; het

peacebuilding proces dient een dynamisch, multidimensionaal en multilateraal proces te zijn tussen de compliance kracht van liberal peacebuilding actoren, de stimuleringskracht van liberal peacebuilding actoren, de kracht van lokale actoren om liberal peacebuilding concepten te weerstaan en de kracht van lokale actoren om in alternatieven voor en aanpassingen aan het liberal peacebuilding concept te voorzien. Hierdoor zal het peacebuilding proces niet eenzijdig top-down of *bottom-up* zijn.

Peacebuilding is een multinationalaal, multilateraal en contextafhankelijk proces

Zo dienen ook de drie hybrid peace governance vormen van Belloni, waarbij lokale actoren zowel formeel als informeel deel uit maken van de strategie, ten uitvoer te worden gebracht. De lokale omstandigheden en voorwaarden voor vrede verschillen per situatie, zoals Yamashita zegt. Dit betekent dat de peacebuilding strategie dus ook contextafhankelijk moet zijn. Het IBL concept⁵³ van Paris is een goede manier om de inherente onstuimigheid van liberalisatie en daarbij behorende vergrote kans op het oplaaien van het gewapende conflict te voorkomen. Maar de institutionalisering van concepten, structuren en netwerken moet wel contextafhankelijk zijn om draagvlak te hebben onder de lokale actoren.

Als laatste dienen de (eind)doelen realistisch en stapsgewijs te worden bepaald; het liberal peacebuilding beleid gericht op grote resultaten op de korte termijn, zoals democratische verkiezingen, werkt juist contraproductief voor de stabiele vrede op de lange termijn. De interactie met de lokale actoren is hiervoor van groot belang, om voor zowel de korte als de lange termijn realistische doelen te stellen.

53 Zie noot 21: *institutionalization before liberalization*.

FOTO:VN

Sadias Adam Imam verzamelt gierst in het noorden van Darfur, begeleid door Jordaanse VN-militairen, die de opdracht hebben vrouwen te beschermen. De lokale omstandigheden en voorwaarden voor vrede verschillen per situatie; er is dus geen 'one size fits all'-benadering voor hybrid peacebuilding

Interactie tussen de overheid en civil society

De kern van het hybrid peacebuilding concept is de interactie tussen de staat en civil society. Dit is binnen het gehele peacebuilding proces, een dynamisch proces op zich. De relatie tussen deze twee is cruciaal voor een constructief peacebuilding proces en het stichten van duurzame vrede. Alvorens de staat en civil society door middel van hybrid peacebuilding kunnen interacteren in het peacebuilding proces, is er het probleem van de discrepantie tussen de westerse en lokale opvattingen over civil society, de rol hiervan en de hiertoe behorende actoren. De verschillen in opvattingen hierover zullen door culturele verschillen moeilijk tot niet weg te nemen zijn.

Via de genoemde interactie tussen liberal peacebuilding actoren en lokale actoren dient er wel een hybride en voor beide partijen acceptabele opvatting over de civil society te worden gevormd. Het sociale contract in falende staten, waarbij niet-statelijke actoren meer legitimiteit hebben dan statelijke actoren, moet door liberal peacebuilding actoren in zekere mate worden gerespecteerd. Deze lokaal legitieme autoriteiten vervullen namelijk een belangrijke rol in het peacebuilding proces en zullen, ondanks de naar westerse maatstaven beperkte mate van burgerschap, moeten worden betrokken in het proces. Het betrekken van de civil society bij het peacebuilding proces moet echter niet worden gezien als dé oplossing voor

succesvolle peacebuilding. Dit blijkt uit de dilemma's die Belloni noemt omtrent de functie van de civil society bij het peacebuilding proces: het verticale, systemische en tijdsdilemma. Het op de verkeerde manier steunen en betrekken van de civil society kan juist ineffectief zijn en zo een averechts effect hebben op het proces.

Gezien de contextafhankelijkheid van peacebuilding missies is het belangrijk te kijken naar de peacebuilding functies die de civil society vervult of kan vervullen. Door bepaalde actoren per definitie uit te sluiten, zoals de actor-georiënteerde benadering doet, wordt de effectiviteit van het beleid beperkt; welke actoren er in dit proces moeten worden betrokken is immers contextafhankelijk.

De functionele benadering daarentegen richt zich op de peacebuilding functies en is hierdoor uitgebreider. De interactie tussen staat en civil society dient plaats te vinden op basis van de drie peacebuilding functies van de civil society: monitoring and protection, socialization and intermediation, en service provision.

Bij de functie monitoring and protection dienen civil society actoren de staat te controleren op de verantwoordelijkheden, waaronder bescherming van de bevolking. Wanneer deze niet worden nagekomen, dient de civil society de belangen van de bevolking te vertegenwoordigen en indien nodig zelf te handelen. De interactie vindt plaats door verantwoordelijkheden die zowel staat als civil society ten opzichte van elkaar hebben en de faciliterende rol van de civil society hierin.

De interactie bij de functie socialization and intermediation heeft vooral betrekking op de relatie tussen de bevolking en staat, en de relatie tussen de bevolking, staat, donoren en internationale organisaties. De civil society heeft ook hier een faciliterende en intermediërende functie. Bij de derde functie, service provision, is de interactie in mindere mate aanwezig dan bij de andere twee functies. De civil society neemt in dit geval namelijk taken en verantwoordelijkheden van de staat over

omdat deze hierin onvoldoende kan voorzien. De interactie hierbij ligt echter in de afstemming hierover en de eventuele samenwerking bij het voorzien in taken en verantwoordelijkheden.

Conclusie

De vraag in hoeverre het *state-centered* karakter van *liberal peacebuilding* te doorbreken is door *hybrid peacebuilding* gebaseerd op de interactie tussen de staat en *civil society* laat zich als volgt beantwoorden.

Peacebuilding is een multidimensionaal, multilateraal en contextafhankelijk proces waarbij conflictresolutie en duurzame vrede afhankelijk zijn van de relatie tussen de overheid en de civil society. Via het hybrid peacebuilding concept kan invulling worden gegeven aan dit proces. Om de interactie tussen overheid en civil society te realiseren draagt hybrid peacebuilding handvatten aan. De invulling hiervan is echter contextafhankelijk, het hybrid peacebuilding concept is namelijk geen *one-size-fits-all* benadering en dit is absoluut ook niet de bedoeling. Met hybrid peacebuilding kan het state-centered karakter van liberal peacebuilding worden doorbroken; de mate waarin is echter afhankelijk van de context.

Het belang van het multidimensionale, multilaterale en contextafhankelijke proces bij peacebuilding missies is misschien wel het belangrijkste punt wat ik met dit artikel wil benadrukken. De huidige dominante vorm van liberal peacebuilding staat met het top-down doorvoeren van institutionalisering, democratie en vrijemarkteconomie recht tegenover deze karakteristieken van het peacebuilding proces. Deze aanpak is dan ook ineffectief gebleken.

Hiermee zijn we terug bij het citaat van Von Clausewitz. Peacebuilding missies zijn complex en er moet van te voren een analyse worden gemaakt van de dimensies en de context waarbinnen het proces zich af zal spelen. Dit citaat vat de essentie van het belang hiervan samen, en is dan ook (nog steeds) zeer relevant. ■

Het kan verkeren: de transformatie van een functiegebied

Frans Matser – publicist*

In de jaren tachtig was ik – om een gat tussen twee functies te vullen – een jaartje kapitein gevechtinlichtingen bij een afdeling veldartillerie; een functie die bij de meeste mensen waarschijnlijk beter bekend staat onder de afkorting S2. Als u denkt dat ik in die tijd veel opgestoken heb van inlichtingenwerk, moet ik u teleurstellen. Tijdens schietseries was je ongeveer standaard hoofd veiligheid, tijdens de gevreesde Commandanten Inspecties (CI) nam ik de zieke S1 waar en bij vrijwel elke grotere oefening was ik uitgeleend als hulpleider of *lower control*.

Voor mijn personeel gold hetzelfde: mijn onderofficieren waren het meest van de tijd 'ondersteuning' aan andere eenheden, om daar oefenleiding te spelen bij batterijtesten, afdelingstesten of NBC Carroussels. Ik zag ze dan ook zelden. En in dat hele jaar kwam er geen enkele keer een S3 of batterijcommandant bij mij vragen waar ze qua weer, terrein of vijandelijk optreden nou rekening mee moesten houden. De inlichtingenparagrafen in het operatiebevelen schrijven... het was gewoon een kwestie van knippen en plakken. Dat was, tussen haakjes, voor mij één van de redenen om als eerste in de afdeling een computer aan te schaffen. Op eigen kosten uiteraard, want het nut van zo'n bizar apparaat zag niemand in die tijd in voor een operationeel militair. Ik wel. Het scheelde mij veel nutteloos type- en stencilwerk. Kort en goed, de S2 functie bood mij in dat jaar weinig uitdaging en al helemaal geen voldoening.

Overigens stond operationeel inlichtingenwerk in die tijd niet alleen bij mijn afdeling op een laag pitje. Bij de meeste andere eenheden van de KL was het van hetzelfde laken een pak. Het was de sluitpost van de personele vulling. Een functie waarop een in laag aanzien staande KVV luitenant werd gezet. Vaak gebruikt als tijdelijke parkeerfunctie. Of een functie die helemaal vacant werd gelaten.

De oorzaak van deze vrij nutteloze rol van de inlichtingenofficier begreep ik toen niet, maar is achteraf simpel te verklaren. Iedere andere officier wist net zo veel (of meer) van het vijandelijk optreden dan ik, en wát wij wisten was al dertig jaar hetzelfde. Het eerste en tweede tactische echelon van het Warschau-pact, de regimenten, de uitrusting, het doctrinair voorspelbare massale optreden, de rol van de vuursteun (groot) en verbindingen (klein, en in één richting). We wisten alles, schreven er dikke voorschriften over, en met die boeken in de hand kon je elke inlichtingen-vraag moeiteloos beantwoorden. Oh ja, weer en terrein van ons operatiegebied waren ook al dertig jaar hetzelfde. Kortom, alles was bekend en niets veranderde in inlichtingenland.

Deze onveranderlijkheid werd gesymboliseerd door de jaarlijkse verkenningen van onze geheime operatieplannen. Waarbij we, na dagen van wikken en wegen, een grendelstelling 250 meter naar links of rechts verlegden en drie komma's in de bijlage vuursteun wijzigden. Alles was bekend en verkend, elke mortier en houwitser was tot op de centimeter ingemeten en de paragrafen over terrein, weer en vijand bleven steeds onveranderd. S2 was daardoor – met afstand – de minst interessante functie die ik in mijn militaire loopbaan heb

* Op deze plaats vindt u afwisselend een column van Frans Matser en luitenant-kolonel der mariniers dr. M.F.J. Houben.

mogen vervullen en mijn toegevoegde waarde als inlichtingenofficieren was... null!

Hoe anders zit de wereld van de inlichtingen nu in elkaar! We treden in de laatste jaren op in geografisch zeer gevarieerde gebieden: Bosnië, Kosovo, Macedonië, Irak, Afghanistan, Mali; ik noem maar een paar zijstraten. Deze gebieden blijken, anders dan op de Noord-Duitse laagvlakte, de nodige geografische en klimatologische uitdagingen op te leveren. Bovendien hebben commandanten en operatieofficieren honderden vragen over het optreden van de mogelijke tegenstander. Vragen waarop de antwoorden niet simpel in een militair voorschrift te vinden zijn.

Ook hebben we de mens weer herontdekt in de inlichtingenwereld: Humint. Waar we ons bij de operatieplannen rondom het 'ijzeren gordijn' volstrekt niet bekommerden om de bevolking (ze moesten thuis onder de tafel gaan zitten en niet zeuren als we de schootsvelden kwamen ruimen of met een tank door hun tuin reden), hebben we nu ontdekt dat we, om in Verwegistan succesvol te kunnen optreden, in de eerste plaats moeten praten met de mensen in het gebied zelf, die – en dat is schrikken – geen Engels of Duits spreken. Bovendien maken ze deel uit van een cultuur die ons volslagen onbekend is en hebben als klap op de vuurpijl vaak een onbegrijpelijke religie, wat hun gedrag in onze ogen irrationeel en onvoorspelbaar maakt.

Daarmee is inlichtingenwerk weer uitgegroeid tot een heuse professionele uitdaging. Een uitdaging waarbij de hedendaagse inlichtingenofficier van grote toegevoegde waarde kan zijn. En die S2 heeft voor zijn werk plotseling informatie nodig uit allerlei hoeken. Harde informatie van drones, satellieten, computers en ander *high tech* communicatiemiddelen, maar ook zachte informatie van *special forces* of sociale patrouilles over stamverbanden of religieuze leiders.

En om al die informatie om te vormen tot bruikbare inlichtingen, beschikt Defensie sinds enige jaren over een nieuwe categorie jonge officieren, die niet in de eerste plaats een lange

studie op de KMA hebben gedaan, maar vaak slechts een militaire spoedcursus van tien weken hebben gevolgd. Het zijn sociologen, arabisten, cultureel antropologen, islamisten en mensen die Midden-Oosten- of Afrika-studies hebben gedaan. Ze spreken soms Arabisch, Pashtun of andere uitheemse talen en hebben zich op de universiteit met 'softe' zaken bezig gehouden als conflictstudies, etnografie of politicologie.

Waar we ons bij de operatieplannen rondom het IJzeren Gordijn volstrekt niet bekommerden om de bevolking, hebben we nu de mens weer ontdekt in de inlichtingenwereld: Humint

Sommigen hebben tijdens hun studie zelfs stage gelopen bij – in traditioneel militaire ogen hoogst verdachte – organisaties als Pax Christie, Artsen Zonder Grenzen, Amnesty International of Human Rights Watch.

Twintig jaar geleden werden mensen met zo'n achtergrond binnen Defensie niet serieus genomen door gebrevetteerde houwdegens die het allemaal (met het voorschrift in de hand) veel beter wisten. En nu... nu zijn deze Alfa- en Gamma-wetenschappers keihard nodig om te helpen antwoorden te vinden op honderden vragen van commandanten. Deze groep jonge officieren redt daarmee mensenlevens op een heel andere manier dan ze misschien zelf gedacht hadden toen ze – vaak vol idealisme – vijf of tien jaar terug aan hun studie begonnen.

Om dit belang te benadrukken is het specialisme Inlichtingen en Veiligheid (I&V) vanaf 2017 een functionalisatie met eigen functies, VTO, loopbanen en carrièrepaden. En vanaf nu dragen deze I&V officieren binnen de krijgsmacht bij aan de wederopstanding van een boeiend, uitdagend en belangrijk functiegebied. Inlichtingenwerk. Het kan verkeren. ■

Kick-off onderzoek dekolonisatieoorlog Indonesië

'Lange mars door de archieven' kan beginnen

FOTO MARCEL ISRAËL

Nederlandse en Indonesische bronnen naast elkaar leggen en interpreteren en door samenwerking met Indonesische historici vanuit verschillende perspectieven een completer beeld krijgen.

Dat zijn enkele van de ambities die het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde en het Nederlands Instituut voor Militaire Historie hebben met een grootschalig onderzoek naar de Indonesische dekolonisatieoorlog. Het NIOD, NIMH en KILTV delen samen de verantwoordelijkheid voor het onderzoek. Dat zal in 2121 geen alomvattend dik rapport opleveren, maar een samenvattende korte studie met deelstudies en websites. Een debatavond in het Amsterdamse Pakhuis De Zwijger vormde op 14 september de kick-off van het onderzoeksprogramma *Dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië 1945-1950*.

Het onderzoek valt uiteen in negen deelprogramma's, waaronder interviews met tijdgetuigen, de asymmetrische oorlog en de

internationale politieke context. Frank van Vree, directeur van het NIOD, zei dat het kabinet, dat in december 2016 steun uitsprak voor een brede studie, na bijna vijftig jaar bereid bleek om verder te kijken dan de zogeheten *Excessennota* uit 1969, die officieel nog steeds het Nederlandse regeringsstandpunt vormt van de dekolonisatieperiode in Indonesië. De directe aanleiding tot een grootschalig onderzoek was de publicatie eind 2016 van *De brandende kampongs van generaal Spoor*, waarin de historicus Rémy Limpach tot de conclusie kwam dat Nederlandse militairen in Indonesië structureel extreem geweld hebben toegepast.

In de spiegel van de geschiedenis kijken

Van Vree verwees naar de titel van de debatavond, 'Overbodig of hard nodig?', omdat er ook kritiek is op het besluit om bijna zeventig jaar na de oorlog drie instituten een gezamen-

lijke bijzondere onderzoekssubsidie van 4,1 miljoen euro te geven. Critici hebben onder meer gezegd dat het ‘werkverschaffing voor de drie instituten’ is, dat ‘het verleden met rust gelaten moet worden’ of dat het de ‘zoveelste poging van de regering is om haar straatje schoon te vege’n; de ‘echte slachtoffers in Indonesië’ zouden er niets mee opschieten, het is een vorm van ‘neokolonialisme’, terwijl een ‘land van daders’ nooit ‘recht zou kunnen doen aan het verleden’. Voorstanders van het vierjarige project vinden het juist goed ‘dat er systematisch onderzoek wordt gedaan’ en ‘dat Nederland in de spiegel van de geschiedenis durft te kijken’.

Journalist John Jansen van Galen, één van de critici, richtte een cynische felicitatie ‘aan het adres van de drie instituten’, omdat ze alsnog geld hebben gekregen ‘voor onderzoek dat zij de afgelopen zeventig jaar hebben laten liggen’. Volgens Van Galen is het onderzoek intussen al grotendeels uitgevoerd door onafhankelijke onderzoekers.

Vershil in perspectief

Er had inderdaad al wel veel eerder ‘over de schutting gekeken kunnen worden’ en er hadden meer pogingen gedaan kunnen worden de oorlog ook echt een menselijk gezicht te geven, zei Anne-Lot Hoek. Als historicus en journalist heeft zij onder meer onderzoek gedaan naar geweld op Bali. Research ter plaatse leverde ‘heel andere dingen op dan wat in de Nederlandse archieven te vinden is’. De brug naar Indonesië is volgens Hoek pas heel laat geslagen en er is pas heel laat gekeken naar verschil in perspectief, waardoor de oorlog grotendeels een Nederlands verhaal gebleven is. Niettemin benadert zij het grootschalige onderzoeksprogramma positief.

Elsbeth Locher-Scholten, historicus, zei verheugd te zijn dat het onderzoek er komt omdat de geschiedschrijving nog altijd ‘zeer Neerlandocentrisch’ is. Volgens haar is er niet eerder onderzoek gedaan omdat de generatie historici die eind jaren vijftig, begin jaren zestig is opgeleid de koloniën niet als studietema aangeboden kreeg, want koloniale

FOTO MARCEL ISRAËL

Moderator Katinka Baehr leidt de discussie met de panelleden Gert Oostindie, Elsbeth Locher-Scholten, Anne-Lot Hoek en Wim Manuhutu (v.l.n.r.)

geschiedenis stond ‘in de marge van de belangstelling’. In de jaren rond de *Excessennota* was het volgens Locher-Scholten ‘politiek volstrekt onhaalbaar’ om zo’n grootschalig onderzoek op te zetten. Op een vraag uit het publiek over het zorgvuldig kiezen van onderzoekstermen – de onderzoekers kijken daar in samenwerking met juristen naar – pleitte zij er voor bersiap, politionele acties en andere termen te vatten in een nieuw algemeen begrip: ‘Indonesië-Oorlog’.

Volgens Wim Manuhutu, historicus en oud-directeur van Museum Maluku en kritisch-positief ten opzichte van het onderzoek, heeft iedereen er baat bij dat de ‘complexiteit en meerdere lagen van die periode’ doorgrond worden. Hij noemde het belangrijk dat *oral history* een integraal onderdeel van het onderzoek uitmaakt.

Gekanteld beeld

Gert Oostindie, directeur van het KILTIV, zei dat het beeld dat de Nederlandse krijgsmacht zich als geheel correct heeft gedragen in Indonesië en dat toenmalig premier De Jong rond de *Excessennota* schetste, is gaan kantelen. ‘Er wordt minder in eufemismen gesproken, dus niet politionele acties maar oorlog, niet

FOTO MARCEL ISRAEL

Vragen uit het publiek leidden tot een levendige discussie tijdens de kick-off avond

excessen maar oorlogsmisdaden en recente studies concluderen dat massageweld een structureel onderdeel uitmaakte van de Nederlandse oorlogvoering'. Oostindie zei dat de onderzoekers niet de illusie hebben voor eens en altijd het eindverhaal te zullen maken, maar dat het wel mogelijk is er onbevangen naar te kijken en er niet over te moraliseren. Het uiteindelijke doel van het onderzoek is volgens Van Vree om tot een 'aannemelijke interpretatie te komen van het verloop van de gebeurtenissen in die vijf jaren' en vast te stellen 'wie waarvoor verantwoordelijk was'.

Wel of niet neutraal

Specialist koloniale geschiedenis Marjolein van Pagee, die kritisch tegenover het onderzoek staat, vindt het essentieel dat er over perspectieven, het 'frame' van het programma gesproken wordt. Zij noemde het kiezen van één auteur voor de synthese van het onderzoek niet verstandig, want dat zou kunnen leiden tot de 'visie van één iemand'. Verder noemde zij het onderzoek niet neutraal, omdat de activist Jeffry Pondaag, 'die het debat heeft aangewakkerd', niet voor de debatavond was uitgenodigd, terwijl het NIMH volgens haar 'te dicht op de politiek zit'.

Mede-panellid Rémy Limpach bracht daar tegenin dat de synthese zeker in een soort groepsdynamiek onder de onderzoekers zal

ontstaan, 'met de nodige discussie'. Tevens zei hij dat geen enkele onderzoeker een 'denkverbod' heeft, terwijl er ook buitenlandse en Indonesische historici meedoen. Limpach noemde het onderzoek verder wel degelijk nuttig omdat er in de geschiedschrijving over Indonesië nog 'veel relevante onderbelichte aspecten' zijn, zoals het internationaal vergelijkend perspectief, regionale dieptestudies, (intra)Indonesisch geweld, militaire justitie, de rol van inlichtingendiensten en technisch geweld.

Esther Captain, project-coördinator van de deelstudie naar de bersiap, zei te verwachten dat jongere generaties onderzoekers, zowel in Indonesië als Nederland, elkaar gemakkelijker zullen vinden. 'De tijd is daar nu echt rijp voor, ook om de verdieping in te gaan bij het onderwerp geweld.' Zo'n toenadering zou dan plaats kunnen vinden tijdens de 'lange mars door de archieven', zoals Ben Schoenmaker, directeur van het NIMH, het onderzoek van de komende jaren typeerde.

Het onderzoeksprogramma *Dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië 1945-1950* is de komende jaren te volgen via de site www.ind45-50.org. De debatavond is terug te zien via <https://dezwijger.nl/programma/overbodig-of-hard-nodig>. ■

Dr. F.J.C.M. van Nijnatten

Dekolonisatieonderzoek: een premie op plichtsverzuim

John Jansen van Galen – journalist en schrijver*

De dag dat je wist dat zou komen is eindelijk daar: het Grote, Officiële, Nationale dekolonisatie-onderzoek gaat van start. Het is warempel een felicitatie waard, wat zeg ik: twee felicitaties! In de eerste plaats natuurlijk aan het adres van de drie instituten die deze opdracht in de wacht wisten te slepen.

FOTO MARCEL ISRAËL

John Jansen van Galen

Want gaat u maar na. Het kernthema van die drie instituten is respectievelijk – hun namen geven het al aan – a) het onderzoek van oorlog, b) de Nederlandse krijgsmacht, c) onze voormalige koloniën. En laat nu in de laatste zeventig jaar één oorlog zijn gevoerd dóór de Nederlandse krijgsmacht, en wel in een van onze voormalige koloniën, Indonesië. En juist daarnaar hebben die instituten in de afgelopen zeventig jaar geen systematisch onderzoek verricht.

Dus toen ze in 2012 aanklopten bij het kabinet-Rutte II en om geld vroegen om alsnog hun werk te gaan doen, dacht ik: de regering zal wel gek zijn. Plichtsverzuim wordt niet gesubsidiëerd.

O, er is in die driekwart eeuw heel veel onderzocht: het kazerneleven bij het KNIL op Java, koppensnellerij onder de Marind-Anim aan de zuidkust van Nieuw-Guinea, de bloedige jaren

* John Jansen van Galen hield deze pitch op 14 september 2017 in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam tijdens de officiële aftrap van het onderzoeksprogramma *Dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië, 1945-1950*.

onder Soeharto, maar niet de minstens even bloedige grootscheepse militaire expedities die Nederland ondernam tegen de Indonesische nationalistes.

Pas toen het berouw en de verontwaardiging daarover in Nederland almaar toenamen, de onthullingen kwamen over Rawagede en Zuid-Sulawesi, advocate Liesbeth Zegveld het ene na het andere oorlogsslachtoffer opspoorde en de aandring op de regering toenam om excuses te maken en schadevergoeding te betalen, toen werden die instituten wakker en zeiden tegen Rutte II: laat óns nou eens gaan onderzoeken wat er toen heeft plaatsgevonden, en geeft u daar geld voor.

Hoeveel onderste stenen zijn er nog over en zouden die ook niet boven zijn gebracht door verder onafhankelijk onderzoek? Hadden we dan ook niet over een paar jaar alles wel zo ongeveer geweten, zonder zo'n grootscheeps opgezet nationaal onderzoek? Waardoor je bovendien dikke kans hebt dat zulke onafhankelijke onderzoekers de komende jaren te horen zullen krijgen: helaas, archief is gesloten, want gereserveerd voor het nationaal onderzoek.

Maar het kwam Rutte II ten slotte wel goed uit. De gêne over hoe Nederland in de archipel had huisgehouden nam toe, steeds vaker werd aangedrongen op spijtbetuigingen en compensatie van geleden leed. Maar excuses leiden maar tot gezichtsverlies, financiële consequenties en verbittering bij veteranen.

Dus toen die drie instituten op de stoep stonden, was dat uiteindelijk wel een uitkomst voor de regering. Ja, een onderzoek! Dan kunnen wij voortaan plechtig verklaren dat wij de zaak grondig laten onderzoeken, zijn we voor jaren gevrijwaard van excuses en schadevergoedingen – de ware toedracht is immers 'in onderzoek', dat pas zal zijn afgerond over vier jaar als de laatste weduwe van Liesbeth Zegveld inmiddels is overleden.

Geen wonder dus dat het kabinet inging op het verzoek van de drie instituten. Want wat kost het helemaal? 4,1 miljoen...4,1 miljoen, met dan de bepaling dat elke cent overschrijding van het budget door de instituten zelf betaald moet worden. Zoiets hoor je nou nooit als het over de Noord-Zuid-lijn gaat.

Dus: een dubbele felicitatie. Aan de drie instituten die een premie op plichtsverzuim incasseren en aan het kabinet-Rutte dat weer eens soepel zijn gezicht redde. ■

Hoeveel onderste stenen zijn er nog over en zouden die ook niet boven zijn gebracht door verder onafhankelijk onderzoek?

Hoezo extra budget? Het leeuwendeel van het budget van die instituten is altijd door de overheid gefinancierd, het is alleen aan andere zaken besteed dan wat het voornaamste had moeten zijn: onderzoek van wat we ten slotte huiverend een koloniale oorlog zijn gaan noemen!

Daar komt bij, dat dit onderzoek eigenlijk inmiddels al grotendeels is uitgevoerd. Lange tijd regeerde inderdaad de doofpot, en de *Excessennota* die het kabinet-De Jong bestelde was broddelwerk, maar sedertdien brachten allerlei onderzoekers, onafhankelijk van elkaar, onverschrokken, zelfstandig, ondernemend, initiatiefrijk, en ik noem alleen al Van Doorn en Hendrix, IJzereef, Scagliola, De Moor, Speerstra, Anne-Lot Hoek, Oostindie zelf, Remy Limpach vooral, menige onderste steen boven.

Botsende supermachten

China en Amerika op ramkoers?

Door Jan van der Putten

Amsterdam (Nieuw Amsterdam) 2017

160 blz.

ISBN 9789046821725

€ 10,99

De VS en China hebben een zeer gecompliceerde, interdependente relatie. Jan van der Putten brengt dit in treffend in kaart. Zijn boek *Botsende supermachten* is actueel, vlot leesbaar en verplichte literatuur om enig inzicht te krijgen in de complexiteit aan de andere kant van de wereld. Hier schuurt de gevestigde Amerikaanse wereldmacht langs de terugkerende grootmacht China. Helaas hebben velen van ons er een blinde vlek voor: het is ver weg en ingewikkeld. Een dergelijke ver-van-mijn-bedhouding is gevaarlijk. Lee Kuan Yew (vader van het moderne Singapore en adviseur van Deng Xiaoping) schreef in 2011: 'Het is China's bedoeling de grootste macht in de wereld te worden.' Chinese autoriteiten verbergen een dergelijke mondiale grandeur niet: 'Wil China succesvol zijn, dan zal ze een wereldmacht moeten worden, en dat kan alleen als het een militaire grootmacht wordt die in staat is de Amerikanen een toontje lager te laten zingen.' Anders gezegd, ook in de veiligheidspolitiek krijgen we te maken met de Chinese ambities en belangen en de spanningen die dit alleen al bij de Amerikanen oproept, vooral bij de regering-Trump. De voormalige rabiëte ideoloog van het Trump-team, Steve

Bannon, wond er geen doekjes om met zijn inschatting dat een oorlog met China binnen vijf tot tien jaar een feit is.

Botsende Supermachten geeft een actueel tijdsbeeld, waarbij Jan van der Putten vanuit een historisch perspectief een heldere introductie geeft van de stand van zaken in China en Azië, van de Chinese ambities en de Amerikaanse positie in dit geheel. Verwacht geen diepgaande academische discussies, wetenschappelijke duiding of nuanceringen: het is een populair-wetenschappelijke introductie. Hoe de Chinezen omgaan met macht en hoe anders ze het spel om de macht spelen, vereist een complexe studie van benaderingen, filosofieën en denkbepelden en hoe die zich tot elkaar verhouden.

Botsende benaderingen

De westerse – (neo)realistische – geopolitieke benadering is anders dan de Chinese geo-economische met mercantilistische internationale praktijken. In essentie is er de facto niet alleen sprake van botsende supermachten, maar ook van botsende benaderingen. Daar waar de Amerikanen er niet mee zitten militaire macht fysiek of diplomatiek aan te wenden, zijn de

Chinezen erg behoudend: ze zetten de situatie (vooralsnog) liever met financieel-economisch middelen naar hun hand. Landen worden economisch in onbalans gebracht en komen vervolgens onder het Chinese juk. De vraag is hoe lang dit nog kan: er zijn steeds meer wrijvingen tussen China en India en wat gebeurt er als een land als Pakistan zijn Chinese megaleningen voor de China-Pakistan Economic Corridor niet kan afbetalen? Daarbij komt dat Trump niet werkeloos zal toekijken hoe Beijing verder knaagt aan de Pax Americana. De 10 procent verhoging van de Amerikaanse defensiebegroting is een aardige indicator en misschien hard nodig tegen het in hoog tempo moderniserende en integrerende Volksbevrijdingsleger. Maar hoe zit het met de legitimering van een dergelijke spierballerende insteek? Zal het 'America first' van Trump een stevig coalitie bij elkaar weten te krijgen? Of zal dit beter zijn bij de Chinezen, die denken in termen van de 'Vreedzame Opkomst van China', maar partnerlanden confronteren met verstikkende handelscontracten en onvriendelijke leningen?

Smart power

Beijing werkt met een variant op de *soft power*-benadering van Nye, die overigens begint te neigen naar *smart power*. Dit maakt Washington over het gehele spectrum steeds angstiger. Het creëren van financieel-economische afhankelijkheid van een sterke Chinese economie stond stevig op het vizier van Deng Xiaoping. Hij legde het fundament voor een veelomvattend concept (de *Chinese Dream*), dat moet uitmonden

in verdergaande handelscontracten, het koppelen van economieën en China de mogelijkheid geeft de Amerikanen in de tweede helft van de 21e eeuw economisch voorbij te streven. Sinds 2013 is dit pad zichtbaar met de uitvoering van het gigantische en ambitieuze Belt and Road Initiative van de huidige president Xi Jinping. Het BRI gaat niet slechts om de infrastructuur, maar ook om bijvoorbeeld afhankelijkheden, financiering, het koppelen van economieën, het vergemakkelijken van handel en het kweken van begrip voor de diversiteit van culturen (lees: de grootheid van de Chinese cultuur). Dit bleek onomwonden tijdens het Belt and Road Forum, medio mei in Beijing.

Kortom, als deze twee supermachten gaan botsen, dan moeten we rekening houden met een wereldhandelsoorlog, die de huidige mondiale structuur kapot maakt en leidt tot een bloedig conflict dat heel anders zal zijn dan de grote oorlogen van de 20e eeuw. Het is overigens een historisch gegeven dat geopolitieke overgangen zich op meerdere fronten tegelijk afspelen.

Van der Putten blijft boeien met een treffende en prettige schrijfstijl en hij houdt de complexe problematiek behapbaar. Het boek geeft een idee van de 'schizofrene relatie' die China en de VS hebben: 'Economisch vullen ze elkaar goed aan, op sommige gebieden zijn ze zelfs op

elkaar aangewezen en hebben ze grote gemeenschappelijke belangen. In de geopolitieke arena daarentegen zijn ze elkaars vinnige concurrenten.' De auteur zegt dat de landen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en constateert dat de Amerikaanse en Chinese economie 'als vogelvleugels zijn: als de ene vleugel hapert, kan de andere zo hard klapperen als hij wil, de vogel kan niet meer vliegen.' *Botsende supermachten* is een fraai startpunt om de ontwikkelingen enigszins te begrijpen en grip te krijgen op wat ons de komende decennia indringend zal bezig houden.

Kolonel der mariniers dr. drs. Allard Wagemaker MA

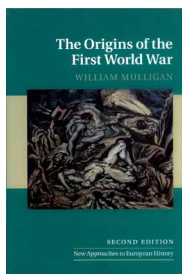
MILITAIRE SPECTATOR

Schrijft u een gastcolumn in de Militaire Spectator?

De redactie van de *Militaire Spectator* daagt de lezers uit een gastcolumn te schrijven. Het thema is vrij, maar moet passen binnen de formule van het tijdschrift. De boodschap moet relevant zijn voor de lezers. Het moet gaan om een gefundeerde eigen mening, om een logisch opgebouwd betoog en de feiten moeten kloppen en verifieerbaar zijn. Uw bijdrage mag maximaal duizend woorden tellen. U kunt uw bijdrage sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht reacties met belangstelling af.

De hoofdredacteur

The Origins of the First World War

Door William Mulligan
Cambridge (Cambridge University Press) 2017
(tweede, herziene editie)
262 blz.
ISBN 9781316612354
€ 26,-

Hoewel het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog reeds meer dan een eeuw achter ons ligt, zijn historici en andere wetenschappers het nog bepaald niet eens over de oorzaken, aanleiding en bovenal de verantwoordelijkheid voor de *Mutterkatastrophe* van de twintigste eeuw. Vooral de schuldvraag brengt nog steeds veel pennen in beweging, zeker in 2014, toen 'het schot van Sarajevo' honderd jaar geleden een reeks gebeurtenissen in gang zette die een groot deel van de vorige eeuw bepaalden. Zonder de Eerste Wereldoorlog geen Tweede, geen Russische Revolutie en fascisme, en ook geen Koude Oorlog.

Opvallend is dat de Europese grootmachten al tijdens de Eerste Wereldoorlog uitvoerige studies publiceerden waarin uit de doeken werd gedaan waarom zij bij het conflict betrokken waren geraakt, bovenal benadrukkend dat zij defensief handelden en vooral reageerden op wat anderen deden. In het Interbellum werd het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog vooral gezien als een soort verkeersongeluk, waar alle belligerenten schuld aan hadden. Die visie hield stand totdat Fritz Fischer in zijn geruchtmakende boek *Griff*

nach der Weltmacht (1961) stelde dat het keizerlijke Duitsland de hoofdschuldige was. Zijn these hield wederom lang stand, maar tussen 2012-2014 kwam een aantal historici – meest prominent Christopher Clark in *Sleepwalkers* – tot de conclusie dat veel meer gekeken moet worden naar de rol van Oostenrijk-Hongarije en bovenal het tsaristische Rusland.

Onvermijdelijk?

Ook de historicus William Mulligan, die eerder lovend ontvangen boeken schreef over onder andere de opbouw van het moderne Duitse leger (2005), heeft zich in zijn recente werk – bijvoorbeeld *The Great War for Peace* (2014) en *The Wars before the Great War: Conflict and International Politics before the Outbreak of the First World War* (2015) – uitvoerig bezig gehouden met de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog. In zijn meest recente boek, de tweede editie van zijn *The Origins of the First World War*, mengt hij zich opnieuw in dit debat, maar komt hij met een verfrissende aanpak: in plaats van de periode naar de Eerste Wereldoorlog (groveweg 1870-1914) te zien als een onvermijdelijke opmaat naar het uitbreken ervan, stelt hij zich de vraag waarom het conflict juist in

de zomer van 1914 uitbrak en niet eerder. Met andere woorden: was de Eerste Wereldoorlog wel zo onvermijdelijk en waarom leidden andere crises *niet* tot een oorlog tussen de Europese grootmachten? Mulligan stelt zich op het – overigens niet geheel nieuwe – standpunt dat geen van de landen de oorlog wilde zoals die in 1914 uitbrak. Vooral in de kringen van economen en het bedrijfsleven zaten weinig mensen – in tegenstelling tot wat Lenin later beweerde – te wachten op een oorlog tussen de Europese grootmachten. Mulligan haalt met instemming de Franse zakenman-politicus Paul Rouvier aan, die in 1905 stelde: 'Nations are closely bound to each other by the links of credit. A war in Europe would bring about a general disaster' (blz. 180).

Om te verklaren waarom er in 1914 tóch oorlog uitbrak en waarom velen dat op dat moment zagen als een glorieuze gebeurtenis, stelt Mulligan dat 'If one starts at 1914 and asks what the origins of the war were, there are many answers. But this frames the history of international relations before 1914 in a teleology that robs the period of its contingency' (blz. 24). De auteur ziet, en dat is bepaald een interessant these, de periode tussen 1870 en 1914 niet als de voorgeschiedenis van een door veel historici als onvermijdelijk beschouwd wereldconflict, maar integendeel als 'de lange vrede'. Mulligan stelt terecht dat de tweede langste periode van vrede in Europa sinds het ontstaan van het moderne statensysteem halverwege de zeventiende eeuw 'requires as much explanation as the origins of the

war' (blz. 93). Mulligan wijst er overtuigend en in vloeiende stijl op dat een algehele oorlog niet onvermijdelijk was, sterker nog, vóór 1914 niet erg waarschijnlijk was. Tussen 1870 en 1914 slaagde het internationale systeem erin grote economische, sociale en culturele veranderingen te absorberen, waarbij het behoud van vrede een fundamentele voorwaarde was, in het bijzonder de economische globalisering, die in 1913 een voorlopig hoogtepunt bereikte (blz. 230).

Wenen, St. Petersburg en Berlijn

Mulligan is in veel opzichten overtuigend, maar ook hij moet uiteindelijk verklaren waarom de Eerste Wereldoorlog dan juist in 1914 uitbrak: waarom kon het internationale systeem zich toen niet meer aanpassen aan de grote veranderingen, terwijl dat in de decennia daarvoor wél het geval geweest was? Waarom konden de sterke economische banden en belangen het conflict niet voorkomen? Zelfs in de juli-crisis van

1914 werden nog andere opties overwogen: een lokaal conflict, een conferentie, garanties voor territoriale integriteit: 'Each side hoped that the prospect of catastrophic war would lead the other side to back down. Ultimately leaders made conscious decisions to go to war, but the world war begun in 1914 was nobody's preferred outcome' (blz. 212).

In 1914 werd echter minder belang gehecht aan het behoud van vrede tussen de grootmachten, in tegenstelling tot de periode ervoor. Bovendien: alle grootmachten waren bereid het risico van een grote oorlog te nemen, een groot verschil met eerdere crises, 'when at most one power or one block had been willing to risk war' (blz. 234). De besluiten in de verschillende Europese hoofdsteden leidden tot een reeks van gebeurtenissen die uiteindelijk uitmondde in de Eerste Wereldoorlog. Mulligan legt de uiteindelijke verantwoordelijkheid daarvoor en het keerpunt tussen eind 1912 en juni 1914, meer precies in Wenen, St. Petersburg en

Berlijn, waar de beleidsmakers uit angst voor het achteruitgaan van hun posities een agressievere buitenlandse politiek initieerden en waarbij de 'blanco cheque van Berlijn' een essentiële rol speelde. In de woorden van Mulligan: 'An assertive foreign policy risked war, but this risk was outweighed by the fear that, in the future, their position would become progressively worse' (blz. 235). Bovendien hadden de regeringen steeds minder grip op de oorlogszuchtige generaals en radicaal nationalistische groeperingen.

Daarmee geeft Mulligan in feite een prachtige synopsis van de verschillende verklaringen en analyses van de afgelopen jaren en biedt hij een waardevolle, beknopte en erudiete bijdrage aan het debat over het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Al lijkt het laatste woord daarover bepaald nog niet gezegd.

Dr. Martijn Lak, Erasmus Universiteit Rotterdam/De Haagse Hogeschool

De Militaire Spectator digitaal

De *Militaire Spectator* verschijnt ook digitaal met een eigen website. De site www.militairespectator.nl zal uiteindelijk uitgroeien tot een portal voor de krijgswetenschappen.

Op de site worden de artikelen, editoriaals en columns gemakkelijk toegankelijk gepresenteerd. Ook

bevat de site pdf-versies van artikelen uit het gedrukte blad en een digitaal archief van eerder uitgegeven nummers.

Door zich op de site aan te melden voor de nieuwsbrief blijven lezers iedere maand op de hoogte van het uitkomen van nieuwe nummers.

Leden van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap ontvangen iedere maand een gedrukte versie van de *Militaire Spectator*. Meer informatie over een abonnement op het tijdschrift is te krijgen via het e-mailadres ledenadministratie@kvbk.nl.

Zatopia

Linda Polman

Femke Halsema biedt in een recent essay een 'radicale oplossing' voor Europa's problemen met vluchtelingenopvang: we bouwen 'stad-staten' voor ze, economisch-zelfstandige vluchtelingensteden. De inwoners schenken we paspoorten en burgerrechten, want dan kwijnen ze niet weg, zoals nu, met gebrek aan alles in propvolle UNHCR-kampen.

Als voorzitter van de Stichting Vluchteling bezocht Halsema de afgelopen jaren verschillende ellendige vluchtelingenkampen. Steeds weer zag ze dezelfde kilometerslange, stoffige paden langs rijen troosteloze UNHCR-tenten. Pijnlijker nog dan de confrontatie met honger en stank, vond ze die met mensen die in die kampen weliswaar niet meer vermoord worden, maar daar niets voor in de plaats kregen, schrijft ze. De grenzen van ons mooie Europa dan maar voor ze opengooien is wat Halsema betreft niet aan de orde; dat leidt alleen maar tot een stormloop van Afrikaanse jongelui op zoek naar toekomstperspectief. Maar die jongelui buitensluiten, desnoods met geweld, is ook weer zowat, want: 'Met welk recht ontzeggen wij ze onze welvaart, veiligheid en geluk?'

Wel recht op ons geluk, maar dan ergens anders: Halsema lost het probleem op met 'Zatopia'. In haar essay schetst ze het beeld van een stad die we bouwden op de grens tussen Syrië en Jordanië. In de naam Zatopia is die van het oude Jordaanse vluchtelingenkamp Zaatari nog te herkennen. In Zatopia krijgt iedereen een huisje met zonne-energie, een lap grond, werk, gestreamde toegang tot colleges van Harvard-professoren en een door Europeanen opgeleide politiemacht. Vluchtelingenartsen staan klaar in mooie ziekenhuizen en op het bedrijventerrein aan de rand van Zatopia opende een Amerikaanse technologiereus een campus. De vluchtelingen blij, want die hebben hun waardigheid terug en Europese politici ook blij, want die worden dankzij Zatopia 'van hun verlammende machteloosheid verlost.' Halsema's Zatopia's bestaan natuurlijk allang.

In hulpjargon heten ze 'UNHCR-republieken', omdat het bestuur ervan door gastlanden aan de UNHCR wordt overgelaten. De republieken hebben eigen grondgebied (de kampen) en eigen ingezetenen (honderdduizenden honger- en oorlogsslachtoffers). De hulpprojecten van de UNHCR-donoren zijn er de publieke sector (onderwijs, gezondheidszorg, water, sanitair) en de mate waarin 'nationale' ideologieën er aanslaan (*gender equality* en democratisering bijvoorbeeld) zijn de latten waarlangs donoren besluiten hoeveel geld naar de UNHCR in de kampen gaat.

Het enige verschil tussen de bestaande UNHCR-republieken en Zatopia is dat de regeringsdonoren in Zatopia hun geld niet aan de UNHCR, maar aan de Zatopiaanse gemeenteraad overdragen om de vluchtelingen in staat te stellen hun lot in eigen handen te nemen. Maar vluchtelingenstromen ontstaan in 's werelds minst stabiele regio's, waar hongersnoden opzettelijk gecreëerd worden en hele bevolkingsgroepen over de kling worden gejaagd. Met zijn waterleidingen, moestuinen en zonnepanelen gaat Zatopia een aanzuigende werking van jewelste hebben, ook op de armlastige lokale bevolking. Zelfs met mijn grootste roze bril op kan ik niet verzinnen waarom de regeringsdonoren de controle over Zatopia uit handen zouden willen geven. En wie gaat rondschuimende *warlords* uit de Zatopia's weghouden? Halsema geeft in haar essay de VN het geweldsmonopolie. Zou ik niet doen. Srebrenica, Kibeho, Goma, de Soedanese *peace villages*: het gros van de *safe havens* die onder bescherming van de VN hebben gestaan, ging in bloed en tranen tenonder. Als we de Zatopianen veilig willen houden, zullen we ze moeten bewapenen, maar op vluchtelingen met raketwerpers en geweren zit Europa uiteraard niet te wachten; voor je het weet banen ze zich schietend een weg naar het veilige Europa. Vluchtelingen in Zatopia, het gaat 'm niet worden. Een oplossing kan alleen internationale *realpolitik* zijn. ■

Militaire Spectator schetst de Amerikaanse Burgeroorlog

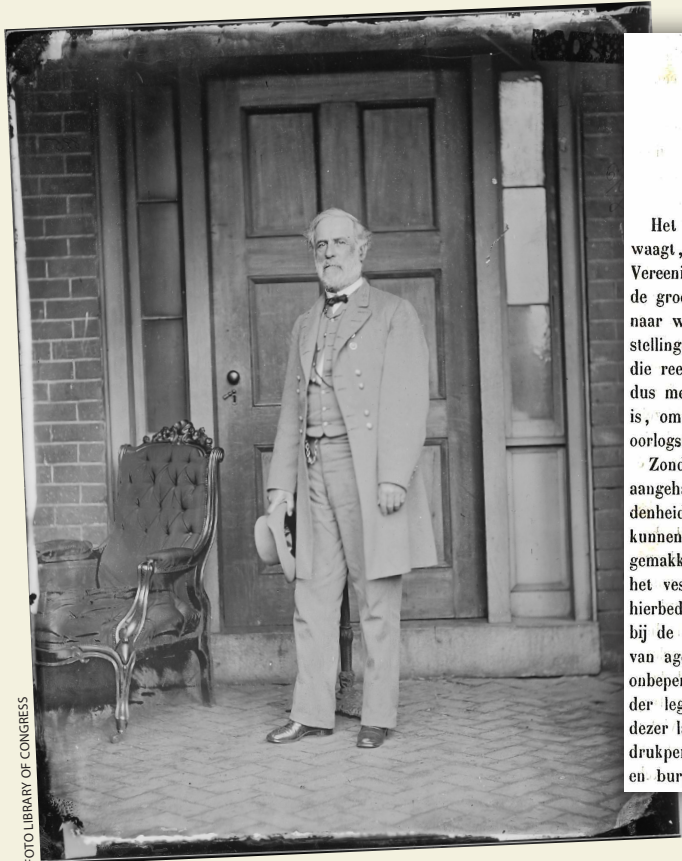
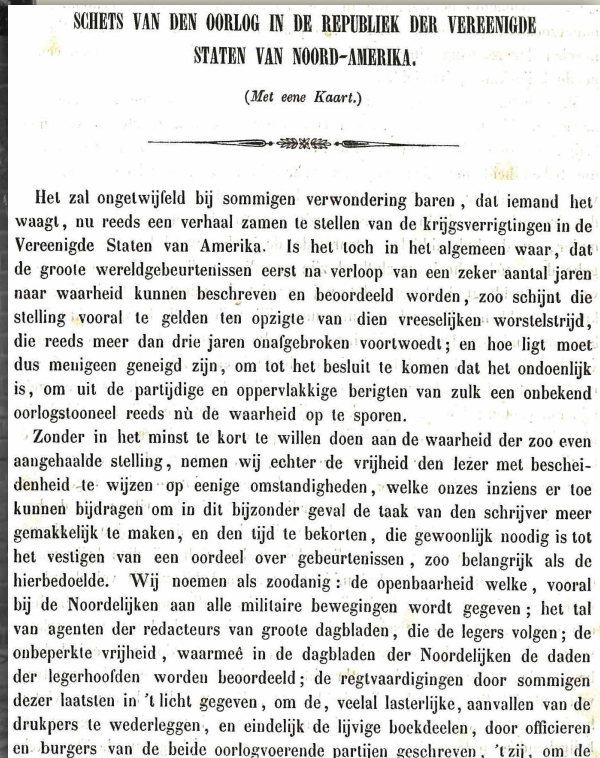

FOTO LIBRARY OF CONGRESS

Generaal Robert E. Lee

In de VS blijft de Burgeroorlog (1861-1865) de gemoederen bezighouden en momenteel woedt er een felle discussie of standbeelden van Robert E. Lee en andere Zuidelijke generaals al dan niet verwijderd moeten worden van overheidslocaties.

De *Militaire Spectator* begon al in 1864 over de Amerikaanse Burgeroorlog te schrijven en de krijgswetenschappelijke en strategische ontwikkelingen inzichtelijk te maken voor de

lezer. In het voorwoord van *Schets van den oorlog in de Republiek der Vereenigde Staten van Noord-Amerika*¹ wees de redactie op de grootschalige media-aandacht voor het conflict en de openheid rond vooral Noordelijke militaire operaties, redenen om meteen over het krijgsverloop te gaan publiceren en zo het debat te zoeken met personen die beweerden 'dat wij er niet de minste nutte leering uit kunnen trekken'.

De 'Schets' groeide uit tot een reeks die liep tot 1868 en waarvan de veertien artikelen te raadplegen zijn in het digitale archief van de *Militaire Spectator* via www.kvbk-cultureelerfgoed.nl.

¹ 'Schets van den oorlog in de Republiek der Vereenigde Staten van Noord-Amerika' in: *Militaire Spectator* 1864 (10) 681-704: http://www.kvbk-cultureelerfgoed.nl/MS_PDF/1864/1864-0681-01-0076.PDF.

Catalonië, nog steeds actueel

FOTO BEELDBANK NIMH

De slag in de Vigobaai (23 oktober 1702) van een Engels-Nederlands eskader tegen een Spaans-Franse combinatie tijdens de Spaanse Successieoorlog, afgebeeld door de schilder Ludolf Bakhuizen

Het referendum in Catalonië van 1 oktober en het tumult er omheen hebben opnieuw de aandacht gevestigd op de regio en de eigen achtergrond.

In het rijke archief van de *Militaire Spectator* komt de bijzondere geschiedenis van Catalonië ook aan bod, zoals in het artikel 'Onkreukbare Heldenmoed en Volharding, of Het kasteel van Alicante (Eene episode uit den Spaanschen successie-oorlog)', gepubliceerd in 1857.¹ 'Alicante [...] de welvarendste en handeldrijvendste plaats van Valencia, naast Cadix en Barcelona [...] tegen eenen geweldigen aanval beveiligd, bestaat hare hoofdsterke in een

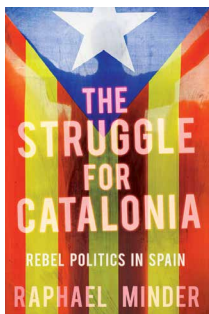
kasteel, op eene steile en hooge rots gebouwd, hetwelk de haven bestrijkt, en, door natuur en kunst gelijkelijk versterkt, voor krijgsgeweld onverwinnelijk werd gehouden. Aan deze plaats, even belangrijk uit een staat- als krijgskundig oogpunt, scheen het bezit van Catalonien, welligt het bovendrijven der partij die haar in bezit had, verbonden,' aldus de auteur, die zichzelf ****,....N. noemde.

Het zelfbestuur van Catalonië, dat aan het het einde van de oorlog, in 1714, verloren ging, zou daarna een steeds terugkerend thema worden in de relaties van de regio met Spanje.

Lees meer over deze militaire en politieke geschiedenis via http://www.kvbk-cultureelerfgoed.nl/MS_PDF/Krijgskundige_mengelingen/1857-0002-01-0003.pdf.

1 In: *Militaire Spectator* (1857) 2-58. Idem, blz. 8.

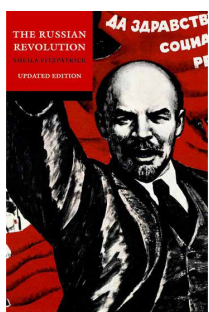
SIGNALERINGEN

The Struggle for Catalonia

Rebel Politics in Spain
Door Raphael Minder
Londen (Hurst and Company) 2017
256 blz.
ISBN 9781849048033
€ 18,-

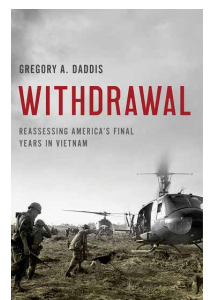
Op 1 oktober hebben de Catalanen in een referendum voor onafhankelijkheid van Spanje gestemd. De regering in Madrid erkent de volksraadpleging niet en daarmee ook niet de uitslag. De spanningen met het separatistische Catalonië zijn daardoor verder opgelopen en sommigen vrezen voor grootschalig geweld. In *The Struggle for Catalonia* schetst de journalist Raphael Minder de achtergrond van het conflict, dat volgens hem gezien moet worden in het kader van economische en nationalistische ontwikkelingen in heel Europa. Minder kijkt naar de reactie van de EU en de grondwettelijke mogelijkheden van de Spaanse regering om Catalonië eventueel volledig onder gezag te stellen.

The Russian Revolution

Door Sheila Fitzpatrick
New York (Oxford University Press) 2017
232 blz. (tweede editie)
ISBN 9780198806707
€ 15,-

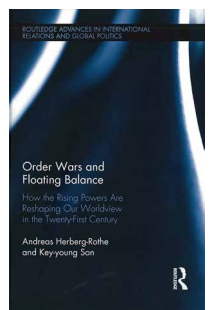
Honderd jaar na de Russische Revolutie draait het debat bij historici niet zozeer rond nieuwe archieffinden, maar eerder rond de vraag hoe de historiografie zich ontwikkeld heeft en welke consensussen daarin eventueel zijn bereikt. In de tweede editie van haar werk *The Russian Revolution* gaat Sheila Fitzpatrick, hoogleraar Russische geschiedenis aan de University of Chicago, in op die discussie. Zelf trekt zij de revolutie door tot het einde van de jaren dertig, de tijd van de Stalinistische zuiveringen in de Sovjet-Unie. Fitzpatrick kijkt tevens hoe het huidige Rusland omgaat met de revolutie, die na de val van de Sovjet-Unie als historisch 'handelsmerk' riskant werd voor politici.

Withdrawal

Reassessing America's Final Years in Vietnam
Door Gregory A. Daddis
New York (Oxford University Press) 2017
320 blz.
ISBN 9780190691080
€ 25,-

De laatste jaren dat de Amerikaanse strijdkrachten in Vietnam waren voerden zij daar een *better war*, mogelijk gemaakt door het aantreden van generaal Creighton Abrams als opperbevelhebber. Onder zijn leiding bereikte Amerika medio 1970 in feite een militaire overwinning, maar durfden politici in Washington niet door te pakken. Deze opvatting is in de VS wijdverbreid, maar het is ook een mythe, zegt Gregory Daddis in zijn boek *Withdrawal*. Abrams, die na het Tet-offensief in 1968 het roer overnam van William Westmoreland, slaagde er volgens Daddis evenmin in de militair-politieke patstelling te doorbreken, ondanks de nieuwe strategie die hij formuleerde.

Order Wars and Floating Balance

How the Rising Powers Are Reshaping Our Worldview in the Twenty-First Century
Door Andreas Herberg-Rothe en Key-Young Son
Londen (Routledge) 2017
238 blz.
ISBN 9781138057104
€ 110,-

In *Order Wars and Floating Balance* zeggen Andreas Herberg-Rothe en Key-Young Son dat er een *order war* woedt die zal leiden tot regionale en wereldwijde herschikkingen van machtsblokken. Landen als China en India, maar ook niet-staatelijke actoren zoals islamitische groeperingen, werken actief aan het opzetten van een nieuwe wereldorde. Om hun model over de order war te testen gebruiken Herberg-Rothe en Son theorieën van Von Clausewitz, Confucius, Hegel en Arendt. Volgens de auteurs kunnen westerse en oosterse waarden uiteindelijk alleen gehandhaafd blijven in een systeem waarin landen een *floating balance* weten te vinden tussen nationale en internationale belangen.

Masteropleiding Military Strategic Studies aan de NLDA

De Faculteit Militaire Wetenschappen van de NLDA verzorgt een modulaire Engelstalige wetenschappelijke Masteropleiding (MA). Deze erkende en geaccrediteerde opleiding, Military Strategic Studies, start weer in september 2018.

De breed opgezette master bestudeert de rol van het militaire instrument binnen de context van hedendaagse veiligheidspolitieke vraagstukken en bestaat uit vier verplichte courses. Daarnaast dienen studenten een keuze te maken uit één van de drie afstudeerrichtingen (tracks) van elk vier courses: War Studies, Intelligence & Security of Managing and Organising in the Military. De tracks worden gecompleteerd met een *elective*. Het volgen van één of meer losse courses (elk 5 EC) is ook mogelijk. Deelnemers ontvangen na positieve afronding een internationaal erkend academisch certificaat.

De inhoud

De master geeft een grondig inzicht in de functie van krijgsmachten in contemporaine conflicten. Het gaat om conventionele oorlogen, etnische conflicten en burgeroorlogen, optreden als onderdeel van een diplomatiek offensief of inzet ten behoeve van statebuilding. Daarbij komen de politieke, maatschappelijke en wetenschappelijke analyses, debatten en theorievorming aan de orde, evenals de juridische en ethische vraagstukken rond legitimering van militair optreden. Verder besteedt de studie aandacht aan de interne managementdynamiek van defensieorganisaties en de positie van krijgsmachten binnen moderne westerse maatschappijen.

Zelfstudie

De master, die in deeltijd en modulair wordt verzorgd, kent een aanzienlijke zelfstudielast. De colleges van de tweejarige opleiding vinden op vrijdag plaats op het Kasteel van Breda en zijn opgedeeld in courses van tien weken. De master heeft een omvang van 60 EC en de behaalde studiepunten blijven zes jaar geldig om de operationele flexibiliteit zo veel mogelijk ten goede te komen.

De master is in eerste instantie bedoeld voor militairen en burgers met een bacheloropleiding (of lang model KIM/KMA) en (voor militairen) circa vijf jaar werkervaring in een militaire context. Naast medewerkers van Defensie, de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst en het ministerie van Buitenlandse Zaken, is de master ook zeer geschikt voor bijvoorbeeld medewerkers van ontwikkelingsorganisaties die beroepsmatig met militaire organisaties samenwerken. Daarnaast kunnen ook andere geïnteresseerden met minimaal een (relevante) bacheloropleiding zich aanmelden.

Meer informatie

De website van de NLDA (intra en internet) geeft meer informatie over de inhoud, opzet en toelatingseisen van deze master. De inschrijving voor de master MSS Class 2018 loopt van 1 februari tot en met 30 april. Op dinsdag 20 februari 2018 vindt vanaf 18.00 uur in Utrecht (Kromhout Kazerne) een uitgebreide voorlichting plaats. Informeer ook tijdig bij uw P&O-functionaris. Belangstellenden kunnen nu al mailen naar master.mss@mindef.nl.